

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra geografie

Bakalářská práce

Periferní sídla okresu České Budějovice a jejich lidský a demografický kapitál

Vypracovala: Tereza Psohlavcová

Vedoucí práce: doc. RNDr. Jan Kubeš, CSc.

České Budějovice 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracoval(a) pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum:

Podpis studenta

Poděkování

Velké poděkování patří panu doc. RNDr. Janu Kubešovi, CSc. za jeho cenné rady, ochotu, trpělivost a čas, který mi věnoval při zpracovávání této bakalářské práce.

PSOHLAVCOVÁ, T. (2022): Periferní sídla okresu České Budějovice a jejich lidský a demografický kapitál. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 63 s. + přílohy.

Anotace

Bakalářská práce se věnuje hodnocení lidského a demografického kapitálu v periferních a dalších sídlech okresu České Budějovice. Periferní a ultraperiferní sídla jsou definována na základě jejich větší časové odlehlosti veřejnou dopravou od mikroregionálních měst. Suburbánní sídla se vyznačují silnou výstavbou suburbánních domů. Semiperiferní sídla jsou zbývajícími sídly. Periferní oblasti vznikají jako shluky sousedních periferních a ultraperiferních sídel (+ sídla bez spojů). Nejprve bylo proto třeba vymezit mikroregionální města a také nižší sídelní střediska (velmi malá města, městyse, střediskové vesnice, významnější vesnice a větší vesnice) s využitím čtyř ukazatelů sídelní střediskovosti – počtu obyvatel, služeb, dojíždějících a dopravních spojů. Následně bylo uskutečněno vyhodnocení lidského a demografického kapitálu typů sídel a periferních oblastí na základě několika ukazatelů populačního vývoje, věkové struktury, vzdělanosti, výstavby bytů, nezaměstnanosti, míry podnikání a dalších ukazatelů. V okrese České Budějovice byly vymezeny tři mikroregionální města, čtyři velmi malá města, dva městyse a množství dalších nižších sídelních středisek. Rozsáhlá území periferních a ultraperiferních sídel (+ sídel bez spojů) se vytvořila ve větší vzdálenosti od mikroregionálních měst. V rámci těchto bylo vymezeno 15 periferních oblastí. Velmi příznivé hodnoty lidského a demografického kapitálu vykazují suburbánní sídla, málo příznivé pak mikroregionální města a městyse. Periferní oblasti v přírodně hodnotné krajině jižně od Českých Budějovic mají výrazně příznivé hodnoty sledovaných kapitálů, opačně jsou na tom některé periferní oblasti kolem Týna nad Vltavou a v Novohradských horách.

Klíčová slova: okres České Budějovice, periferní sídla, suburbánní sídla, středisková sídla, lidský kapitál, demografický kapitál

PSOHLAVCOVÁ, T. (2022): Peripheral settlements of České Budějovice district and their human and demographic capital. Bachelor thesis. University of South Bohemia, Faculty of Education, Department of Geography, 63 p. + attachments.

Anotation:

The bachelor thesis deals with the evaluation of human and demographic capital in peripheral and other settlements of the district of České Budějovice. Peripheral and ultra-peripheral settlements are defined on the basis of their greater remoteness by public transport from micro-regional cities. Suburban settlements are characterized by strong construction of suburban houses. Semi-peripheral settlements are the remaining settlements. Peripheral areas arise as clusters of neighboring peripheral and ultra-peripheral settlements (+ settlements without transport connections). Therefore, first necessary was to define micro-regional towns and also lower settlements (very small towns, townships, central villages, major villages and larger villages) by using four indicators of settlements centres – population, services, commuters and transport connections. Secondly, an evaluation of human and demographic capital of settlement types and peripheral areas was made on the basis of several indicators of population development, age structure, education, housing construction, unemployment, business rate and other indicators. There were defined three micro-regional towns, four very small towns, two townships and a number of other lower settlement centres in the district of České Budějovice. Large areas with peripheral and ultra-peripheral settlements (+ settlements without connections) have been created at a greater distance from micro-regional towns. There were defined 15 peripheral areas. Suburban settlements show very favorable values of human and demographic capital, while micro-regional towns and townships show little favorable values. In the naturally valuable landscape on the south of České Budějovice, peripheral areas have significantly favorable values of the monitored capitals, while some peripheral areas around Týn nad Vltavou and in the Novohradské hory Mountains have opposite values.

Key words: České Budějovice district, peripheral settlements, suburban settlements, central settlements, human capital, demographic capital

Obsah

1. Úvod	8
2. Sídlní střediska, sídelní periferie a lidský a demografický kapitál v literatuře	13
2.1 Literatura o sídelních střediscích	13
2.2 Literatura o periferiích	15
2.3 Literatura o lidském a demografickém kapitálu	18
2.4 Šedá literatura o rozvoji Českobudějovicka	21
2.5 Sídlní střediska, sídelní periferie a lidský a demografický kapitál – shrnutí	23
3. Okres České Budějovice – poloha, administrativa, obyvatelstvo a sídla	25
4. Metodika	33
4.1 Vymezování sídelních středisek	33
4.2 Vymezování periferních, semiperiferních a suburbánních sídel.....	36
4.3 Vymezování periferních oblastí.....	36
4.4 Ukazatele lidského a demografického kapitálu sídel.....	37
5. Sídlní střediska, odlehlostní typy sídel okresu České Budějovice a jejich lidský a demografický kapitál	40
5.1 Sídlní střediska různých úrovní.....	40
5.2 Periferní, semiperiferní a suburbánní sídla	45
5.3 Periferní oblasti a jejich typy	48
5.4 Lidský a demografický kapitál odlehlostních typů sídel	50
5.5 Lidský a demografický kapitál periferních oblastí	55
6. Závěr	57
7. Literatura	60
8. Přílohy	

Seznam map a tabulek:

- Tabulka 1. Obyvatelstvo a osídlení SO POÚ okresu České Budějovice k 1. 1. 2020
- Tabulka 2. Obyvatelstvo SO POÚ okresu České Budějovice (2011, 2020)
- Tabulka 3. Druhy sledovaných služeb v sídlech okresu České Budějovice (k 30. 9. 2021)
- Tabulka 4. Ukazatele lidského a demografického kapitálu v sídlech
- Tabulka 5. Vymezení a hierarchie sídelních středisek okresu České Budějovice (2021)
- Tabulka 6. Vymezení specifických sídel okresu České Budějovice (2021)
- Tabulka 7. Periferní oblasti okresu České Budějovice na mikroregionální úrovni a jejich typy (2021)
- Tabulka 8. Hodnoty ukazatelů lidského a demografického kapitálu sídelních středisek a odlehlostních typů sídel okresu České Budějovice (2020, 2011)
- Tabulka 9. Hodnoty ukazatelů lidského a demografického kapitálu v periferních oblastech v okrese České Budějovice (2020, 2011)
- Mapa 1. Administrativní typy sídel okresu České Budějovice (2021)
- Mapa 2. Počet obyvatel v sídlech okresu České Budějovice (2021)
- Mapa 3. Sídelní střediska, polohové typy sídel, periferní oblasti a jejich typy v okrese České Budějovice (mikroregionální úroveň, 2021)
- Mapa 4. Sídelní střediska a polohové typy sídel v okrese České Budějovice (mezoregionální úroveň, 2021)
- Přílohy na konci bakalářské práce:***
- Tabulka 10. Služby v potenciálních sídelních střediscích okresu České Budějovice (2021)
- Tabulka 11. Hodnoty ukazatelů lidského a demografického kapitálu v sídlech okresu České Budějovice (2021)
- Mapa 5. Sídla s vysokým výskytem hodnot ukazatelů lidského a demografického kapitálu ležících v prvních nebo čtvrtých kvartilech – okres České Budějovice (2022)

1. Úvod

V Česku lze odlehlé periferie nalézt v pohraničí, zvláště v horském pohraničí dříve osídleném německy mluvícím obyvatelstvem, a také na rozhraní krajů, kde se vyvinuly tzv. vnitřní periferie, odlehlé od krajských měst. V těchto periferních územích žije obyvatelstvo, které trpí odlehlostí od krajských a okresních měst, resp. od sídelních středisek mikroregionální úrovně. Zvláště senioři, zdravotně handicapovaní, děti, mládež a sociálně slabí, kteří nemohou využívat osobního automobilu, jsou v těchto perifériích uzavřeni, obtížně dojíždějí za službami lokalizovanými v uvedených městech, a tím zažívají perifernostně podmíněnou sociální exkluzi, kterou si nevybrali a která není společensky žádoucí.

V odlehlostních perifériích dochází ke zhoršování lidského a demografického kapitálu, protože mladí lidé, zvláště ti vzdělaní, z periférií odcházejí, aby našli lepší uplatnění a životní podmínky ve větších městech, případně v suburbánních zónách, které tato města obklopují. Stát, kraje a okresy mají v perifériích své zájmy. Jsou zde vodní zdroje, lesy, zemědělské produkční oblasti, rekreační prostory. Také z těchto důvodů je proto třeba periferie podporovat a rozvíjet pomocí nástrojů regionální a lokální politiky (zpracováno s využitím Kubeš, Kraft 2011).

Autorka bakalářské práce se zajímá o problematiku venkova a periferních území, protože je v rámci Jihočeského kraje často navštěvuje a v nejbližší době se bude na venkov stěhovat. Také problematika lidského a demografického kapitálu je jí blízká, také proto, že ji zaujala v rámci studia předmětů zajišťovaných katedrou společenských vět pro obor Geografie pro veřejnou správu. Řešené území okresu České Budějovice autorka dobře zná, pohybuje se v něm a narodila se tu.

Z těchto důvodů si autorka bakalářské práce zvolila téma „Periferní sídla okresu České Budějovice a jejich lidský a demografický kapitál“, které jako témata bakalářských prací vypsala katedra geografie PF JU, resp. doc. Kubeš. Bakalářská práce je součástí rozsáhlejšího projektu zpracovávaného na katedře geografie pod vedením vedoucího práce. Nejprve byly analyzovány obce Jihočeského a Plzeňského kraje (bakalářské práce Chvojková 2019; Podlešáková 2019; články Kubeš, Chvojková 2020; Kubeš, Podlešáková 2021). Následně došlo k podrobnějšímu zacílení studií perifernosti, když byly analyzovány sídla vybraných okresů – okres Znojmo (Holíková 2019), Klatovy (Houdková 2020), Prachatice (Červík 2020) a okres Český Krumlov (Maxa 2021). Bakalářská práce využívá některých teoretických poznatků uvedených prací, používá také jejich metodiku, kterou ale obohacuje o některé ukazatele a hlavně o opatření ke zmírnění dopadů perifernosti sídel a k rozvoji lidského a demografického kapitálu periferních sídel, každopádně v okrese České Budějovice nebyla dosud problematika perifernosti řešena.

Jak bylo uvedeno výše, bakalářská práce je zaměřena na identifikaci odlehlostních periferií okresu České Budějovice (v bakalářské práci je perifernost definována jako časová či geometrická odlehlost od vyšších sídelních středisek) na sídelní úrovni a lidský a demografický kapitál periferních a dalších sídel tohoto okresu. Jaká sídelní střediska lze nalézt v okrese České Budějovice, jakou mají hierarchii a jaké spádové regiony vytvářejí? Jakým způsobem je možné tato sídelní střediska vymezit? Existují v okrese České Budějovice odlehlostní periferie či dokonce ultraperiferie? Jakou metodu zvolit pro vymezování odlehlostních periferií? Jakým způsobem vymezovat periferní a ultraperiferní oblasti sídel? Lze předpokládat, že v okolí Českých Budějovic bude existovat rozsáhlá suburbánní zóna se suburbii? Jakým způsobem je možné tuto suburbánní zónu a jednotlivá suburbia vymezit? Jakými ukazateli měřit lidský a demografický kapitál v sídlech? Jak se budou odlišovat ultraperiferní, periferní, semiperiferní, suburbánní a středisková sídla okresu České Budějovice z hlediska lidského a demografického kapitálu? To jsou hlavní výzkumné otázky, které budou řešeny v této bakalářské práci.

Bakalářská práce je členěna do 8 hlavních kapitol a několika podkapitol. V Úvodu je specifikován cíl práce, jsou zde představeny výzkumné otázky práce a jsou zde uvedeny vstupní předpoklady práce. Druhá kapitola je věnována rozboru literatury a je rozdělena do podkapitol věnovaných literatuře o sídelních střediscích, periferiích, lidském a demografickém kapitálu a šedé literatuře. Ve třetí kapitole je okres České Budějovice charakterizován z hlediska jeho sociálně-geografické polohy, administrativního uspořádání, obyvatelstva, sídel, dopravy, hospodářství a cestovního ruchu. Čtvrtá kapitola je zaměřena na metodiku práce. Nejprve budou vymezována sídelní střediska, nižší a vyšší, dále pak sídla ultraperiferní, periferní, semiperiferní a suburbánní, a také periferní oblasti. Následně budou definovány ukazatele lidského a demografického kapitálu. V páté, výsledkové kapitole, jsou pak představena sídelní střediska okresu České Budějovice, periferní, ultraperiferní, semiperiferní a suburbánní sídla tohoto okresu, dále periferní oblasti tohoto okresu a nakonec lidský a demografický kapitál jednotlivých sídel, typů sídel a periferních oblastí okresu České Budějovice. V rámci dílčích kapitol páté kapitoly jsou také uvedena opatření týkající se sídelních středisek, zmírnění dopadů perifernosti sídel a rozvoje lidského a demografického kapitálu periferních sídel. Samotný Závěr práce je hodnocením naplněnosti cílů a vstupních předpokladů bakalářské práce, jsou zde také hlavní zjištění práce a návrhy pro pokračování výzkumu. Následuje Seznam literatury a rozsáhlejší přílohy bakalářské práce.

Cíl bakalářské práce:

Hlavním cílem bakalářské práce je vymezení mikroregionálních a nižších sídelních středisek a vymezení ultraperiferních, periferních, semiperiferních a suburbánních sídel a oblastí a následně porovnání lidského a demografického kapitálu těchto sídel a oblastí, vše v okrese České Budějovice.

Vstupní předpoklady bakalářské práce:

1. Nezpochybnitelným sídelním střediskem mezoregionální úrovně jsou České Budějovice (viz Hampl, Marada 2015; Kubeš, Chvojková 2020). České Budějovice jsou současně také sídelním střediskem mikroregionální úrovně (mikroregionálním městem v terminologii této BP). S vymezením dalších mikroregionálních měst řešeného okresu již ale vzniká problém, který je částečně dán velkou silou Českých Budějovic potlačující rozvoj okolních měst. V práci Hampl, Marada (2015) nejsou ani Trhové Sviny, ani Týn nad Vltavou definovány jako sídelní střediska mikroregionální úrovně. V práci Kubeš, Kraft (2011) a Kubeš, Chvojková (2020) jsou ale obě tato města zařazena do mikroregionálních sídelních středisek. Obě tato města mají navíc statut obcí s rozšířenou působností (ORP), který podporuje jejich střediskovost. Vzhledem k tomu, že k Trhovým Svinům se váže celé Novohradsko (území kolem města Nové Hrady), které je jihovýchodním výběžkem okresu České Budějovice, lze předpokládat, že by město Trhové Sviny mohlo splňovat kritéria mikroregionálního sídelního střediska, tak jak byla tato kritéria nastavena v pracích Červík (2020), Houdková (2020) a Maxa (2021). Jaderná elektrárna Temelín, nacházející se vedle Týna nad Vltavou, silně podporuje rozvoj tohoto města. Také z tohoto důvodu lze předpokládat, že Týn nad Vltavou bude splňovat kritéria pro mikroregionální sídelní středisko.

2. V okrese České Budějovice jsou ale ještě další města, která se vyznačují určitou sídelní střediskovostí. Jejich městský úřad poskytuje některé služby administrativy, může zde být střední odborné učiliště, bývá zde soustředění několika specializovaných lékařů, v poslední době zde vznikly supermarkety. Tato města budou mít v použité hierarchii sídelních středisek název „velmi malé město“. Pokud se porovnají města okresu České Budějovice podle jejich populační velikosti (počet obyvatel ve městě bez do městské obce připojených venkovských sídel), tak potom za Trhovými Svinými je pořadí následující – Hluboká n. V. (4.359), Zliv (3.537), Lišov (3.377), Borovany (3.002), Rudolfov (2.275), Nové Hrady (2.137).

Všechna tato města (s výjimkou Nových Hradů) jsou pod silným vlivem Českých Budějovic, protože leží v jejich širší aglomeraci. Nesporným sídelním střediskem typu velmi

malé město bude jistě Hluboká n. V., vzhledem k počtu obyvatel, a také díky její silné vybavenosti ve sféře zařízení veřejného stravování a zařízení sportu a rekreace. Zliv je v současnosti sice především „suburbánním ložnicovým městem“ Českých Budějovic. Nicméně velká populační velikost Zlivi, určité venkovské zázemí tohoto města a poměrně značná odlehlost Zlivi od Českých Budějovic podporuje zařazení Zlivi mezi velmi malá města. Podobně je na tom Lišov, jen s tím rozdílem, že dopravně je Českým Budějovicím blíže. Také Borovany významně ztratily svou socialistickou výrobní základnu, takže místní ekonomicky aktivní obyvatelé dojíždějí za prací především do Českých Budějovic. Nicméně Borovany leží již poněkud dál od Českých Budějovic a k Borovanům spádují také několik venkovských sídel. Tyto faktory by mohly svědčit pro zařazení Borovan do velmi malých měst.

Rudolfov je vlastně okrajovou čtvrtí Českých Budějovic napojených na České Budějovice městskou dopravou. Rudolfov proto není ve větší míře vybaven střediskotvornými službami. Rudolfov tedy velmi malým městem pravděpodobně nebude. Nové Hrady leží v periferní poloze, jak ve vztahu k Českých Budějovicím, tak v rámci Jihočeského kraje a České republiky, navíc mají podhorskou polohu v území s v minulosti odsunutým německým obyvatelstvem. Tyto faktory vedly k poklesu počtu obyvatel v Nových Hradech s dopadem na sídelní střediskovost Nových Hradů. Nicméně na Nové Hrady se napojuje množství malých i větších okolních venkovských sídel a do Trhových Svinů a zvláště do Českých Budějovic je daleko. Lze tedy předpokládat, že v okrese České Budějovice budou velmi malými městy Hluboká nad V., Zliv, Lišov, Borovany a Nové Hrady. V článku Kubeš, Chvojková (2020) jsou pouze Hluboká n. V., Zliv a Lišov zařazeny do kategorie sídelních středisek seskupených pod velmi malými městy.

3. V článkách Kubeš, Kraft (2011), Bernard, Šimon (2017) a Kubeš, Chvojková (2020) je území Novohradska vždy zařazeno jako odlehlostní periferie. V bakalářské práci budou odlehlostní periferie okresu České Budějovice vymežovány za izochronou 30 minutové vzdálenosti od mikroregionálních měst při dopravě autobusem nebo vlakem, odlehlostní ultraperiferie pak za izochronou 60 minutové vzdálenosti od mikroregionálních měst při uvedené dopravě. Lze tedy předpokládat, že většina sídel Novohradska bude mít ve vztahu k Trhovým Svinům (případně i ke Kaplici nebo Třeboni) periferní polohu a že některá sídla Novohradských hor nacházející se u státní hranice by mohla být klasifikována i jako ultraperiferní. Periferní sídla budou pravděpodobně ležet také na východním okraji okresu (v blízkosti Lhenic), na severozápadě okresu v oblasti Dříteně a na severu okresu v okolí Dolního Bukovska (viz Kubeš, Chvojková 2020).

4. Autorka bakalářské práce poměrně dobře zná území Jihočeského kraje. V některých odlehlých periferiích tohoto kraje zaznamenala vizuálně stabilizovaná a rozvinutá sídla těžící zejména z cestovního ruchu (v horské části Šumavy, okolo Lipenské přehradní nádrže), případně z výhodné dopravní polohy na významných komunikacích a u hraničních přechodů do Rakouska. Podobná zjištění uvádějí také Kubeš, Chvojková (2020) a Kubeš, Podlešáková (2021). Na základě výše uvedeného lze předpokládat existenci určitého množství sídel zařazených do periferních sídel okresu České Budějovice s vyššími hodnotami lidského a demografického kapitálu.

2. Sídlní střediska, sídelní periferie a lidský a demografický kapitál

v literatuře

2.1 Literatura o sídelních střediscích

V odborném geografickém časopise *Geografie* se **Kubeš, Podlešáková (2021)** věnují vymezení odlehlých periferních obcí a porovnání lidského a demografického kapitálu u periferních, semiperiferních a střediskových obcí v Plzeňském kraji. Autoři pracují s konceptem hierarchického uspořádání sídelních středisek (mezoregionální metropole, mikroregionální město, velmi malé město, městyš, středisková venkovská obec). Dalším konceptem, který autoři použili, je odlehlostní perifernost obcí na základě jejich časové odlehlosti od mikroregionálních a vyšších měst. Navíc rozlišují odlehlostní periferie na mikroregionální, mezoregionální a makroregionální úrovni. Mikroregionální města a následně i další typy obcí jsou definovány podle počtu obyvatel, počtu druhů služeb, počtu dojíždějících osob a počtu dopravních spojů (autobusy i vlaky) v pracovní den. Poté autoři analyzují hodnoty lidského kapitálu periferních, semiperiferních, suburbánních a střediskových obcí pomocí 10 ukazatelů (například dosažené vzdělání nebo populační vývoj). Hodnoty lidského a demografického kapitálu nabývají na intenzitě směrem k mikroregionálním městům, ovšem existují výjimky díky rozvinutému cestovnímu ruchu, rozvoji průmyslové zóny, blízkosti hraničního přechodu či dobré práci managementu obce.

Ve stejnou dobu jako výše uvedená práce vznikala studie **Kubeš, Chvojková (2020)**. Používá stejnou metodiku, ale věnuje se obcím v Jihočeském kraji, tedy i obcím v okrese České Budějovice. V článku je navíc kapitola věnovaná nástrojům a opatřením na zmírňování odlehlostní perifernosti obcí a nástrojům a opatřením na zvyšování lidského kapitálu obcí. Článek vyšel v zahraničním odborném časopise *Journal of Rural Studies*. Pro bakalářskou práci je důležité, že ve studii je také zpracováván okres České Budějovice. Autoři zde vymezili 3 mikroregionální města (České Budějovice, Týn nad Vltavou a Trhové Sviny), 3 velmi malá města (Hluboká nad Vltavou, Lišov a Zliv), Nové Hrady jsou pouze městysem, stejně tak Temelín (v tomto případě s autory nesouhlasím, nejde o sídelní středisko) a nakonec ještě 5 významných venkovských obcí. Kolem Českých Budějovic podle autorů existuje rozsáhlé suburbánní zázemí (suburbánní obce), to ale neplatí pro území kolem Trhových Svinů a Týna nad Vltavou. Následují semiperiferie (semiperiferní obce) a periferie (periferní obce) vytvářející periferní oblasti u státní hranice (v Novohradských horách) a v polohách vzdálených od mikroregionálních měst Jihočeského kraje. Také u periferních obcí a oblastí Jihočeského kraje a okrese České Budějovice autoři našli jednotlivé periferní obce s vyšším lidským kapitálem díky rozvoji turismu, kontraurbanizace a díky kvalitnímu managementu obce.

Hampl, Marada (2015) se ve studii publikované v časopisu *Geografie* zabývali vymezení mikroregionálních a mezoregionálních středisek Česka a sociogeografickou regionalizací Česka na základě výsledků Sčítání 2011. Autoři navazovali na předešlé podobné studie prof. M. Hampla z předchozích desetiletí. Vycházejí zejména z údajů o počtu obyvatel a dojížděky za prací a studiem ze sčítání obyvatel. Na území okresu České Budějovice, řešeném v bakalářské práci, určili jako mezoregionální středisko město České Budějovice a jako mikroregionální středisko označili pouze České Budějovice, když Trhové Sviny a Týn nad Vltavou, vymezené dříve jako mikroregionální střediska, se již těmito středisky v této novější studii na základě nesplnění stanovených podmínek dojížděky nestaly (viz také diskuse v Kubeš, Kraft 2011 a Kubeš, Chvojková 2020). Autoři pracovali na úrovni celorepublikové, takže detailní analýzy zastoupení služeb v sídlech, stejně tak vybavenosti veřejnou dopravou v sídlech nemohli uskutečnit. Nevymezovali také nižší sídelní střediska.

Další studie **Kubeš, Kraft (2011)** vydaná v časopise *Sociologický časopis* se rovněž zabývá vymezení sídelních středisek Jihočeského kraje, ale pouze na mikroregionální úrovni. Od těchto sídelních středisek pak autoři vymezovali časově odlehlé periferní obce na základě spoju veřejné dopravy. U větších mikroregionálních měst vymezovali vzdálenější izochronu periferních obcí než u menších mikroregionálních měst. Periferní oblasti (shluky periferních obcí) ležely u státních hranic (pohraniční p.o.), podél hranic se sousedními kraji (mezikrajské p.o.) a uvnitř kraje mezi mikroregionálními městy (vnitrokrajské p.o.). V dalším kroku autoři pracovali s termínem „sociálně-populační stabilita“ obcí a periferních oblastí. Tuto stabilitu či nestabilitu měřili pomocí 8 ukazatelů zahrnujících populační vývoj obcí, věkové složení obyvatel obcí, nezaměstnanost obyvatel obcí, středoškolské vzdělání obyvatel obcí a bytovou výstavbu v obcích. Nestabilita byla indikována existencí hodnot posledního kvartilu u jednotlivých ukazatelů. Nejlépe dopadly vnitrokrajské periferní oblasti (leží v rozumné dosažitelnosti více mikroregionálních měst), nejhůře pak mezikrajské periferní oblasti, zvláště Podjavornicko, Mirovicko, Mladovožicko, Choustnicko a Zahrádecko (vzdálené od mikroregionálních měst i od mezoregionálních měst). Součástí práce jsou i kapitoly věnující se geograficky podmíněnému sociálnímu vyloučení obyvatel – v tomto případě obyvatel odlehlých periferií (perifernostní sociální exkluze). Tito obyvatelé nemají možnost dosažení služeb a pracovních příležitostí v mikroregionálních střediscích ve srovnání s obyvateli těchto středisek a suburbánních a semiperiferních obcí.

Klíčovou prací sídelní geografie věnující se vymezení sídelních středisek (centrálních míst) s různou hierarchií je studie **Christaller (1933)**, se kterou přišel německo-americký geograf Walter Christaller ve 30. letech 20. století, a kterou pak ještě dále rozvíjel. Jeho výzkum vycházel

z poptávky různých služeb pro obyvatele v sídlech určitého prostoru, především poptávky po maloobchodním zboží a dalších službách pro obyvatele. Modelovým územím byla jedna z oblastí Německa. V ideálním prostoru bez fyzicko-geografických bariér vzniká podle autora hierarchizovaná soustava šestiúhelníkových sítí, kdy ve středu šestiúhelníku je sídelní středisko n -tého řádu a ve vrcholech šestiúhelníku jsou sídelní střediska $n-1$ řádu, která jsou pak sídelními středisky pro nižší sídelní střediska $n-2$ řádu ležící ve vrcholech šestiúhelníku kolem sídelního střediska $n-1$ řádu. Tento systém autor označuje jako K-3 hierarchii centrálních míst (existuje ještě K-4 dopravní hierarchie a K-7 administrativní hierarchie).

Jako každá geografická zákonitost má i teorie centrálních míst Waltera Christallera řadu zamlčených předpokladů, omezení a výjimek. Problémem je to, že území nebývá vždy rovinnou rovnoměrně pokrytou sídly a že v území nebývá jen jeden druh dopravy. Od doby zrodu teorie uběhla řada let, kdy došlo ke změnám v potravinářském průmyslu (umožňují dlouhodobé uchovávání potravin), v nákupních zvycích (např. týdenní nákupy v supermarketech), v dopravě (rozvoj osobní a kamionové automobilové dopravy) a také v dalších sférách. Všechny tyto změny zásadně ovlivňují uspořádání sídelních středisek v území a spádovost do těchto středisek.

2.2 Literatura o periferiích

Periferní území se potýkají s odlivem obyvatel, zejména obyvatel mladších, a tedy i dětí ve školním věku. Tento proces má pak dopad na zaplněnost místních základních škol, na jejich transformaci na neúplné základní školy málotřídního typu, či na jejich úplné zrušení. Zbylé obyvatelstvo, zbývající děti školního věku, se pak setkávají s obtížným dojížděním do vzdálených základních škol. Jinak je tomu v rozvíjejících se suburbánních zázemích měst, zejména těch větších, krajských. Sem přicházejí mladé rodiny s dětmi, ovšem tato území nejsou dostatečně vybavena základními školami. O uvedených problematikách v řešeném okrese České Budějovice pojednává studie **Kubeš, Vokrouhlík (2019)** publikovaná v časopise *Geographia Cassoviensis*.

Autoři ve své studii analyzují rozmanitá data – o počtech žáků a tříd na jednotlivých základních školách, o počtu dětí ve školním věku v jednotlivých sídlech a o uspořádání školních spojů v území. Autoři navrhují konkrétní a obecné strategie a opatření, které by vedly k zachování základních venkovských škol v periferiích a ke zvýšení počtu základních škol v suburbánních oblastech. Mezi neprostorové strategie a opatření řadí například lepší zajištění veřejné dopravy žáků do škol a zpět (větší četnost spojů, jejich lepší časové rozložení omezení přestupů, obsluha všech sídel s žáky). Další problém je ve financování malých venkovských základních škol, které je třeba zlepšit. Vhodným řešením by bylo sloučit obecní instituce tzv. „pod jednu střechu“ a snížit tak náklady na jejich řízení, údržbu a chod. Co se týká prostorových strategií a opatření ve vztahu

k venkovským základním školám, nabízí se rozšíření spádových území základních škol s malým počtem žáků a snížení normativu počtu žáků na třídu. V suburbánních územích by mělo jít o výstavbu nových škol či přeměnu neúplných základních škol na úplné základní školy.

Wójcik a kol. (2018) analyzují v článku vydaném v odborném časopise *Bulletin of Geography* perifernost menšího polského města Wieruszów (8.000 obyvatel) ležícího v Lodžském vojvodství, na polovině cesty mezi městy Lodž a Vratislav. Autoři nejprve určili stupeň perifernosti sledovaného malého města na základě jeho dopravní vybavenosti a dostupnosti a také na základě jeho socioekonomického potenciálu města. Poté provedli analýzu strategických dokumentů pro město a okolní území a hloubkové rozhovory s odborníky na probíranou problematiku. Mezi největší problémy, které jsou spjaty s Wieruszóvem odborníci řadí nedostatečnou technickou a sociální infrastrukturu, stárnutí populace, odliv obyvatel s vyšším lidským kapitálem do měst, nedostatečnou dopravní dostupnost vůči větším městům, či nekvalitní životní prostředí ve městě. Autoři navrhují řadu opatření pro řešení výše uvedených problémů. V bakalářské práci je zaveden pojem „demografický kapitál“. Tento pojem není v literatuře běžný, ale právě Wójcik a kol. (2018) s tímto pojmem také pracují.

Halás (2014) se v odborném geografickém časopise *Geografie* zamýšlí nad způsobem vnímání perifernosti – na základě geografické polohy vůči sídelnímu středisku, hustoty zalidnění, vybavenosti veřejnou dopravou, nebo na základě sociálních a ekonomických ukazatelů. Následně využívá mapy uspořádání sídelních středisek a jejich regionů v Česku a na Slovensku, včetně jejich hierarchie ke komentování ukázek periferií. Uvádí, že významné periferie Slovenska leží na jihovýchodě území Slovenska. Pro slovenské území jsou charakteristické významné bariéry dané velkou členitostí území – důležitými bariérami jsou zde horské hřbety Nízkých a Vysokých Tater a dalších pohoří. Na území Česka jsou spádové regiony sídelních středisek a tedy i periferie rozloženy rovnoměrněji, jsou velmi blízké Christallerovskému uspořádání. Autor také pracuje s pojmem „semiperiferie“ a rozlišuje hierarchické úrovně periferií a semiperiferií. Používá také pojem „fraktál“ (složitý geometrický obrazec) k charakteristice slovenských regionů a jejich periferií.

V článku publikovaném v časopise *European Urban and Rural Studies* se **Lorentzen (2013)** zabývá měkkými rozvojovými strategiemi pro malá města a obce, které se nacházejí v periferiích severního Dánska. Mezi důležité strategie patří kulturní plánování, jehož cílem je zlepšit image měst a přilákat do nich nové investory a obyvatele. Další strategií je rozvoj tzv. „zážitkové ekonomiky“. Lorentzenova studie se zaměřovala na 11 periferních dánských měst a obcí. Analýzy prokázaly, že při rozvoji zážitkové ekonomiky došlo k přílivu nových občanů, zvýšení přitažlivosti obce a v souvislosti s růstem cestovního ruchu a diverzifikací průmyslu rostla také zaměstnanost.

Jedna obec, Frederikshavn, je ve studii popsána a analyzována podrobněji. V této obci byla zážitková ekonomika budována iniciativami veřejnosti a soukromých a občanských aktérů po více než deset let, až se nakonec institucionalizovala v oficiální komunální politice. Mnohé iniciativy se projeví ve značném zlepšení místní kulturní a volnočasové nabídky, v renovaci města, v obchodní inovaci a ve změně městské image z průmyslového města na zážitkové město.

Na kvalitu života v malých venkovských obcích České republiky se zaměřuje ve svém článku publikovaném v Sociologickém časopise *Bernard (2011)*. Rozvoj, stagnace nebo úpadek komunity obce, stejně tak socioekonomické charakteristiky obyvatel obce, se odrážejí v kvalitě života obyvatel obce. Autor se ale nejprve věnuje polohovým faktorům rozvoje obcí (dostupnost sídelních středisek, fyzikogeografická poloha), následně endogenním rozvojovým potenciálům obcí (lidský, ekonomický a sociální kapitál) a nakonec faktorům rozvinutosti obcí (služby, volný čas, infrastruktura). Všechny tyto faktory se pak podílí na kvalitě života v obci. V analytické části práce autor vytváří strukturovaný systém ukazatelů kvality života, využívá faktorové analýzy a víceúrovňového modelování.

Prostorovou sídelní polarizaci na území Slovenska rozebírá v článku publikovaném v Sociologickém časopise *Halás (2008)*. Nejprve se věnuje vztahu středisko-periferie, a to v hierarchickém pohledu. Periferní regiony (přesněji periferní oblasti sociálně-geografických regionů) autor rozděluje na vnitřní a státně-příhraniční. Sociálně geografická regionalizace Slovenska, i vymezení periferních regionů Slovenska, jsou silně ovlivněny fyzikogeografickými vlastnostmi slovenského území, zejména existencí hřbetů pohoří (Vysoké a Nízké Tatry, Velká a Malá Fatra a Slovenské Rudohoří), ale také polohou u státní hranice, především s Polskem a Maďarskem. K identifikaci periferních regionů autor používá ukazatele lidských zdrojů, ekonomického potenciálu, občanské vybavenosti a dostupnosti sídelních středisek. Po vyhodnocení hodnot těchto ukazatelů vymezuje periferní regiony hlavně podél jižní hranice Slovenska s Maďarskem a v pohraniční východní a severní části Slovenska u hranic s Polskem a Ukrajinou. Podle autora lze na Slovensku pozorovat tzv. kruhovou kumulativní kauzalitu negativních faktorů územního a regionálního rozvoje, jde o proces postupného nabalování negativních charakteristik některých regionů, především periferně položených regionů (oblastí). Na rozdíl od bakalářské práce autor vymezoval periferie nejen na základě jejich odlehlosti od sídelních středisek, ale také na základě nerozvinutosti.

Vymezováním periferních oblastí v Prachatickém okrese se zabýval *Pileček (2005)* ve sborníku věnovaném periferním oblastem. Pro svou práci využíval data ze Sčítání 1991 a 2001, kdy vytvořil 13 ukazatelů perifernosti (např. hustota zalidnění, index stárí, index vzdělanosti). Do studie zahrnul ukazatele, které mají sociální, ekonomickou, demografickou a dokonce

i fyzickogeografickou povahu. Těchto 13 vybraných ukazatelů bylo analyzováno prostřednictvím statistických metod – používal metodu pořadí, počítal mediány a průměry. Výsledky převedl na společné bodové hodnocení. Jako jádrovou část okresu Prachatice autor označil území severního Prachaticka mezi městy Vimperk a Prachatice. Jsou zde také další populačně větší sídla a vše je podpořeno přítomností významných dopravních cest. Periferní oblasti převažují na západě, jihozápadě a jihu okresu a je pro ně podle autora typická nízká hustota zalidnění, větší vzdálenost od významných dopravních tras či nízká míra vzdělanosti.

2.3 Literatura o lidském a demografickém kapitálu

Vymezením suburbií a jejich typologií v zázemí města České Budějovice se zabývají autoři *Kubeš, Nováček (2019)* v článku publikovaném v časopise *Hungarian Geographical Bulletin*. Samotný proces suburbanizace je podle autorů spojen s migrací obyvatel z měst do jejich blízkého okolí a s následnou každodenní dojížděnkou těchto obyvatel za prací a službami do města, hlavně do jeho centrální části. Suburbanizační procesy jsou spojeny s mnoha problémy. Jde například o tzv. „suburban sprawl“ (nedobře usměrňované rozrůstání suburbánní zástavby do nezastavěné krajiny), nebo o dopravní zácpy na rozhraní suburbánní zóny a města při dojíždění suburbanitů automobilem. V okolí Českých Budějovic se díky relativně kvalitnímu územnímu plánování daří minimalizovat suburban sprawl. Suburbánní zástavba se zde rozvíjí ve vazbě na stávající, původně venkovská sídla. Výjimkou jsou některé prostory na rozhraní s Českými Budějovicemi, například v oblasti Českého Vrbného, Hrdějovic a Borku, Rudolfova, Srubce, Roudného, Litvínovic a Zavadilky. Autoři uvádějí, že od roku 1990 do roku 2017 vzrostl počet obyvatel suburbánního zázemí Českých Budějovic z 19.345 na 32.500, počet identifikovaných suburbií vzrostl na 53 v roce 2017. Kromě toho autoři vymezili ještě semisuburbia, kterých bylo 23 s 4.470 obyvateli v roce 2017.

Wieczerzak (2018) ve svém článku řeší otázku demografického, lidského a sociálního kapitálu jakožto faktory, které ovlivňují vývoj regionu. Demografický kapitál je odrazem vývoje lidské populace v určitém regionu, přičemž může mít vývoj příznivý či nepříznivý. Demografický kapitál rovněž představuje bod, od kterého se odvíjí plánování investic do lidského a sociálního kapitálu. Lidský kapitál prezentuje schopnosti, dovednosti a vzdělání obyvatel. Posledním z kapitálů je sociální kapitál, který souvisí s tvorbou sociálních vztahů v komunitě obce či regionu, se sociálními strukturami a s určitým sociálním chováním.

Pro to, aby se region příznivě vyvíjel, je potřebná určitá úroveň zmíněných kapitálů. Důležité je, aby populační vývoj a věkové složení obyvatel byly demograficky příznivé, je třeba, aby

významná část obyvatel měla středoškolské a vysokoškolské vzdělání, u sociálního kapitálu je dobrá určitá skupinová spolupráce nebo aktivita v dobrovolných skupinách. Čím příznivější jsou tyto kapitály, tím větší je šance na přilákání nových obyvatel nebo investorů do regionu, kteří jsou důležití pro další rozvoj regionu.

Migrací vzdělaných lidí do periferních regionů Dánska se v článku publikovaném v časopise *Population, Space and Place* zabývají **Hansen, Aner (2017)**. Datovou základnu sestavují z hloubkových rozhovorů s vysokoškolsky vzdělanými lidmi rozdílného věku. Tento trend migrace byl způsoben zvyšováním nákladů na život ve velkých městech a současně nárůstem motivací pro přestěhování na venkov. Tyto motivace spočívaly například ve snadné dostupnosti bydlení na venkově v uvolněných domech či rekreačních chalupách, nebo v nových pracovních příležitostech na venkově v cestovním ruchu či v rámci svobodných povolání nebo teleworkingu. Důležitou roli v analyzovaných migracích hraje věk, kdy mladí vysokoškolsky vzdělaní lidé spíše směřují z venkovských oblastí do měst a rodiny s vysokoškoláky a dětmi naopak z měst právě do venkovských oblastí. Na venkov směřují také vysokoškolsky vzdělané osoby nad 40 let, u části z nich jde o návrat do jejich rodných obcí. Pro venkovské oblasti Dánska i jiné vyspělé země je příliv vzdělaných lidí velmi důležitý, neboť podporuje ekonomický a sociální rozvoj těchto oblastí.

Článek v časopise *Bulletin of Geography, Socio-economic Series*, který se věnuje vývoji polarizace a perifernosti na území Ústeckého kraje mezi lety 1980 – 2011 sestavil **Šimon (2017)**. Důvodem výběru Ústeckého kraje je jeho zajímavý historický, ekonomický a sociální vývoj. V době socialismu bylo území kraje silně urbanizováno a rozvíjeno vlivem těžby hnědého uhlí. Nicméně po roce 1989 začalo upadat, což bylo dáno zavíráním dobývacích prostorů a navazujícího průmyslu. Zbyla zde hlavně levná a málo kvalifikovaná pracovní síla. Autor pracuje s časovou dostupností sídel od větších měst a s datovou základnou z jednotlivých sčítání lidu, domů a bytů. Následně klasifikuje sídla na městská, suburbánní, venkovská a vzdálená venkovská. V Ústeckém regionu nyní převládá trend populačního smršťování měst spojený s mírným růstem populace na venkově. Pro města a jejich suburbánní zázemí je ale stále typické kumulování vysokoškolsky vzdělaných obyvatel pracujících ve službách. Ústecký kraj velmi rychle stárne a zaznamenává značný pokles ekonomické aktivity obyvatel (a tedy nárůst ekonomicky neaktivních seniorů a dalších lidí) v porovnání s ostatními regiony Česka.

Novotný a kol. (2016) analyzují historický vývoj malých měst východního Slovenska, zejména v souvislosti s postsocialistickou transformací. Malá města jsou ve studii definována jako města s počtem od 2 do 5 tisíc obyvatel. Historicky je lze rozdělit na města založená v 16. století v období růstu významu řemesel a těžby, a města založená později, v návaznosti na období

industrializace. Autoři analyzují data, která získali z datové základny Statistického úřadu Slovenské republiky.

Autoři analyzovali jak demografický vývoj, tak vývoj ekonomický. Demografický vývoj sledovaných měst byl silně ovlivněn válkami, kdy došlo ke stagnaci počtu obyvatel, také v souvislosti s odsunem místních Němců, zejména z oblasti Spiše, Šariše a Rudohoří. Po roce 1989 se jako problém ukázalo stárnutí populace těchto měst, které se zastavilo až v roce 2000. V současnosti je nárůst populace malých měst východního Slovenska ovlivňován silnou reprodukcí romské populace. Při ekonomickém rozvoji analyzovaných měst v období socialismu byla zvýhodňována ta města, která se nacházela v oblasti těžby rud. Po transformaci v 90. letech 20. století malá města východního Slovenska ztratila svoji průmyslovou a těžební základnu, a tím došlo k významnému omezení dojížděky za prací do těchto měst a k významnému nárůstu vyjížděky za prací do větších měst. Malá města na východním Slovensku jsou znevýhodněna také jejich polohou, kdy je celý východ Slovenska považován za periferní a nerozvinutý region, přičemž za zvláště problematické jsou považovány okrajově položené části východního Slovenska u hranic s Polskem, případně v horských oblastech.

Migračním trajektoriím mladých absolventů vysokých škol se ve svém článku v časopise *Journal of Rural Studies* věnuje *Rérat (2014)*. Pro svůj výzkum si vybral venkovský region Canton Jura ve Švýcarsku. Pro posuzování migračního chování absolventů byly vytvořeny 3 kategorie – socio-familiární, migrační a profesní. Autor řadí do socio-familiární kategorie například pohlaví či rodinné zázemí, součástí migrační kategorie je místo bydliště nebo místo studované univerzity. Poslední sledovaná kategorie – profese, posuzovaná podle vystudovaného oboru nebo podle pracovního oboru. Pro získání dat byla aplikována metoda sněhové koule, kdy byly respondenti k dotazníkovému šetření vybíráni řetězovým způsobem.

Pomocí získaných dat je možné identifikovat určité vzorce. V první sledované socio-familiární kategorii mají větší sklon k návratu do regionu ti absolventi, kteří žijí s rodiči a čekají na nabídku práce, nebo ti, kteří chtějí založit rodinu. U migrační kategorie se ukázalo, že vzdálenost studované vysoké školy od místa bydliště absolventa nemá velký vliv na jeho návrat. Poslední kategorií je profesní trajektorie, u které jsou patrné rozdíly v chování absolventů. Zatímco absolventi s bakalářským titulem mají větší sklon k návratu do regionu, tak absolventi magisterského studia se naopak do regionu vracejí v mnohem menší míře. Co se týče profese u absolventů, tak zde je možné sledovat dvě trajektorie. Lidé pracující ve veřejném sektoru mají větší tendence vracet se do místa bydliště ve srovnání se zaměstnanci soukromého sektoru. Z těchto výsledků je patrné, že migrační vzorce chování absolventů vysokých škol jsou selektivní a existují mezi nimi určité zákonitosti.

Článek v časopise *Journal of Rural Studies* od autorů *Agarwal, Rahman, Errington (2009)* pojednává o ekonomické výkonnosti anglických venkovských oblastí v návaznosti na jejich ekonomický, lidský, sociální, kulturní a environmentální kapitál. Ekonomický kapitál souvisí s produktivitou práce. Do lidského kapitálu autoři řadí faktor vzdělání, dovedností, demografie či migrace. Faktor demografie je spjat s populačními změnami (hustota obyvatelstva, věková struktura) a faktor migrace souvisí s emigrací a dojížděnkou. Autoři definují také environmentální kapitál, který je důležitý v rozvoji venkovských oblastí, protože přibývá zájem o cestovní ruch a rekreaci. Na ekonomickou výkonnost venkovských oblastí mají vliv jednak faktory lidského a ekonomického kapitálu a jednak prostorové faktory (dostupnost). Článek tedy představuje strukturu kapitálů, které je třeba při analýzách venkova zohlednit. Bakalářská práce samostatně hodnotí demografický kapitál, autoři tuto záležitost zařazují do lidského kapitálu.

2.4 Šedá literatura o rozvoji Českobudějovicka

Součástí rozboru literatury jsou také dokumenty, které se věnují regionálnímu a lokálnímu rozvoji námi sledovaného území – okresu České Budějovice. Prvním z analyzovaných dokumentů je „Program rozvoje Jihočeského kraje na období 2021 – 2027“ – *PRKJK (2019)*, který pomocí intervenčních opatření usiluje o vytvoření konkurenceschopného a stabilně se rozvíjejícího regionu zahrnujícího jižní Čechy v krajských hranicích. V programu je zmíněno celkem 7 prioritních os rozvoje regionu, které se zaměřují na konkurenceschopnost, dopravní a technickou infrastrukturu, rozvoj sociálních a zdravotnických služeb a infrastruktury, rozvoj vzdělávání, udržitelnost a ochranu životního prostředí a využití přírodního a kulturního dědictví využití k rozvoji cestovního ruchu.

Jednotlivé strategické cíle rozvojových os mají celoplošné uplatnění na území Jihočeského kraje. Na úrovni okresu České Budějovice je v dokumentu diskutována v rámci dopravní a technické infrastrukturní rozvojové osy výstavba dálnice D3, zmodernizování mezinárodní železniční trati České Budějovice – Linz, zdvoukolejnění úseku Nemanice – Zliv, anebo zprovoznění Českobudějovického letiště pro mezinárodní civilní přepravu.

Ve druhé příloze Programu rozvoje Jihočeského kraje 2021 – 2027 (*HSRJK 2019*) jsou vymezovány hospodářsky slabé regiony (daly by se označit jako periferní regiony). K vymezování se využívají údaje o intenzitě bytové výstavby, hrubé míře celkového přírůstku obyvatel, indexu stáří obyvatel, podílu nezaměstnaných osob a intenzitě podnikatelské aktivity. Regiony jsou vymezovány s využitím správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem (SO POÚ). Pokud se zaměříme na okres České Budějovice, tak jako hospodářsky silné regiony z hodnocení vyšly SO POÚ: Trhové Sviny, Hluboká nad Vltavou, Lišov a České Budějovice. Také SO POÚ Týn nad

Vltavou a SO POÚ Zliv vykazují lehce nadprůměrné hodnoty sledovaných ukazatelů. Postavení Trhosvinecka v tomto hodnocení je překvapivé. Nejméně rozvinuté se na základě analýzy jeví SO POÚ Nové Hrady, který vykazuje velmi nízké hodnoty v hrubé míře celkového přírůstku obyvatel a v intenzitě podnikatelské aktivity. Autorka bakalářské práce má značné výhrady k použité metodice vymezení hospodářsky slabých regionů Jihočeského kraje. Počet použitých ukazatelů je omezený, užití konkrétních ukazatelů není dobře zdůvodněno a územní jednotky v podobě SO POÚ jsou příliš velké a vnitřně heterogenní, jelikož vedle venkovských obcí a sídel zahrnují i městské středisko územní jednotky.

Koncepce rozvoje cestovního ruchu Jihočeského kraje 2021 – 2030 (*KRCRJK 2021*) se věnuje analyzování jednotlivých součástí cestovního ruchu (CR) na území kraje – např. destinační nabídky CR, infrastruktury CR, atraktivity CR, služeb CR, poptávky po CR a také vytýčení konkrétních strategických cílů rozvoje CR kraje. V této koncepci jsou v území okresu České Budějovice vymezeny 2 turistické oblasti – turistická oblast Budějovicko a Novohradsko-Doudlebsko. Strategické cíle, které jsou v tomto dokumentu ustanoveny pro tyto dvě jihočeské oblasti CR, jsou poměrně stručné. Týkají se rozšíření návštěvnické infrastruktury a propagace území Českobudějovických rybníků (leží SZ od Českých Budějovic), propagace gastronomie v Českých Budějovicích v podobě podpory zážitkové turistiky při návštěvě pivovarů Samson a Budvar a podpory jihočeských infocenter (např. otevření dalšího jihočeského infocentra města České Budějovice). Autorka bakalářské práce se podivuje, že území Vltavotýnska a zvláště Trhosvinecka s Novohradskem není v této koncepci detailně řešeno.

K analýze řešeného území lze také použít územně analytické podklady (ÚAP) pro správní obvody obcí s rozšířenou působností (SO ORP). Prvními uplatnitelnými podklady jsou ÚAP pro SO ORP České Budějovice (*ÚAPČB 2020*). Podklady poměrně pozitivně hodnotí přírodní a krajinný charakter řešeného území (autorka bakalářské práce se tomu poněkud podivuje). Tento charakter se pak odráží v rozvoji cestovního ruchu, v existenci památek UNESCO (myšlena je asi vesnice Holašovice) a v přítomnosti chráněné krajinné oblasti (pravděpodobně se jedná o CHKO Blanský les zcela okrajově zasahující do SO ORP). Pozitivně je rovněž hodnocen potenciál zemědělského půdního fondu a dokonce i vysoká úroveň koeficientu ekologické stability SO ORP. Určitým problémem je podle podkladů existence rozsáhlých záplavových území podél řeky Malše, Vltavy i dalších toků Českobudějovické pánve. Ve sféře sociodemografických podmínek a bydlení se pozitivně oceňuje populační růst obcí a dostatek zastavitelných ploch, ale negativně se hodnotí vysoké zábery půdy pro výstavbu. Pozitivně je oceňována plynofikace obcí, dostupnost centra SO ORP (Českých Budějovic) a relativně vysoký podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním za celý SO ORP.

K analýze řešeného území zahrnujícího Trhosvinensko lze použít Územně analytické podklady SO ORP Trhové Sviny (*ÚAPTS 2020*). Podle těchto podkladů došlo ve většině obcí Trhosvinenska k poklesu nezaměstnanosti a krůstu míry podnikatelské aktivity obyvatel. Pozitivně je v podkladech hodnocena možnost přeshraničních kontaktů prostřednictvím hraničního přechodu v Nových Hradech (autorka ale dodává, že se jedná o podružný hraniční přechod pro osobní automobily). Negativně je hodnocena neexistence plynofikace u většiny obcí či absence čističek odpadních vod (ČOV) v mnoha obcích. V podkladech je vyzdvihován vysoký koeficient ekologické stability na převažující části řešeného území. Jako problematický se zmiňuje nedostatečný počet zařízení sociálních a zdravotnických služeb. Problémem je podle podkladů periferní poloha území Novohradska vůči Českým Budějovicím a v rámci celé České republiky.

Pro SO ORP Týn nad Vltavou byly rovněž zpracovány územně analytické podklady (*ÚAPT 2020*). V textové zprávě podkladů je vyzdvihována nízká nezaměstnanost, nárůst podílu vysokoškolsky vzdělaných obyvatel, dopravní napojení na dálnici D3 nebo kvalitní životní prostředí území Vltavotýnska. V případě kvality životního prostředí ale autorka bakalářské práce upozorňuje na existenci Jaderné elektrárny Temelín uprostřed řešeného území, která v minulosti zabrala několik sídel. Co se týká negativních charakteristik, tak v podkladech se zmiňuje rozdrobenost sídelní struktury Vltavotýnska, absence ČOV v některých obcích, nevyužívání železniční tratě Čičenice – Týn nad Vltavou a malá vybavenost službami ve většině obcí Vltavotýnska.

2.5 Sídelní střediska, sídelní periferie a lidský a demografický kapitál – shrnutí

Bakalářská práce analyzující lidský a demografický kapitál periferních a dalších sídel okresu České Budějovice má následující logickou posloupnost – nejprve je třeba vymezit sídelní střediska, poté je nutné vůči těmto střediskům vymezit periferní a další typy sídel a nakonec je třeba vyhodnotit lidský a demografický kapitál sídel, jejich typů, oblastí a jejich typů. Tato logická posloupnost se promítá i do rozboru literatury a do teoretických východisek bakalářské práce. Někdy bylo v rozboru literatury obtížné zařadit konkrétní literaturu do určité dílčí kapitoly, jelikož se zabývala několika výše uvedenými kroky.

V kapitole věnované literatuře a teorii vymezení sídelních středisek (kapitola 2.1) jsou zmíněny práce Waltera Christallera, který se jako první detailně věnoval vymezení sídelních středisek s rozdílnou hierarchií. Od vzniku jeho prací však již uběhla určitá doba. Novější práce, zvláště českých autorů, jsou do značné míry postaveny na využívání při sčítáních zjišťované dojížděky za prací a do škol. Dojíždění za prací bylo pro sídelní střediskovost klíčové zejména v období socialismu. V tomto období navíc existovala značná shoda mezi prostorovým

uspořádáním dojížděky za prací a za důležitými službami. Tato spojitost se později poněkud rozvolnila. Dojížděka za službami se stala rozmanitější a u některých služeb se odehrává na větší vzdálenosti než dříve (nákup oděvů, spotřebičů, ...). Mnohé služby jsou dnes poskytovány na dálku, prostřednictvím telefonických a počítačových spojení, velký rozvoj zaznamenaly doručovací služby. Co se týká pracovních příležitostí, dochází k rozvoji teleworkingu a homeworkingu, které poněkud regulují každodenní masové dojíždění za prací. Autorka bakalářské práce vycházela při vymezování sídelních středisek v okrese České Budějovice především z práce Kubeš, Chvojková (2020), metodicky se opírala o bakalářskou práci Maxa (2021).

Druhá dílčí kapitola (kapitola 2.2) představuje velmi rozmanité přístupy k vymezování periferií v území. Teorie periferií a perifernosti je předmětem rozsáhlého diskurzu sociologů, ekonomů a sociálních geografů. Perifernost je vnímána velmi různě – jako geometrická či časová odlehlost od sídelních středisek, jako nerozvinutost či jako kombinace obojího. Autorka bakalářské práce vnímá perifernost podobně jako Kubeš, Kraft (2011) a Kubeš, Chvojková (2020), tedy jako časovou odlehlost od mikroregionálních měst a vyšších sídelních středisek při cestování ve spojích veřejné dopravy. Odlehlost je třeba posuzovat na úrovni obcí, ještě lépe sídel (protože právě v sídlech jsou zastávky spojů veřejné dopravy), protože regiony obcí (SO POÚ, SO ORP) jsou z hlediska odlehlosti vnitřně nesourodé a sídelní střediska mikroregionální úrovně leží často uvnitř těchto regionů.

V rámci třetí dílčí kapitoly (kapitola 2.3) bylo cílem získat náměty pro ukazatele lidského a demografického kapitálu. Existuje poměrně rozsáhlá literatura zahrnující rozmanité ukazatele těchto kapitálů. Problémem ale někdy bývá, že data pro tyto ukazatele nejsou dostupná za obce a sídla. Dalším metodickým problémem bývá vytvoření syntézního hodnocení, protože hodnoty jednotlivých ukazatelů nelze sčítat. Používají se různé převody hodnot na bodové hodnocení, vyhodnocuje se pořadí hodnot, v bakalářské práci jsme použili metodu z článku Kubeš, Kraft (2011) pracující s kvartily uspořádaných hodnot, kdy hodnoty ukazatelů ležící v posledních kvartilech hodnot jsou skoro vždy považovány za problematické.

Do bakalářské práce byly ještě zahrnuty podklady, strategie a koncepce územního, lokálního a regionálního rozvoje, pokud řešily území okresu České Budějovice. Chtěli jsme získat nějaké informace využitelné při vymezování sídelních středisek a periferií okresu České Budějovice a pro analýzu jejich lidského a demografického kapitálu. Bohužel, analyzované dokumenty nepřinesly pro bakalářskou práci mnoho informací. Některé dokumenty nebyly detailně územně zacíleny, další byly příliš obecné, u jiných nebyla použita dobrá metodika.

3. Okres České Budějovice – poloha, administrativa, obyvatelstvo a sídla

Geografická poloha a administrativní uspořádání

Okres České Budějovice leží v Jihočeském kraji. Z jihozápadu je obklopen okresem Český Krumlov, na západě okresem Prachatice, na severozápadě okresem Strakonice, severní hranice okresu je pak sdílena s okresy Písek a Tábor, na východě sousedí Českobudějovický okres s okresem Jindřichův Hradec. Jižní část okresu České Budějovice se dotýká státní hranice s Rakouskem. Výměra okresu je 1.638 km², jedná se o druhý plošně největší okres v rámci Jihočeského kraje.

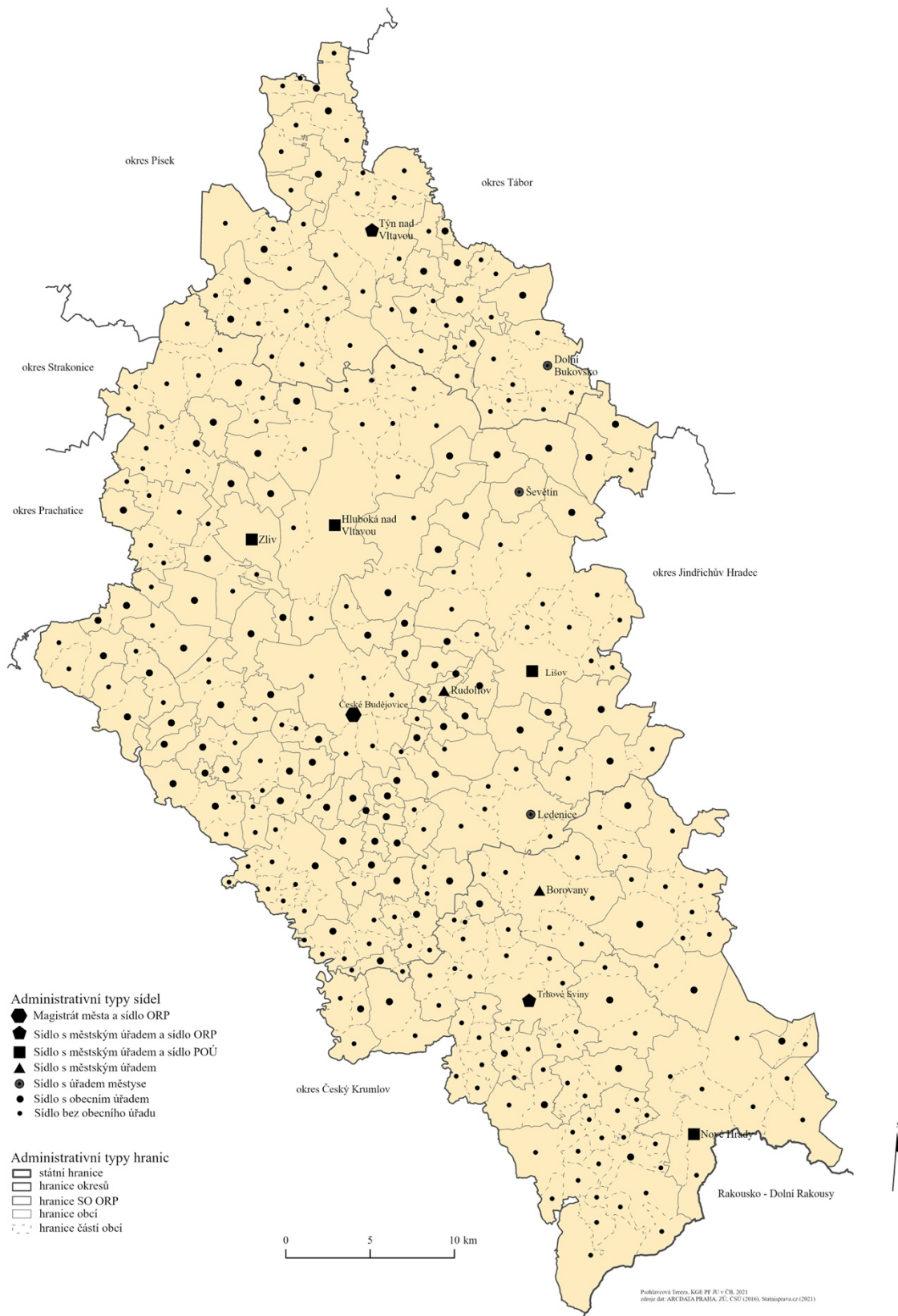
V Tabulce 1. je uvedeno, že okres České Budějovice se skládá ze 109 obcí, 333 částí obcí a 498 základních sídelních jednotek (ZSJ). Z těchto údajů vyplývá velká rozdrobenost sídelní struktury na území okresu. Hodnota podílu městského obyvatelstva (66,5 %) je v porovnání s hodnotou za celý Jihočeský kraj lehce nadprůměrná. Je ale otázkou, jak byla v ČSÚ (2020b) definována města sledovaného okresu.

Tabulka 1. Obyvatelstvo a osídlení SO POÚ okresu České Budějovice k 1. 1. 2020

Indikátor	SO POÚ							Okres České Budějovice
	České Budějovice	Hluboká nad Vltavou	Lišov	Nové Hrady	Trhové Sviny	Týn nad Vltavou	Zliv	
Počet obcí	65	4	5	4	12	14	5	109
Počet částí obcí	129	24	19	34	56	59	12	333
Počet ZSJ	233	31	22	44	69	79	20	498
Výměra v ha	55 860	16 739	14 137	18 192	27 043	26 240	5 639	163 850
Počet obyvatel	142 716	8 152	6 145	4 585	14 689	14 083	5 540	195 903
Hustota obyvv./ km ²	255,5	48,7	43,5	25,2	54,3	53,7	98,2	119,6
Podíl městského obyvatelstva [%]	68,0	66,5	72,0	55,2	63,8	56,5	64,3	66,5

Zdroj dat: ČSÚ (2020b)

Českobudějovický okres se dále člení na 3 správní obvody obcí s rozšířenou působností (SO ORP), tedy na SO ORP České Budějovice, SO ORP Trhové Sviny a SO ORP Týn nad Vltavou (Mapa 1). V okrese se nachází celkem 7 správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem (SO POÚ). Nejrozsáhlejším a populačně největším je SO POÚ České Budějovice (55.860 ha; 142.716 obyvatel), který je tvořen 65 obcemi a 129 částmi obcí. Zdejší podíl městského obyvatelstva (68,0 %) je druhý nejvyšší. Autorka bakalářské práce si je v tomto případě vědoma problematičnosti srovnávání podílů městského obyvatelstva.

Mapa 1. Administrativní typy sídel okresu České Budějovice (2021)
 Zdroj dat: viz tiráž Mapy 1

Co do počtu obyvatel, za SO POÚ České Budějovice následují SO POÚ Trhové Sviny (14.689 obyvatel) a SO POÚ Týn nad Vltavou (14.083 obyvatel). Oba správní obvody ale mají výrazně méně částí obcí a ZSJ ve srovnání se SO POÚ České Budějovice. Podle počtu obyvatel pak následují SO POÚ Hluboká nad Vltavou (8.152 obyvatel) a SO POÚ Lišov (6.145 obyvatel). SO POÚ Lišov má v rámci sledovaného okresu nejvyšší podíl městského obyvatelstva (72 %). Je to ale dáno jeho malou plošnou velikostí a zařazením Lišova mezi města. SO POÚ Zliv (5.540 obyvatel) má nejvyšší hustotu zalidnění a zároveň se jedná o správní obvod, který má nejmenší počet částí obcí (12) a ZSJ (20). I zde je to dáno malým plošným rozsahem SO POÚ. SO POÚ Nové Hrady (4.585 obyvatel) má jako horská pohraniční oblast s redukováním osídlením po odsunu Němců nejnižší hustotu zalidnění ve sledovaném okrese (25,2 obyv./ km²).

V Mapě 1. je znázorněno rozmístění sídel s městským úřadem, s úřadem městyse, s obecním úřadem a bez obecního úřadu. Je třeba ale upozornit, že se jedná o administrativně stanovené typy sídel (obcí), které se často neshodují s reálnou funkcí sídel, tak jak je definována v dalších kapitolách této bakalářské práce. Městský úřad mají České Budějovice, Hluboká nad Vltavou, Lišov, Nové Hrady, Trhové Sviny, Týn nad Vltavou a Zliv (jde o střediska SO POÚ), ale také Borovany a Rudolfov. Úřad městyse získaly Ledenice, Ševětín a Dolní Bukovsko. Zbylá sídla patří do skupiny sídel s obecním úřadem (např. Borek, Hosín, Litvínovice) nebo do skupiny sídel bez obecního úřadu (např. Hůrka, Kolný) – viz Mapa 1.

Struktura obyvatelstva

Počet obyvatelstva Českobudějovického okresu se mezi roky 2011 a 2020 navýšil o 13.971, zejména díky imigraci směřující do Českých Budějovic a z Českých Budějovic do jejich suburbánního zázemí. Index vývoje počtu obyvatel v tomto období dosáhl hodnoty 1,08 (Tabulka 2) Co se týká věkového složení obyvatelstva, tak v okrese byla v roce 2020 mírná převaha obyvatel ve věku 65+ (19,65 %) v porovnání s obyvateli ve věku 0 – 14 let (16,78 %). Obyvatelstvo okresu stárne. Na přírůstku počtu obyvatel okresu se podílí jak přirozený přírůstek obyvatel, tak migrační přírůstek obyvatel – Tabulka 2. Průměrná hustota zalidnění okresu České Budějovice je 119,6 obyvatel/km². To je skoro dvojnásobek oproti průměru za celý Jihočeský kraj (64,0 obyvatel/km²) – ČSÚ (2020a).

Pokud se dále zaměříme na jednotlivé správní obvody obcí s pověřeným obecním úřadem (SO POÚ v Tabulce 2.), tak vysoké počty obyvatel vykazuje SO POÚ České Budějovice, který má 143.193 obyvatel. Takto vymezené Českobudějovicko se vyznačuje výrazně kladnou migrační bilancí a také přirozeným přírůstkem obyvatel. Také SO POÚ Trhové Sviny a Týn nad Vltavou jsou území charakteristická vyšším podílem obyvatelstva ve věku 65+. Co se týká celkového

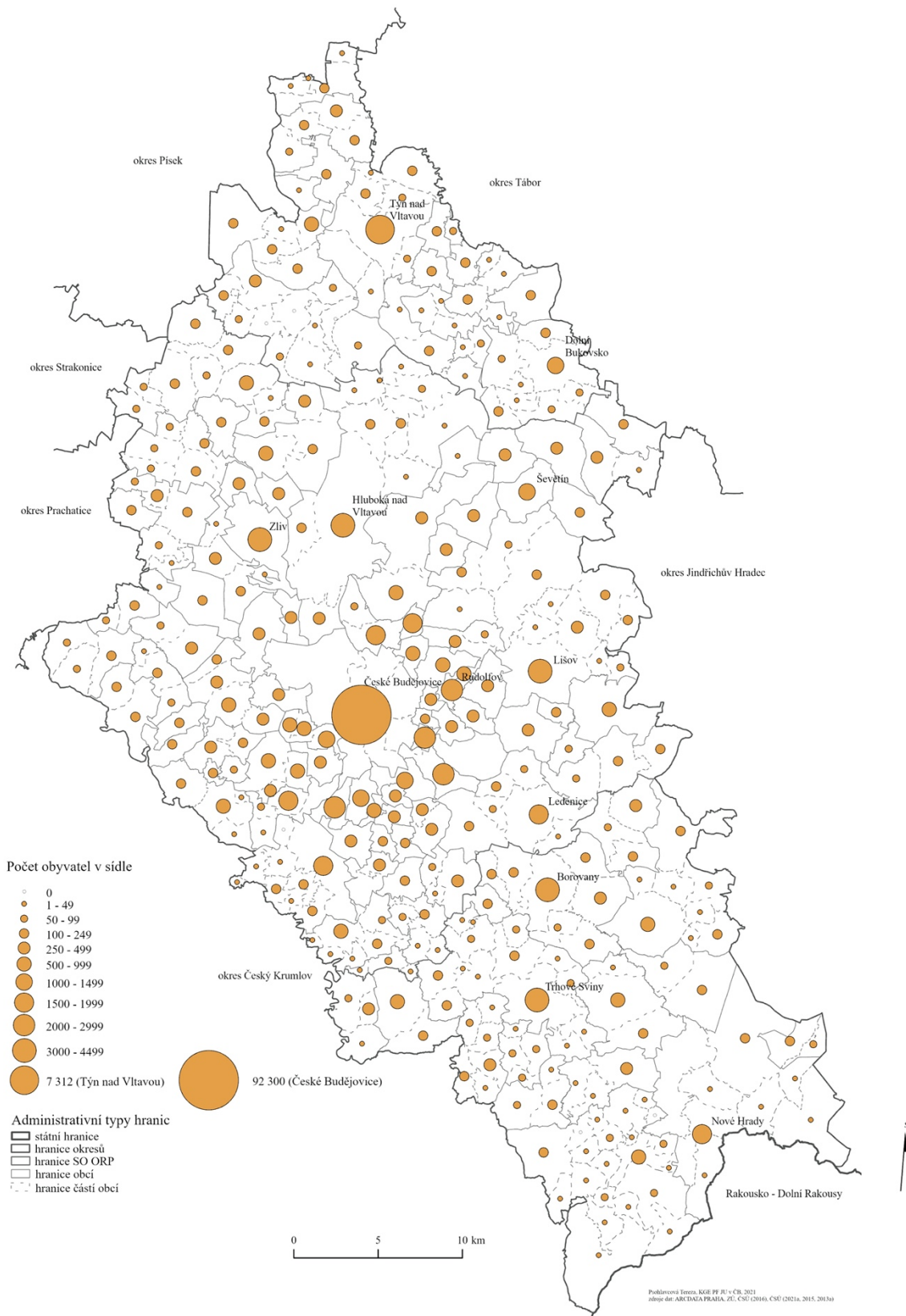
relativního přírůstku obyvatel, tak SO POÚ Trhové Sviny vykazuje díky suburbanizaci zasahující od Českých Budějovic výrazně vyšší hodnoty než odlehlý SO POÚ Týn nad Vltavou. SO POÚ Hluboká nad Vltavou a SO POÚ Lišov si jsou podobné v počtu a věkové struktuře obyvatelstva. Nicméně SO POÚ Lišov se odlišuje vysokým migračním i přirozeným přírůstkem na 1.000 obyvatel – Tabulka 2. Vysoké hodnoty v tabulce jsou ale ovlivněny migrační vlnou v roce 2020. U SO POÚ Zliv nedošlo k téměř žádnému růstu populace mezi lety 2011 – 2020. Jedná se o správní obvod, který má nejvyšší podíl obyvatelstva 65+ ve sledovaném okrese. Poslední SO POÚ v rámci okresu jsou Nové Hradky, u kterých došlo k poklesu počtu obyvatel v období 2011 – 2020. Jedná se o území, ve kterém žije nejméně obyvatel ve věku 0 – 14 let a přirozený přírůstek na 1.000 obyvatel je zde na úrovni -3,1 %.

Tabulka 2. Obyvatelstvo SO POÚ okresu České Budějovice (2011, 2020)

Indikátor	SO POÚ							Okres České Budějovice
	České Budějovice	Hluboká nad Vltavou	Lišov	Nové Hradky	Trhové Sviny	Týn nad Vltavou	Zliv	
Počet obyvatel 2020	143 193	8 162	6 264	4 578	14 771	14 093	5 541	196 602
Počet obyvatel 2011	136 122	7 502	5 643	4 673	13 815	14 030	5 519	182 631
Index vývoje počtu obyvatel 2020/2011	1,05	1,09	1,11	0,98	1,07	1,01	1,00	1,08
Podíl obyv. ve věku 0 – 14 v r. 2020 [%]	16,79	17,23	18,69	14,94	17,53	15,87	15,61	16,78
Podíl obyv. ve věku 65+ v r. 2020 [%]	19,86	18,50	18,74	20,51	18,85	18,53	21,19	19,65
Přirozený přírůstek na 1000 obyv. v r. 2020	0,7	- 0,1	3,5	- 3,1	0,0	- 0,2	0,2	0,5
Migrační přírůstek na 1000 obyv. v r. 2020	2,7	1,4	15,6 ¹	1,5	6,0	0,9	0,0	3,1
Celkový přírůstek na 1000 obyv. v r. 2020	3,4	1,3	19,1 ¹	- 1,6	6,0	0,7	0,2	3,6

Poznámka: ¹Ovlivněno migrační vlnou v daném roce.
Zdroj dat: ČSÚ (2021b), vlastní propočty

Detailnější pohled na rozložení obyvatelstva okresu České Budějovice představuje Mapa 2., ve které je na první pohled jasně vidět populační dominance Českých Budějovic s 92.298 obyvateli v roce 2021 (k 1. 1. 2021). Po Českých Budějovicích následuje Týn nad Vltavou, včetně Malé Strany (7.312 obyvatel), dále Trhové Sviny (4.429), Hluboká nad Vltavou (4.342), Zliv (3.537), Lišov (3.377) a Borovany (3.002). V suburbánní zóně Českých Budějovic v posledních letech vyrostla populačně velká suburbia s více než 2.000 obyvateli, například Srubec, včetně Staré

Mapa 2. Počet obyvatel v sídlech okresu České Budějovice (2021)
Zdroj dat: viz tiráž Mapy 2

Pohůrky (2.816), Dobrá Voda u Českých Budějovic (2.656), Rudolfovo (2.373), a Včelná (2.275). Do rozmezí 1.500 – 1.999 obyvatel patří sídla Kamenný Újezd, Ledenice, Nové Hrady + Údolí, Borek a Hrdějovice. Kromě Nových Hradů se jedná o sídla rostoucí díky suburbanizaci Českých Budějovic. Následují desítky populačně menších sídel. Zajímavou skupinou sídel okresu České Budějovice jsou sídla nedosahující 50 obyvatel – např. Jamné, Vesce, Holubovská Bašta nebo Vyšné. Speciální skupinu sídel tvoří zaniklá sídla bez trvalých obyvatel, včetně sídel obývaných pouze rekreanty – například Krčín, Křtěnov, Podhájí, Temelínec a Vesce. Těchto sídel je ve skutečnosti ale více, protože zaniklá sídla v pohraničí s Rakouskem již nejsou vykazována jako části obcí. Počty obyvatel jednotlivých sídel okresu České Budějovice lze také nalézt v Mapě 2.

Fyzicko-geografická struktura

Centrální území okresu České Budějovice se rozkládá v prostoru Třeboňské a Českobudějovické pánve, severní část okresu leží na území Středočeské pahorkatiny, jihozápadní část okresu zasahuje do Šumavského podhůří a jižní část okresu se rozkládá v území Novohradského podhůří a Novohradských hor. Okres je tvořen hlavně pahorkatinami, v Novohradském podhůří jsou také vrchoviny (Slepíčí hory), u státní hranice je pak hornatina Novohradských hor. Nejvyšším vrcholem okresu je Vysoká (1.034 m n. m.) v Novohradských horách. Charakter reliéfu Českobudějovického okresu nachází odraz v charakteru osídlení. V pahorkatinách a vrchovinách jsou většinou menší sídla ve srovnání s Jihočeskými pánevemi.

Hřbety Novohradských hor oddělují okres České Budějovice od Dolních Rakous. Nejnižší je v okrese položeno údolí řeky Vltavy, která protéká přes Boršov nad Vltavou, České Budějovice, Hlubokou nad Vltavou a Týn nad Vltavou, a odtud pokračuje dále do Prahy. Do Vltavy přitéká v Českých Budějovicích zprava voda z řeky Malše a za Týnem nad Vltavou zprava voda z řeky Lužnice. V území okresu je také mnoho velkých vodních ploch, jak umělých vodních nádrží (Římov, Hněvkovice, Kořensko), tak rybníků (Bezdrav, Dehtář, Dvořiště).

Dopravní infrastruktura

České Budějovice leží na průsečíku významných železničních a silničních komunikací Jihočeského kraje. Českými Budějovicemi prochází pět železničních tratí, které město spojují s dalšími významnými městy kraje, také s Prahou a Lincem v Rakousku. Nejvýznamnější železniční tratí je trať Praha – Tábor – Veselí nad Lužnicí – České Budějovice – Linec. Jde současně o tzv. „železniční koridor“, který se postupně přestavuje na vyšší rychlost a plně zdvoukolejnění. Důležitá je také železniční trať České Budějovice – Strakonice – Plzeň. Z Českých Budějovic vycházejí také méně významné železniční tratě směřující do Českých

Velenic a Českého Krumlova. V samotných Českých Budějovicích je velké železniční osobní nádraží a rovněž velké železniční seřazovací nákladní nádraží. Bohužel, schází železniční spojení směrem na Týn nad Vltavou, Třeboň, případně i Trhové Sviny a Nové Hradky.

Co se týká silničních komunikací, tak do Českých Budějovic směřují významné silnice I. třídy směrem na Vodňany (odtud pak na Strakonice a Písek), na Třeboň (s pokračováním do Jindřichova Hradce nebo ke státní hranici s Rakouskem) a na Kaplici a Český Krumlov. Ovšem pro Českobudějovickou aglomeraci bude klíčová dokončovaná dálnice D3, která nahradí silnice I. třídy na trase Praha – Tábor – České Budějovice – Kaplice – rakouský Linec. Uvnitř okresu České Budějovice hraje důležitou roli silnice II. třídy směřující z Českých Budějovic do Trhových Svinů a dál do Nových Hradů, stejně tak silnice II. třídy v trase České Budějovice – Hluboká nad Vltavou – Týn nad Vltavou.

Dopravní obslužnost jednotlivých sídel pomocí prostředků veřejné dopravy (autobusové a vlakové spoje) bude detailně probrána v kapitolách věnovaných vymezování sídelních středisek a v kapitolách vymezujících periferní území v prostoru okresu České Budějovice.

Hospodářství

Sídelní střediska okresu České Budějovice mají na svém území několik velkých zaměstnavatelů. Většinou se jedná o průmyslové podniky, ale mohou to být i některé podniky služeb, případně i relativně velké zemědělské podniky. Přítomnost těchto podniků v jednotlivých sídlech se pak odráží v jejich velikosti, v dojížděcí době za prací do těchto sídel, i v počtu spojů veřejné dopravy do těchto sídel směřujících.

V současné době se mnohé služby pro obyvatele staly důležitou součástí ekonomických aktivit v okrese České Budějovice. Většina důležitých druhů služeb byla mapována v rámci vymezování sídelních středisek okresu – viz Tabulka 5. a Tabulka 10. České Budějovice, jako mezoregionální sídelní středisko, mají na svém území všechny sledované druhy služeb. Jsou zde hierarchicky vysoko postavené služby administrativy, školství i zdravotnictví. Českobudějovické hypermarkety a nákupní centra nabízejí prakticky úplnou škálu spotřebního zboží. Týn nad Vltavou a Trhové Sviny takovou nabídku služeb neposkytují. Jsou v nich ale základní administrativní, školské, zdravotnické a nákupní služby.

V nedávné minulosti bylo pro formování sídelních středisek zásadní lokalizování větších průmyslových podniků poskytujících množství pracovních příležitostí. V okrese České Budějovice je v současné době několik firem, které zaměstnávají 1.000 a více pracovníků. Největší českobudějovickou firmou je v současnosti elektrotechnický podnik Robert Bosch s asi 4.000 zaměstnanci, následuje potravinářský podnik Madeta s asi 1.750 zaměstnanci, specifický

potravinářský podnik Viscofan s 750 zaměstnanci, Budějovický Budvar s 680 zaměstnanci a „tužkárna“ Koh-i-noor Hardtmuth s asi 500 zaměstnanci. Významným českobudějovickým zaměstnavatelem v oblasti služeb je Nemocnice České Budějovice s více než 3.000 zaměstnanci, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích s asi 1.900 zaměstnanci, velkým zaměstnavatelem je i úřad Jihočeského kraje s více než 500 zaměstnanci, jen o něco méně zaměstnanců má Domov důchodců Dobrá Voda a Domov důchodců u Hvízdala. Velkými zaměstnavateli jsou i některé dopravní a stavební podniky, například ČSAD autobusy České Budějovice – Kurzy.cz (2022).

Dalším velkým zaměstnavatelem je na území okresu České Budějovice Jaderná elektrárna Temelín, ve které pracuje 1.250 stálých zaměstnanců. V elektrárně je zaměstnáno mnoho obyvatel Týna nad Vltavou. V Týně jsou navíc menší strojírenské firmy Richmond (200 – 249 zaměstnanců) a Mikrona (200 – 249 zaměstnanců). Také Trhové Sviny rozvíjejí menší průmyslovou zónu. Sídlí v nich podnik Medisize cz (výroba lékařských nástrojů a potřeb, 200 – 249 zaměstnanců) a Doppler cz (výroba nábytku, 100 – 199 zaměstnanců). V okrese také fungují velké zemědělské podniky transformované z dřívějších JZD a státních statků. Největším z nich je Zemědělská společnost Dubné s více než 100 zaměstnanci – Kurzy.cz (2022).

Cestovní ruch

V závěru kapitoly věnované charakteristice okresu České Budějovice pro potřeby bakalářské práce je třeba učinit několik poznámek o cestovním ruchu, protože cestovní ruch může přispět ke stabilizaci a rozvoji některých sídel, poskytuje v těchto sídlech pracovní příležitosti a přitahuje další služby využívané turisty. Ubytovací služby a část stravovacích a dalších služeb lokalizovaných v Českých Budějovicích je, především v letní sezóně, využívána návštěvníky Českých Budějovic. Velké množství lidí přitahuje každoroční výstava Země Živitelka a další aktivity pořádané na českobudějovickém Výstavišti.

Ještě významnější roli hraje cestovní ruch v Hluboké nad Vltavou, zejména díky zdejšímu zámku. Je zde velký počet především stravovacích zařízení. Hluboká nad Vltavou přitahuje také svými nadmístními zařízeními sportu, navíc se zde rozvíjí říční přístav, důležitá je také zdejší zoologická zahrada. Mnohem méně významným střediskem cestovního ruchu jsou Nové Hrady se zámek, hradem a turistickými cíli v okolních Novohradských horách. Do okresu České Budějovice zasahuje dolní část na kánoích splouvaného úseku Vltavy, na kterém se odehrává velmi silná letní vodácká rekreace. Četné chatové osady rozmístěné zejména v okolí Českých Budějovic zahušťují zdejší sídelní strukturu, nicméně sídelní střediskovost prakticky neovlivňují.

4. Metodika

4.1 Vymezení sídelních středisek

Sídelní střediska byla v této práci členěna na *vyšší sídelní střediska – mezoregionální metropole a mikroregionální města* a na nižší sídelní střediska, v jejichž regionech nebyla dostatečně uzavřena denní dojíždka za prací a službami. Pro mikroregionální města byla zvolena následující věcná kritéria – alespoň 4.000 obyvatel, minimálně 2.000 obsazených pracovních míst, alespoň 1.000 dojíždějících za prací a do škol do obce mikroregionálního města (Sčítání 2011 bylo v tomto ohledu neúplné, zhruba 30 % dojíždějících nebylo sečteno – Hampl, Marada 2015, toto snížení bylo uplatněno i v BP), nejméně 80 autobusových a vlakových spojů v pracovní den. Dále byla vyžadována existence gymnázia, 10 specializovaných lékařů, banky a potravinového supermarketu.

Do *nižších sídelních středisek* byla zařazena *velmi malá města, městyse, střediskové vesnice, významnější vesnice a větší vesnice*. Pro skupinu velmi malých měst byla rovněž zvolena věcná kritéria přítomnosti konkrétních služeb. Musela zde být služebna státní policie, stavební úřad, alespoň 3 lékaři, lékárna a větší samoobsluha potravin (je možná nepřítomnost jedné z uvedených služeb). Uvedená věcná kritéria byla postupně „laděna“ v předchozích studiích a kvalifikačních pracích zabývajících se sídelní střediskovostí na území jihozápadních Čech (viz např. Kubeš, Kraft 2011; Kubeš, Chvojková 2020; Kubeš, Podlešáková 2021).

Statistiky Českého statistického úřadu jsou uspořádány podle základních sídelních jednotek, částí obcí, obcí a vyšších územně správních jednotek. Bakalářská práce pracuje s *geografickými sídly*, což jsou většinou části obcí. Některé části obcí bylo třeba spojit, protože ležely těsně vedle sebe a vytvářely jedno geografické sídlo. V okrese České Budějovice byly takto spojeny do geografického sídla následující části obcí – do Českých Budějovic byly zahrnuty všechny části obce kromě základních sídelních jednotek České Vrbné, Haklovy Dvory, Kaliště, Třebotovice a Zavadilka; do Týna nad Vltavou byly sloučeny části obce Týn nad Vltavou a Malá Strana; do Srubce byly zahrnuty části obce Srubec a Stará Pohůrka; do Nových Hradů byly zapojeny části obce Nové Hrady a Údolí; do Boršova nad Vltavou byl zahrnut Boršov nad Vltavou a Poříčí; do Doudleb částí obce Doudleby a Straňany.

Pro určení pořadí, resp. hierarchie sídelních středisek, byly využívány 4 *ukazatele sídelní střediskovosti* – počet obyvatel v sídle, zastoupení a počet sledovaných služeb v sídle (viz Tabulka 3), počet dojíždějících za prací a studiem do obce sídla a počet spojů veřejné dopravy v sídle (autobusové a vlakové spoje, také spoje MHD). Aby bylo možné hodnoty těchto ukazatelů vzájemně porovnat, byly tyto hodnoty převedeny na bodové hodnoty, kdy nejvyšší hodnota získala

100 bodů, a další bodové hodnoty byly odvozeny trojčlenkou. Bodové hodnoty byly sečteny a zprůměrovány, takže sídelní střediska pak mohla být na základě těchto součtů a průměrů porovnávána. Vzhledem k tomu, že České Budějovice získaly ve všech ukazatelích sídelní střediskovosti 100 bodů a byly by výrazně vpředu před dalšími mikroregionálními městy, bylo 100 bodů přiděleno Týnu nad Vltavou (v případě dojížděky Temelínu) a dalším potenciálním sídelním střediskům byly přidělovány body ve vztahu k hodnotám Týna nad Vltavou (Temelína). Skutečné a bodové hodnoty ukazatelů sídelní střediskovosti jsou obsaženy v Tabulce 5. V této tabulce jsou sídelní střediska okresu České Budějovice uspořádána podle bodových zisků ukazatelů a se zohledněním věcných kritérií sídelní střediskovosti. V Mapě 3. jsou tato sídelní střediska zobrazena, jde o mikroregionální úroveň sídelní střediskovosti.

Data pro výpočet hodnot *ukazatele počtu obyvatel v sídle* byla získána ze Statistického lexikonu obcí zobrazujícího data z roku 2011 (ČSÚ 2013a), případně z Historického lexikonu obcí České republiky 1869 – 2011 (ČSÚ 2015) a z průběžné registrace počtu obyvatel v obcích k 1. 1. 2021 (ČSÚ 2021a). Protože údaje za části obcí byly dostupné jen ze sčítání obyvatel, a poslední takové sčítání bylo v roce 2011, byly využity populační údaje z roku 2021 za obce, přičemž tyto údaje byly rozčleněny do sídel obce podle proporcí počtu obyvatel v sídlech obce z roku 2011.

Pro stanovení hodnot *ukazatele zastoupení a počet sledovaných služeb v sídle* autorka bakalářské práce vyhledávala služby v rámci 7 kategorií služeb. Jednalo se o služby administrativní, zdravotnické, sociální, školské, prodeje potravin a ostatního zboží, kultury a sportu a o ostatní služby – viz Tabulka 3. Celkem bylo sledováno zastoupení 41 druhů služeb, přičemž u některých z nich byl sledován i jejich počet. Sledované druhy služeb byly většinou zkoumány i v předchozích bakalářských pracích (Červík 2020; Houdková 2020; Maxa 2021), ale k určitým změnám v této bakalářské práci došlo. Přítomnost služeb v potenciálních sídelních střediscích byla zjišťována pomocí různých vyhledávačů a rejstříků dostupných na internetu, využity byly také terénní znalosti autorky bakalářské práce. Vzhledem k tomu, že jednotlivé druhy služeb jsou různě významné, byly službám přiděleny body podle jejich významnosti. Přidělování bodů také někdy souviselo s počtem zařízení služeb. Bodování služeb je zřejmé z Tabulky 3. Získané body u jednotlivých sídelních středisek zobrazuje Tabulka 10.

Hodnoty *ukazatele počtu dojíždějících za prací a do škol do obce* byly vyhledávány v databázi dojížděky ze Sčítání 2011 (ČSÚ 2013b). Poslední *ukazatel počtu dopravních spojů veřejné dopravy v sídle* byl založen na údajích vývěsných jízdních řádů linek veřejné dopravy (IDOS 2021). Četnost dopravních spojů byla sledována ke dni středa 15. září 2021. Středa je pracovním dnem ležícím uprostřed pracovních dní týdne, nezahrnuje tedy specifické pondělní

a páteční spoje. Jednalo se o středu mimo školní prázdniny, takže školní spoje byly zahrnuty. Jak už bylo uvedeno výše, do analýzy byly zahrnuty autobusové spoje, vlakové spoje a spoje MHD. Spojem byl spoj v sídle končící, začínající a projíždějící, zohledněna byla zastávka do 1 km od okraje intravilánu sídla.

Tabulka 3. Druhy sledovaných služeb v sídlech okresu České Budějovice (k 30. 9. 2021)

Skupina služeb	Druh služby (bodů)
Administrativa	Krajský soud (2b)
	Okresní soud (2b)
	Katastrální úřad (2b)
	Finanční úřad (2b)
	Úřad práce (2b)
	Krajský úřad (2b)
	Úřad ORP (2b)
	Matriční úřad (1b)
	Stavební úřad (2b)
	Policie ČR (2b)
	Městská policie (1b)
	Hasičský záchranný sbor (1b)
	Zdravotnictví
Menší nemocnice (3b)	
Odborný lékař (1b*; max. 5b)	
Praktický lékař (1b*; max. 5b)	
Lékárna (1b)	
LDN (1b)	
Sociální	Domov pro seniory (1b)
	Hřbitov (1b)
Školství	Vysoká škola (4b*)
	Gymnázium (3b*; max. 6b)
	Střední škola (3b*; max. 6b)
	Úplná ZŠ (3b)
	Neúplná ZŠ (2b)
	Mateřská škola (1b)
Prodej potravin a ostatního zboží	Potravinový supermarket (3b)
	Potravinový hypermarket (4b)
	Nepotravinový supermarket (4b)
	Retail park (3b)
	Nákupní galerie (3b)
	Větší samoobslužná prodejna potravin (2b)
	Menší prodejna potravin (1b)
	Prodejna stavebnin (1b)
	Čerpací stanice (1b)
Ostatní	Pošta (1b)
	Banka (2b)
	Bankomat (1b)
Kultura a sport	Profesionální divadelní soubor (2b)
	Krytý plavecký bazén 25m+ (2b)
	Krytá ledová plocha (2b)

Zdroj: Vlastní zpracování (2021)

Jako *potenciální sídelní střediska* pro tuto bakalářskou práci byla vybrána všechna sídla v okrese České Budějovice, která mají 200 obyvatel a více, alespoň jednu ze sledovaných služeb, alespoň 10 dojíždějících a minimálně 10 spojů v pracovní den (stačilo splnění alespoň jednoho z uvedených údajů). Ze seznamu potenciálních sídelních středisek ve finále vypadlo množství sídel, která měla z nějakých specifických důvodů vyšší hodnoty jednoho či dvou ukazatelů sídelní střediskovosti. Ze seznamu potenciálních sídelních středisek byla také vyřazena *specifická sídla* (Tabulka 6) – specifická vesnická sídla vyznačující se větší populací, větším počtem služeb, vyšší dojížděnkou nebo větším počtem spojů, přičemž tyto vyšší hodnoty byly pouze u jednoho z ukazatelů. Byly způsobeny například specifickou polohou sídla na křižovatce komunikací nebo přítomností specifického zaměstnavatele. Vyřazena byla také suburbánní sídla s větším počtem obyvatel, která sice mohla mít vyšší zastoupení služeb a díky MHD i vyšší počet spojů, ale tato suburbia byla jasně spádově navázána na mikroregionální město, především na České Budějovice.

4.2 Vymezování periferních, semiperiferních a suburbánních sídel

Na mikroregionální úrovni byly odlehlostní typy sídel vymezovány na základě jejich odlehlosti od mikroregionálních měst. Odlehlost byla měřena na základě doby jízdy spojů veřejné dopravy, tedy autobusů a vlaků. Používal se stejný zdroj dat jako v předchozí kapitole – IDOS (2021). Zapisovala se průměrná doba jízdy přiřazených spojů v obou směrech. Také v tomto případě mohla ležet zastávka do 1 km od okraje intravilánu sídla. Přestupy byly zohledněny.

Nejprve byla vymezována periferní a ultraperiferní sídla. *Periferní sídla* leží ve vzdálenosti 31 – 60 minut od mikroregionálního města, *ultraperiferní sídla* ve vzdálenosti 61 a více minut od mikroregionálních měst. Některá velmi malá sídla nebyla obsluhována veřejnou dopravou a byla proto označena jako *sídla bez spojů veřejné dopravy*. Pokud ale tato sídla neměla stálé obyvatele, potom byla označena buď za *chalupářská sídla*, nebo za *zaniklá sídla*. Zbylá sídla byla *semiperiferními sídly*, případně *suburbánními sídly* (na základě práce Kubeš, Ouředníček (v přípravě)). Odlehlostním typem sídel jsou i vlastní *mikroregionální města*. Jednotlivé odlehlostní typy sídel na mikroregionální úrovni ležící v okrese České Budějovice jsou znázorněny v Mapě 3.

4.3 Vymezování periferních oblastí

Pokud spolu sousedilo alespoň 5 sídel periferních, ultraperiferních a/nebo bez spojů (+ chalupářská sídla bez spojů a zaniklá sídla), resp. polygonů k těmto typům sídel příslušejících,

potom vznikla *periferní oblast mikroregionální úrovně*. Pokud těchto sídel nebylo 5, potom šlo o „odlehlá“ sídla ležící mimo periferní oblasti.

V přechozích studiích zabývajících se periferiemi na mikroregionální úrovni, studiích vzniklých na katedře geografie PF JU (Kubeš, Kraft 2011; Kubeš, Chvojková 2020), byly vymezovány typy periferních oblastí podle jejich polohy v rámci Česka a jednotlivých krajů. Byly rozlišovány *pohraniční periferní oblasti* dotýkající se státní hranice (někdy označované jako státně-pohraniční nebo jako vnější periferní oblasti), *mezikrajské periferní oblasti* dotýkající se krajské hranice (někdy označované jako vnitřní periferní oblasti) a *vnitrokrasné periferní oblasti* mezi mikroregionálními městy (nedotýkající se státní ani krajské hranice). Toto rozlišení periferních oblastí bylo uskutečněno z důvodu předpokládaných rozdílů v hodnotách lidského a demografického kapitálu u těchto typů periferních oblastí.

4.4 Ukazatele lidského a demografického kapitálu sídel

Bakalářská práce je zaměřena na vyhodnocení lidského a demografického kapitálu obyvatel periferních sídel okresu České Budějovice a na srovnávání periferních sídel a dalších typů sídel okresu České Budějovice z hlediska hodnot těchto kapitálů. Otázkou je, jak lidský a demografický kapitál sídel měřit. V kapitolách bakalářské práce věnovaných rozboru literatury byl na více místech zmíněn a charakterizován lidský a demografický kapitál. Lidský kapitál určují znalosti, dovednosti a schopnosti obyvatel (Labrianidis 2017). Relativně dobře lze lidský kapitál měřit úrovní vzdělanosti (středoškolské, vysokoškolské). Schopnosti obyvatel se měří obtížněji. Demografický kapitál zohledňuje stabilitu populace ve smyslu populačního vývoje, vyváženosti věkové struktury a stability přirozené a migrační bilance. Dat pro zhodnocení demografického kapitálu existuje dostatek, především na obecní a vyšší úrovni.

V předchozích bakalářských pracích Houdková (2020), Červík (2020) a Maxa (2021) byly ustanoveny *ukazatele lidského a demografického kapitálu* pro úroveň sídel. Tyto ukazatele částečně vycházejí z analogických ukazatelů na úrovni obcí, stanovených v pracích Kubeš, Kraft (2011), Kubeš, Chvojková (2020) a Kubeš, Podlešáková (2021). Na úrovni obcí ale bylo k dispozici více statistických údajů pro tvorbu ukazatelů.

V bakalářské práci byly využity ukazatele definované v bakalářské práci Maxa (2021). Jejich seznam obsahuje Tabulka 4. V této tabulce, v její pravé části, jsou navíc uvedeny intervaly hodnot sledovaných ukazatelů a speciálně pak intervaly hodnot 1. a 4. kvartilu jednotlivých ukazatelů. Kvartily se sestavují tak, že soubor hodnot daného ukazatele uspořádaných podle velikosti rozčleníme do 4 dílčích stejně velkých souborů. Ukazatel, jehož kód je DVOB, představuje *index dlouhodobého vývoje počtu obyvatel v sídle 2021/1991*. Podobně je definován

ukazatel s kódem SVOB v podobě *indexu střednědobého vývoje počtu obyvatel v sídle 2021/2001* a ukazatel s kódem KVOB v podobě *indexu krátkodobého vývoje počtu obyvatel v sídle 2021/2011*. Tyto ukazatelé tedy sledují populační vývoj sídel ve třicetiletém, dvacetiletém a desetiletém období. Pozitivní je populační růst sídla, populační stabilita sídla je dána hodnotami indexu kolem jedné a za negativní vývoj lze označit hodnoty indexů menší než jedna ukazující na ztráty počtu obyvatel. Nicméně hodnoty 1,05 a nižší u ukazatele SVOB leží ve 4. kvartilu (Tabulka 4). Zdrojem dat pro výpočty indexu vývoje počtu obyvatel v sídle byly databáze ČSÚ (2021a), ČSÚ (2015) a ČSÚ (2013a).

Ukazatel, jehož kód je označen DĚTI představuje *podíl dětí ve věku 0 – 14 let na obyvatelstvu v obci v procentech v roce 2021*, analogicky, ukazatel s kódem SENI představuje *podíl seniorů ve věku 65+ na obyvatelstvu v obci v procentech v roce 2021*. Oba ukazatelé analyzují ve zjednodušené podobě věkovou strukturu obyvatel sídla (obce). Vysoké zastoupení dětí indikuje zdravou a pro budoucnost sídla dobrou strukturu populace. Vysoké zastoupení seniorů v sídle upozorňuje na přestárlost populace sídla, nicméně může jít o obyvatele, kteří se vyznačují vysokou nadějí dožití (což je pozitivní). Zdrojem dat pro výpočty podílů dětí a seniorů v obci byly databáze ČSÚ (2021a), ČSÚ (2013a).

Jak již bylo uvedeno výše, zásadní informací pro hodnocení lidského kapitálu je úroveň vzdělanosti obyvatel. V bakalářské práci jsou zařazeny dva ukazatele vzdělanosti. Ukazatel s kódem ZÁKL představuje *podíl obyvatel pouze se základním vzděláním a bez vzdělání na obyvatelstvu ve věku 15 let a více v obci v procentech v roce 2011* a ukazatel s kódem VYSO představuje *podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním na obyvatelstvu ve věku 15 a více let v obci v procentech v roce 2011*. Ještě před několika lety se sledovala vzdělanost obyvatel prostřednictvím podílu obyvatel s maturitou (viz např. Kubeš, Kraft 2011). V posledních letech ale výrazně narostla vysokoškolská vzdělanost na úrovni bakalářské i magisterské a bylo proto třeba na tento vývoj reagovat. Ukazatel ZÁKL má inverzní charakter, nízké hodnoty tohoto ukazatele jsou příznivé z hlediska lidského kapitálu. Zdrojem dat pro ukazatele ZÁKL a VYSO v obcích byly databáze ČSÚ (2011). Bohužel, údaje jsou již staršího data – ze Sčítání 2011, a jsou pouze za celé obce z důvodu ochrany individuálních dat (v malých sídlech).

Další skupina ukazatelů je tvořena ukazatelem s kódem NOBY, který reprezentuje *počet nově vystavěných bytů v obci mezi lety 2009 – 2020 na 1.000 obyvatel v roce 2021* a ukazatelem s kódem PODN, který reprezentuje *počet podnikatelských subjektů v obci v roce 2021 na 1.000 obyvatel*. Ukazatelé by měly indikovat schopnosti obyvatel, konkrétně nechat si postavit či postavit vlastními silami byt (rodinný dům) a schopnost podnikat. Bytová výstavba se sleduje za více let, protože v některých letech by nemusel vzniknout žádný byt. Do podnikatelských subjektů byly

zařazeny fyzické i právnické podnikatelské subjekty. Zdrojem dat pro ukazatel NOBY byly databáze ČSÚ (2021a), ČSÚ (2020c) a pro ukazatel PODN databáze ČSÚ (2021c).

Zcela běžným ukazatelem používaným v řadě studií analyzujících problémy obcí a regionů je ukazatel s kódem NEZA představující *podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání 15 – 64 let na obyvatelích ve stejném věku v procentech v obci v roce 2021*. Určitým problémem je současná nízká nezaměstnanost, nicméně rozdíly ve výše definované míře nezaměstnanosti mezi obcemi existují i v současnosti. Ukazatel s kódem ZAVE představuje *průměrný věk zvolených zastupitelů ve volbách do zastupitelstev obcí v roce 2018*. Obec s mladým zastupitelstvem je obcí, ve které mají mladí lidé zájem o dění v obci, ve které vidí svou budoucnost. Zdrojem dat pro ukazatel NEZA byla databáze ČSÚ (2021d) a pro ukazatel ZAVE databáze ČSÚ (2018).

Tabulka 4. Ukazatele lidského a demografického kapitálu v sídlech

Zkratka	Ukazatele lidského a demografického kapitálu	Rozsah 1. kvartilu	Rozsah 4. kvartilu
DVOB	Index dlouhodobého vývoje počtu obyvatel v sídle 2021/1991	1,55 - 19,00	0,00 - 0,98
SVOB	Index střednědobého vývoje počtu obyvatel v sídle 2021/2001	1,52 - 15,00	0,00 - 1,05
KVOB	Index krátkodobého vývoje počtu obyvatel v sídle 2021/2011	1,16 - 2,22	0,00 - 1,02
DĚTI	Podíl dětí ve věku 0 – 14 let na obyvatelstvu v obci v procentech v roce 2021	17,76 - 34,62	0,00 - 12,37
SENI	Podíl seniorů ve věku 65+ na obyvatelstvu v obci v procentech v roce 2021	0,00 - 11,00	18,36 - 67,90
ZÁKL	Podíl obyvatel pouze se základním vzděláním a bez vzdělání na obyvatelstvu ve věku 15 let a více v obci v procentech v roce 2011	11,50 - 16,80	22,30 - 37,10
VYSO	Podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním na obyvatelstvu ve věku 15 a více let v obci v procentech v roce 2011	12,40 - 32,40	1,20 - 6,10
NOBY	Počet nově vystavěných bytů v obci mezi lety 2009 – 2020 na 1.000 obyvatel v roce 2021	55,07 - 154,67	0,00 - 25,21
PODN	Počet podnikatelských subjektů v obci v roce 2021 na 1.000 obyvatel	284,21 - 658,54	151,83 - 237,24
NEZA	Podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání 15 – 64 let na obyvatelích ve stejném věku v procentech v obci v roce 2021	0,00 - 1,59	2,87 - 4,61
ZAVE	Průměrný věk zvolených zastupitelů ve volbách do zastupitelstev obcí v roce 2018	35,33 - 44,10	48,44 - 58,33

Zdroj: Kubeš, Kraft (2011), Podlešáková (2019), Chvojková (2019), Houdková (2020), Maxa (2021), vlastní propočty.

5. Sídlní střediska, odlehlostní typy sídel okresu České Budějovice a jejich lidský a demografický kapitál

5.1 Sídlní střediska různých úrovní

Na základě metodiky kapitoly 4.1 byla v okrese České Budějovice vyšší a nižší sídlní střediska – mikroregionální města (vyšší sídlní střediska, která mají relativně uzavřený spádový region denní dojížděky), velmi malá města, městyse, střediskové vesnice, významnější vesnice a větší vesnice. Celkem se jedná o 36 sídlních středisek – Tabulka 5, Mapa 3. České Budějovice jsou mezoregionální metropolí a současně mikroregionálním městem okresu České Budějovice. Vzhledem k nezpochybnitelnému významu a střediskovému zařazení tohoto města se bude další text věnovat pouze dalším mikroregionálním a nižším sídlním střediskům.

Co se týká *počtu obyvatel* (viz první sloupce Tabulky 5), tak druhým největším městem okresu je Týn nad Vltavou. Původně malé městečko vyrostlo díky Jaderné elektrárně Temelín (rozsáhlá výstavba bytů a objektů služeb od konce 80. let do zprovoznění elektrárny začátkem nového tisíciletí). S odstupem následují Trhové Sviny jako mikroregionální město na rozhraní s velmi malými městy. Následuje skupina velmi malých měst v aglomeraci Českých Budějovic (Hluboká nad Vltavou, Lišov, Borovany, Zliv), která jsou spíše ložnicovými městečky pracovně a obslužně silně napojenými na České Budějovice. Všechna mají přes 3.000 obyvatel. Kolem 2.000 obyvatel mají dva městyse – Nové Hradce jako „zamrzlé“ městečko v pohraničí a Kamenný Újezd jako další ze satelitů Českobudějovické aglomerace. Následují střediskové vesnice v podobě historických městeček a městysů. Snad jen Dubné je klasickou střediskovou vesnicí. Následují významnější vesnice a větší vesnice s rozmanitým počtem obyvatel, jejichž střediskovost je dána především dalšími ukazateli sídlní střediskovosti.

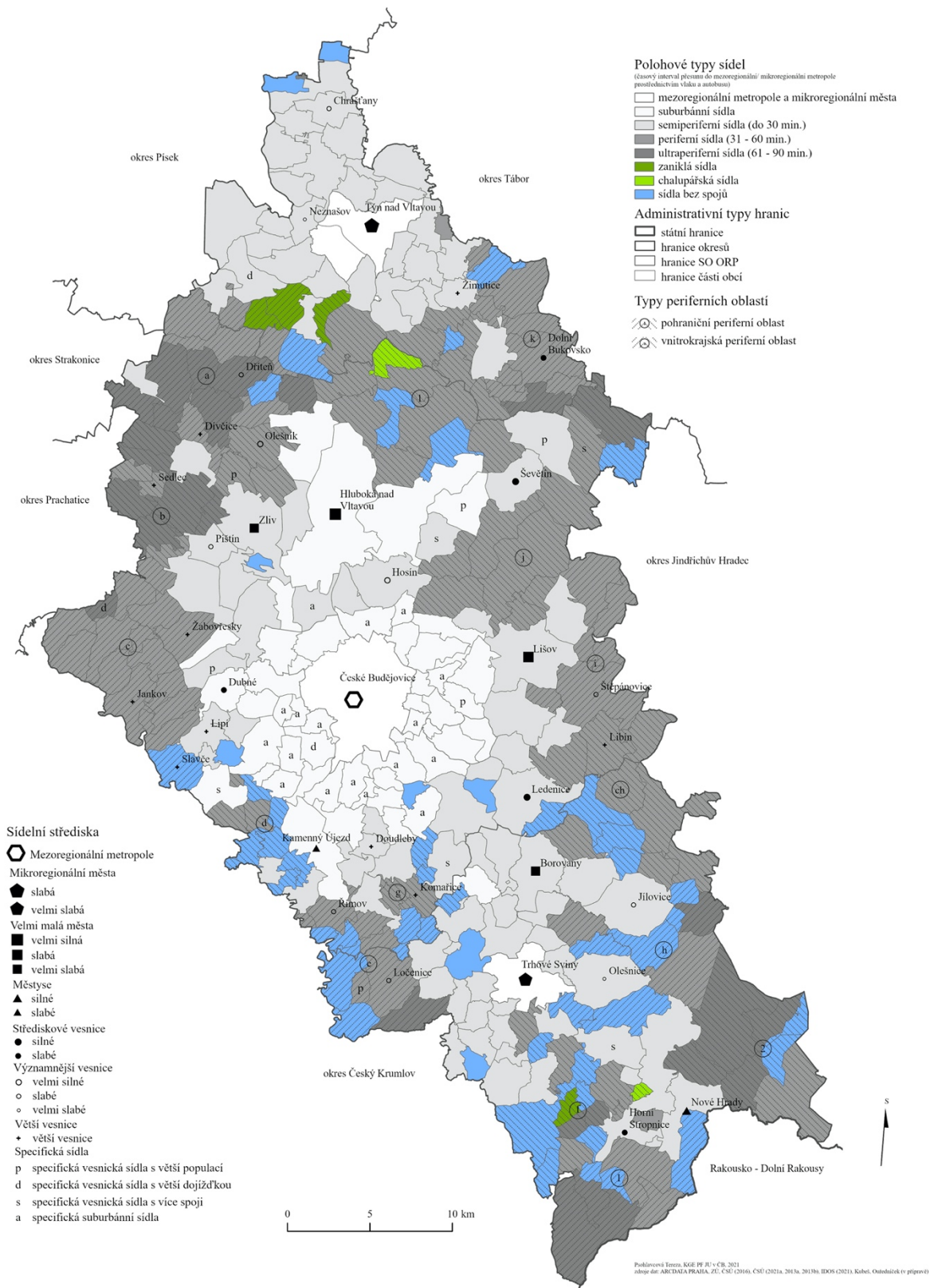
V případě sledování *služeb* (viz další sloupce Tabulky 5 a Tabulka 10) je na tom nejlépe opět Týn nad Vltavou, nicméně Trhové Sviny jsou v těsném závěsu. Obě tato nepříliš výrazná mikroregionální města mají například gymnázium, další střední školu, potravinové supermarkety, pobočky bank a další druhy služeb vyžadované u mikroregionálních měst. Skupina velmi malých měst má významně méně služeb. Výjimkou je pouze Hluboká nad Vltavou s množstvím služeb navíc pro početné návštěvníky v letním období. Toto městečko má i střední školu s maturitou a řadu kvalitních sportovišť. Nové Hradce jako městys mají více služeb než některá velmi malá města v okolí Českých Budějovic. Je to dáno odlehlou polohou tohoto městyse a určitou spádovostí okolních sídel do Nových Hradů. Městys Kamenný Újezd a střediskové vesnice mívají okolo 12–13 služeb (Ledenice více). Z významnějších služeb je to například praktický lékař, úplná základní škola nebo větší prodejna potravin.

Tabulka 5. Vymezení a hierarchie sídelních středisek okresu České Budějovice (2021)

Sídelní střediska a jejich hierarchie	Počet obyvatel 2021	Body počet obyvatel	Služby 2021	Body služby	Počet dojíž. 2011	Body počet dojíž.	Počet spojů 2021	Body počet spojů	Suma bodů	Prům. bodů	Subtyp sídelního střediska
Mezoregionální metropole											
České Budějovice	92 335	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mikroregionální města											
Týn nad Vltavou ¹	7 312	100	46	100	809	77,94	161	100	377,94	94,49	slabé ⁵
Trhové Sviny	4 429	60,57	43	93,47	784	75,52	114	70,8	300,36	75,09	velmi slabé
Velmi malá města											
Hluboká nad Vltavou	4 359	59,61	38	82,60	758	73,02	123 ⁴	76,40	291,63	72,91	velmi silné
Lišov	3 377	46,18	28	60,87	426	41,04	94	58,38	206,47	51,62	slabé
Borovany	3 002	41,05	19	41,30	282	27,17	97	60,24	169,76	42,44	velmi slabé
Zliv	3 537	48,37	24	52,17	187	18,01	62	38,5	157,05	39,26	velmi slabé
Městyse											
Nové Hradky ²	2 137	29,22	26	56,52	120	11,56	86	53,41	150,71	37,68	silné
Kamenný Újezd	1 989	27,20	12	26,08	171	16,47	112	69,56	139,31	34,83	slabé
Středisková vesnice											
Ševětín	1 408	19,25	12	26,08	167	16,08	89	55,27	116,68	29,17	silné
Ledenice	1 930	26,39	17	36,96	67	6,45	67	41,61	111,49	27,87	silné
Horní Stropnice	808	11,05	11	23,91	151	14,55	53	32,91	82,42	20,61	slabé
Dubné	811	11,09	11	23,91	198	19,07	38	23,6	77,67	19,42	slabé
Dolní Bukovsko	1 272	17,39	13	28,26	103	9,92	25	15,52	71,09	17,77	slabé
Významnější vesnice											
Hosín	628	8,59	6	13,04	43	4,14	71	44,09	69,86	17,47	velmi silné
Olešník	624	8,53	9	19,57	29	2,79	54	33,54	64,43	16,11	velmi silné
Štěpánovice	863	11,80	6	13,04	57	5,49	41	25,47	55,80	13,95	slabé
Jílovice	532	7,27	7	15,21	14	1,35	50	31,05	54,88	13,72	slabé
Dříteň	880	12,03	9	19,57	70	6,74	24	14,9	53,24	13,31	slabé
Ločnice	559	7,64	8	17,39	26	2,5	34	21,11	48,64	12,16	slabé
Chrást'any	396	5,41	8	17,39	37	3,56	32	19,87	46,23	11,56	slabé
Římov	706	9,65	8	17,39	20	1,92	26	16,15	45,11	11,28	slabé
Pištín	332	4,54	7	15,21	51	4,91	31	19,25	43,91	10,98	slabé
Neznašov	668	9,13	6	13,04	24	2,31	24	14,9	39,38	9,85	velmi slabé
Olešnice	684	9,35	8	17,39	31	2,98	13	8,07	37,79	9,45	velmi slabé
Větší vesnice											
Slavče	397	5,42	6	13,04	25	2,4	23	14,29	35,15	8,79	-
Dívčice	240	3,28	2	4,34	22	2,11	37	22,98	32,71	8,18	-
Doudleby ³	478	6,53	4	8,69	17	1,64	25	15,52	32,38	8,10	-
Žimutice	236	3,22	5	10,86	23	2,21	18	11,18	27,47	6,87	-
Sedlec	253	3,46	2	4,34	52	5,00	27	16,77	29,57	7,39	-
Lípí	491	6,71	2	4,34	14	1,35	16	9,93	22,33	5,58	-
Komařice	210	2,87	3	6,52	1	0,009	14	8,69	18,17	4,54	-
Libín	224	3,06	2	4,34	6	0,06	14	8,69	16,15	4,04	-
Jankov	235	3,21	1	2,17	5	0,05	14	8,69	14,12	3,53	-
Žabovřesky	356	4,86	2	4,34	35	3,37	2	1,24	13,81	3,45	-

Poznámky: ¹Včetně Malé Strany, 100 bodů za dojížďku má Temelín. ²Včetně Údolí u Nových Hradů. ³Včetně Straňan. ⁴Vlakové spoje na vzdálených nádražích nezapočítány. ⁵Podle Kubeš, Chvojková (2020).
Zdroje dat: ČSÚ (2021a), ČSÚ (2013a), ČSÚ (2013b), IDOS (2021), vlastní zpracování.

Třetím ukazatelem sídelní střediskovosti je *počet dojížďajících* za prací a do škol (Tabulka 5). Obě mikroregionální města se vyznačují poměrně velkou dojížďkou splňující kritérium pro tento typ sídelních středisek. V Týně nad Vltavou a v Trhových Svinech je několik menších průmyslových podniků a dojíždí sem také pracovníci do zařízení služeb, také množství žáků a studentů. Nicméně, největším střediskem dojížďky je Jaderná elektrárna Temelín. Velkou dojížďku má také velmi malé město Hluboká nad Vltavou, ale jde o zvláštní dojížďku do zařízení veřejného stravování, ubytovacích zařízení a do zde ležícího velkého učňovského střediska.

Mapa 3. Sídelní střediska, polohové typy sídel, periferní oblasti a jejich typy v okrese České Budějovice (mikroregionální úroveň, 2021)

Zdroje dat: viz tiráž Mapy 3

Pokud by se počítala bilance dojížděky, potom by byla Hluboká nad Vltavou v záporných číslech. Další velmi malá města mají výrazně méně dojíždějících. Většinou ztratila v nich za socialismu fungující menší průmyslové podniky. Ještě nižší sídelní střediska již mají zanedbatelnou dojížděku, ve které navíc figurují hlavně žáci základních škol. Za zmínku stojí pouze Nové Homole s podniky industriální suburbanizace (Kubeš, Nováček 2019).

Posledním ukazatelem sídelní střediskovosti je *počet spojů veřejné dopravy* – Tabulka 5. Tento počet spojů většinou koreluje s počtem obyvatel, případně i s dojížděkou, ale velkou roli hraje také poloha střediska v systému komunikací. Mikroregionální město Týn nad Vltavou je významnějším střediskem spojů než mikroregionální město Trhové Sviny, pravděpodobně díky propojení s osobní dopravou do Jaderné elektrárny Temelín. Velký počet spojů má také Hluboká nad Vltavou, ale je to dáno existencí dvou nádraží na dvou tratích, velkou dojížděkou za prací do Českých Budějovic, případně množstvím rekreačních spojů z Českých Budějovic do Hluboké nad Vltavou kvůli zařízením rekreace a zařízením cestovního ruchu. Další velmi malá města leží v Českobudějovické aglomeraci a jsou s Českými Budějovicemi spojena množstvím autobusových a vlakových spojů. To platí i pro městys Kamenný Újezd. Nové Hrady jsou střediskem veřejné dopravy pro své zázemí. Další nižší sídelní střediska mají takový počet spojů, který odpovídá jejich poloze v systému komunikací.

V Tabulce 5 a v Mapě 3 jsou uvedena a zobrazena všechna sídelní střediska okresu České Budějovice vymezená na základě hodnot 4 ukazatelů sídelní střediskovosti. Nejprve k *mikroregionálním městům*. Týn nad Vltavou se jeví jako slabé mikroregionální město a Trhové Sviny jako velmi slabé mikroregionální město. Bodový rozdíl je poměrně výrazný, zejména díky menší populaci Trhových Svinů. Obě mikroregionální města vymezili ve své studii také Kubeš, Chvojková (2020). Nicméně v pracích profesora Hampla z posledního období (Hampl 2005; Hampl, Marada 2015) již Trhové Sviny ani Týn nad Vltavou nejsou jako mikroregionální střediska vymezeny. Na obranu zařazení obou měst do kategorie mikroregionálních měst lze uvést, že obě města jsou obcí s rozšířenou působností (ORP) a že mají nezastupitelnou střediskovou roli ve venkovských územích severní a jihovýchodní části okresu České Budějovice. Na Trhové Sviny se navíc váže Novohradsko. Na republikové a krajské úrovni je třeba tato města podporovat prostřednictvím regionálních a dalších politik, protože kdyby se tato mikroregionální města propadla na úroveň velmi malých měst, potom by nemohla dostatečně plnit svou střediskovou roli ve výše zmíněných rozsáhlých venkovských územích.

Jak již bylo uvedeno výše, vymezená *velmi malá města* jsou ložnicovými městečky Českobudějovické aglomerace. Hluboká nad Vltavou má sice vyšší celkový bodový zisk, ten je ale dán hlavně vysokou dojížděkou a vysokým počtem spojů. Populačně se velmi malá města od

sebe příliš neodlišují. Zliv má nejnižší bodový zisk, přitom je ale od Českých Budějovic nejdál. Po ukončení provozu zdejších podniků se ze Zlivi stala „jedná velká ložnice“ s převážně vlakovou dojížděnkou (15 minut) do Českých Budějovic. Ve studii Chvojková, Kubeš (2020), která řešila celý Jihočeský kraj, byla vymezena stejná velmi malá města. V zájmu polycentrického vývoje osídlení (viz Sýkora, Mulíček 2017) by bylo vhodné znovuvytvořit ve velmi malých městech Českokobudějovické aglomerace nějaké výrobní kapacity, aby zdejší lidé mohli pracovat v místě.

Skupina *městysů* (Tabulka 5 a Mapa 3) je rozmanitá. Nové Hrady v dlouhodobém vývoji propadaly z hlediska střediskovosti z úrovně renesančního města až na úroveň městyse. Nezískaly totiž železnici ani významný průmysl a ocitly se na hranici s Rakouskem (navíc ležely blízko „železné opony“). Nové Hrady mají z urbanistického hlediska charakter města, mají městský úřad, jsou obcí s pověřeným obecním úřadem (POÚ), ale v této bakalářské práci jsou pouhým městysem. Kamenný Újezd svým charakterem odpovídá městysovi. Regionální politika Jihočeského kraje by měla podpořit obslužnou a pracovní roli Nových Hradů jako střediska východní části Novohradských hor. V opačném případě se v tomto území rozpadne sídelní systém a lidé odtud budou dále odcházet.

Střediskové vesnice, významnější vesnice a větší vesnice (Tabulka 5 a Mapa 3) vykrývají prostory mezi mikroregionálními městy, velmi malými městy a městysovi, další leží v blízkosti hranic okresu České Budějovice. Ve střediskových vesnicích jsou úplné základní školy se svými rozsáhlými spádovými územími. Ve významnějších vesnicích jsou často neúplné málotřídní základní školy. Větší vesnice je obtížné považovat za skutečná sídelní střediska. Téměř ve všech sídelních střediscích je alespoň základní prodejna potravin. Zásadním požadavkem pro udržitelný rozvoj venkova okolí výše uvedených sídelních středisek je udržení sítě venkovských základních škol a prodejen potravin v těchto střediscích.

Ze sídelních středisek byla vyřazena *specifická vesnická sídla s větší populací* (Tabulka 6), protože jsou významná pouze z hlediska ukazatele počtu obyvatel. Podobně byla vyřazena *specifická vesnická sídla s větší dojížděnkou*. Jednalo se o sídla s lokací menších podniků (Planá) nebo úplné základní školy (Strýčice), velmi zvláštním případem je sídlo Temelín s dojížděnkou 1.038 pracovníků do zdejší jaderné elektrárny. *Specifická vesnická sídla s více spoji* většinou ležela na silničních křižovatkách, na kterých zastavovalo množství autobusových spojů. Ostatní hodnoty ukazatelů sídelní střediskovosti byly u těchto specifických sídel nízké.

Českokobudějovický okres, jeho jádrová část v okolí Českých Budějovic, se vyznačuje silnou suburbanizací (Kubeš, Nováček 2019). V okolí Českých Budějovic se od konce 90. let 20. století rozvíjejí populačně velká *suburbánní sídla*, například Rudolfov, Dobrá Voda u Č. B., Včelná, Boršov nad Vltavou, Srubec, Hrdějovice, Litvínovice. Některá z nich již přesáhla 2.000 obyvatel.

Jsou sice s Českými Budějovicemi silně propojená dojížděnkou za prací a službami, nicméně vzhledem k jejich populační velikosti, případně i některým službám, dosahují na úroveň nižších sídelních středisek. Nakonec ale byla ze sídelních středisek vyřazena a zařazena pouze do Tabulky 6.

Tabulka 6. Vymezení specifických sídel okresu České Budějovice (2021)

Specifická sídla	Počet obyvatel 2021	Body počet obyvatel	Služby 2021	Body služby	Počet dojíž. 2011	Body počet dojíž.	Počet spojů 2021	Body počet spojů	Suma bodů	Prům. bodů	Subtyp specifického suburbánního sídla
<i>Specifická vesnická sídla s větší populací⁵</i>											
Neplachov	355	4,85	4	8,69	17	1,63	44	27,32	42,49	10,62	-
Svatý Jan n. M.	463	6,33	6	13,04	19	1,83	25	15,51	36,71	9,18	-
Hlincová Hora	439	6,00	4	8,69	1	0,009	32	19,87	34,65	8,66	-
Vitín	459	6,27	0	0	1	0,009	41	25,46	31,82	7,96	-
Křenovice	454	6,20	1	2,17	198	19,07	6	3,72	31,16	7,79	-
Mýdlovary	307	4,19	1	2,17	55	5,30	12	7,45	19,11	4,78	-
<i>Specifická vesnická sídla s větší dojížděnkou⁶</i>											
Temelín	374	5,11	7	15,21	1038	100	35	21,74	142,06	35,52	-
Planá	269	3,67	1	2,17	171	16,47	85	52,79	75,10	18,78	-
Strýčice	63	0,86	4	8,69	79	7,60	19	11,80	28,95	7,24	-
<i>Specifická vesnická sídla s více spoji⁷</i>											
Vrábče	563	7,69	1	2,17	16	1,54	64	39,75	51,15	12,79	-
Strážkovice	420	5,74	2	4,34	10	0,09	63	39,13	49,30	12,33	-
Chotýčany	261	3,56	2	4,34	12	1,15	59	36,65	45,70	11,43	-
Dynín	293	4	1	2,17	113	10,87	45	27,95	44,99	11,25	-
Žár	302	4,13	1	2,17	10	0,09	45	27,95	34,34	8,59	-
<i>Specifická suburbánní sídla</i>											
Rudolfov	2 373	32,45	20	43,47	248	23,89	159	98,75	198,56	49,64	velmi silné
Dobrá Voda	2 656	36,32	12	26,08	112	10,79	160	99,38	172,57	43,14	velmi silné
Včelná	2 275	31,11	6	13,04	40	3,85	153	95,05	143,05	35,76	silné
Boršov n. Vlt. ¹	1 870	25,57	13	28,26	168	16,18	111	68,94	138,95	34,74	silné
Srubec ²	2 816	38,51	7	15,21	26	2,5	122	75,77	131,99	33,00	silné
Hrdějovice	1 507	20,60	6	13,04	205	19,75	109	67,70	121,09	30,27	silné
Litvínovice	1 266	17,31	8	17,39	243	23,41	83	51,55	109,66	27,42	silné
Šindlový Dvory	698	9,54	5	10,86	243	23,41	84	52,17	95,98	24,00	slabé
Mokré	649	8,87	1	2,17	243	23,41	84	52,17	86,62	21,66	slabé
Roudné	974	13,32	2	4,34	25	2,4	104	64,6	84,66	21,17	slabé
Borek	1 603	21,92	10	21,74	105	10,11	37	22,98	76,75	19,19	velmi slabé
Homole	536	7,33	1	2,17	119	11,46	84	52,17	73,13	18,28	velmi slabé
Nová Ves ³	779	10,65	4	8,69	20	1,92	82	50,93	72,19	18,05	velmi slabé
Nové Homole ⁴	1085	14,83	2	4,34	119	11,46	61	37,89	68,52	17,13	velmi slabé
Bavorovice	634	8,67	1	2,17	205	19,75	37	22,98	53,57	13,39	velmi slabé
Vidov	607	8,30	1	2,17	25	2,4	61	37,89	50,76	12,69	velmi slabé
St. Hodějovice	1 371	18,75	1	2,17	17	1,63	44	27,33	49,88	12,47	velmi slabé

Poznámky: ¹Včetně Poříčí. ²Včetně Staré Pohůrky. ³Včetně Hůrky. ⁴Včetně Černého Dubu. ⁵Sídla nad 300 obyvatel v roce 2020. ⁶Sídla se 70 a více dojíždějícími. ⁷Sídla s 45 a více spoji.

Zdroje dat: ČSÚ (2021a), ČSÚ (2013a), ČSÚ (2013b), IDOS (2021), vlastní zpracování.

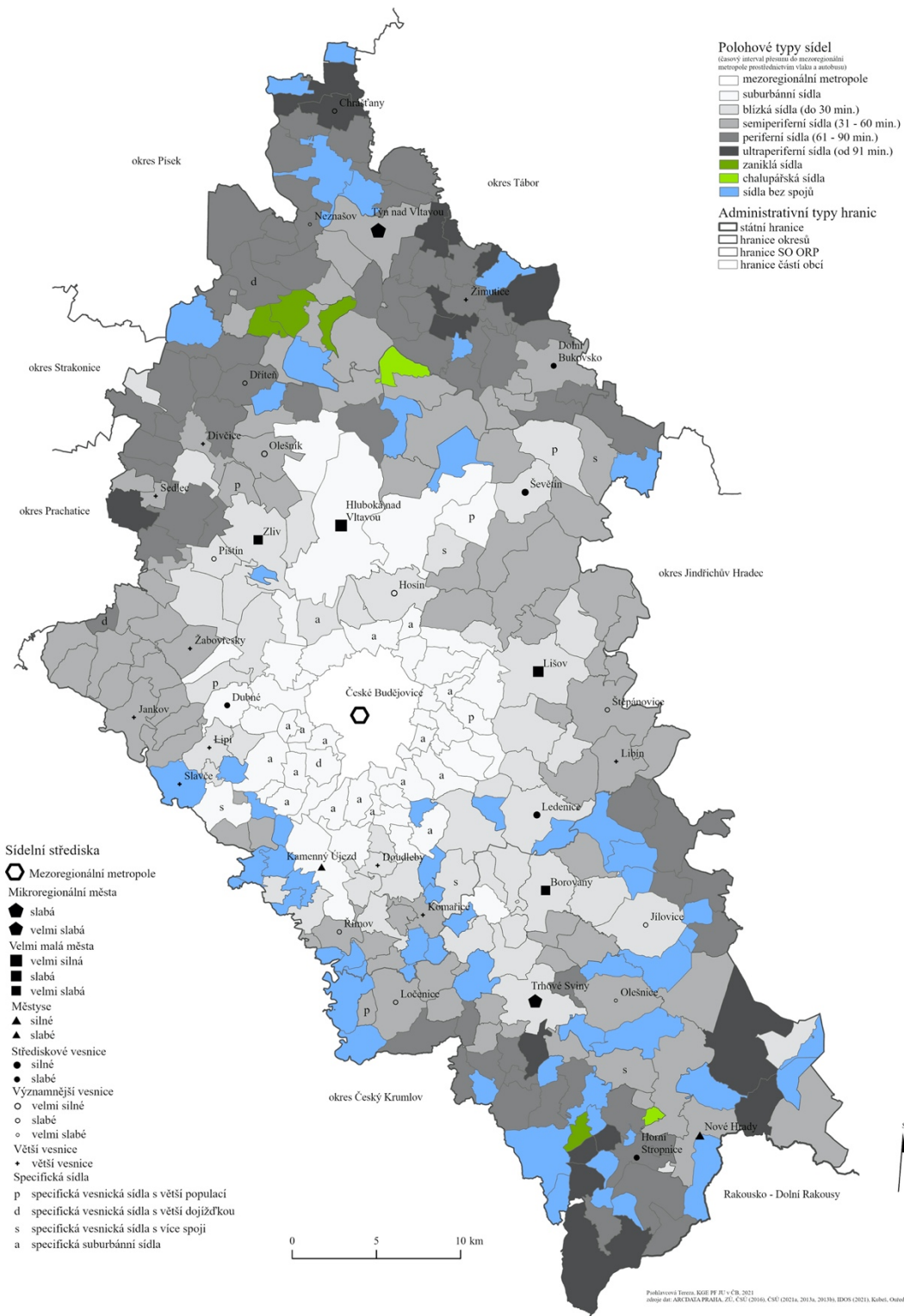
5.2 Periferní, semiperiferní a suburbánní sídla

Jak je uvedeno v metodické kapitole 4.2, půlhodinová doba strávená na cestě do mikroregionálního města prostřednictvím autobusů a vlaků byla zvolena jako rozhraní odlehlostní mikroregionální perifernosti. Okres České Budějovice má mimořádně silné mikroregionální město v mezoregionální metropoli České Budějovice. Směřuje do něj množství spojů veřejné dopravy, často po významných komunikacích umožňujících vyšší rychlost. Periferní sídla proto leží až ve vzdálenosti 10 – 18 km od Českých Budějovic (Mapa 3). Ultraperiferní sídla (60 a více

minut) v mikroregionu Českých Budějovic nejsou (v rámci okresu České Budějovice). V případě mikroregionálního města Týn nad Vltavou jsou vzdálenosti k periferiím o něco kratší, ale ani zde není v mapě vidět ultraperiferie. V prostoru kolem mikroregionálního města Trhové Sviny se některá periferní sídla nacházejí značně blízko, protože je zde složitěji uspořádána autobusová doprava (dalším střediskem veřejné dopravy jsou Borovany). Na Trhové Sviny se navíc váže Novohradsko, v rámci něhož ultraperiferní sídla existují. Zpravidla se jedná o malá sídla v pohraničí a v zalesněných oblastech, do kterých se lidé dostávají pomocí přestupů mezi autobusovými spoji. V okrese České Budějovice bylo vymezeno 91 periferních sídel (27,5 % sídel okresu) a 27 ultraperiferních sídel (8,2 % sídel okresu). Většinou se jedná o populačně malá sídla. V periferních sídlech okresu České Budějovice žije 14.121 obyvatel (7,21 % obyvatel okresu) a v ultraperiferních sídlech tohoto okresu žije 3.164 obyvatel (1,62 % obyvatel okresu).

V okrese České Budějovice mají významné zastoupení *sídla bez spojů* – Mapa 3. Jde o malá sídla ležící stranou významnějších komunikací, většinou také leží dále od mezoregionálně-mikroregionálních Českých Budějovic, protože jinak by byla zasažena suburbanizací. Shluky těchto sídel jsou také vidět u okresní hranice, kde doznívá síť některých autobusových linek z Českých Budějovic. Na Vltavotýnsku jsou tato sídla také v prostoru kolem Jaderné elektrárny Temelín a v území Hlubockých obor. Nejvíce je sídel bez spojů na Trhosvinecku. Vyskytují se ve Slepčích horách v zalesněném území kolem Hluboké u Borovan a v Novohradských horách. V okrese České Budějovice je 55 sídel bez spojů (16,6 % sídel okresu), žije v nich 2.816 obyvatel (1,44 % obyvatel okresu).

Sídla vyznačená v Mapě 3 šedými a modrými odstíny, tedy sídla periferní, ultraperiferní a bez spojů, jsou postižena periferností sociální exkluzí (Kubeš, Kraft 2011), kdy v nich bydlící lidé nemají takové možnosti dosáhnout na pracovní příležitosti a služby lokalizované především v mikroregionálních městech, jako ostatní obyvatelé sídel okresu České Budějovice. Všech těchto sídel je v okrese České Budějovice celkem 173 (52,3 % sídel okresu). Žije v nich 20.101 obyvatel (10,26 % obyvatel okresu). Specifickou kategorií sídel bez trvale bydlících obyvatel jsou chalupářská sídla a zaniklá sídla. Není jich mnoho. Soustředí se kolem Jaderné elektrárny Temelín (obytné domy zde byly zbourány) a ve vrcholových částech Novohradských hor (původně zde bylo více zaniklých sídel po odsunutých Němcích, je to zřetelné z plošně rozsáhlých katastrálních území).

Mapa 4. Sídelní střediska a polohové typy sídel v okrese Česká Budějovice (mezoregionální úroveň, 2021)
Zdroje dat: viz tiráž Mapy 4

Do bakalářské práce byla ještě navíc zařazena Mapa 4 zobrazující odlehlost sídel řešeného okresu od mezoregionální metropole České Budějovice, tedy *mezoregionální perifernost*. Dosažitelnost Českých Budějovic je důležitá zejména z hlediska dojížděky do českobudějovické nemocnice, českobudějovických specializovaných středních škol (ekonomických, zdravotních a průmyslových), Jihočeské univerzity, českobudějovických hypermarketů a obchodních center, případně i do divadel a sportovních zařízení lokalizovaných pouze v Českých Budějovicích. V Mapě 4 leží periferní sídla mezoregionální úrovně ve vzdálenosti 61 – 90 minut od Českých Budějovic a ultraperiferní sídla mezoregionální úrovně ve vzdálenosti 1,5 hodiny a více od tohoto města. Z logiky jejich vymezování se tato sídla nacházejí na Vltavotýnsku (v severní části okresu České Budějovice) a na Novohradsku (v jihovýchodní části tohoto okresu). Také v tomto případě lze uvažovat o perifernostní sociální exkluzi, v tomto případě ve vztahu k obtížně dosažitelným mezoregionálním Českým Budějovicím.

Co se týká opatření zmírňujících mikroregionální perifernost sídel ležících v okrese České Budějovice, lze uvést následující obecná opatření – zrychlení autobusových a vlakových spojů směřujících do mikroregionálních měst, včetně odstranění dopravních zácp před Českými Budějovicemi (to je ale limitováno technickými parametry komunikací a velkým zastoupením automobilové dopravy při dopravě do zaměstnání), zavedení spojů a linek veřejné dopravy do sídel bez spojů (to je ale ekonomicky problematické), možné je i doplnění některých služeb do nižších sídelních středisek tak, aby je lidé nemuseli poptávat až v mikroregionálních městech. Na mezoregionální úrovni by bylo užitečné ještě lépe zorganizovat autobusové spoje za účelem přímějšího a rychlejšího dosažení Českých Budějovic, zejména při dopravě studentů do českobudějovických středních škol a starších obyvatel při dopravě do českobudějovické nemocnice a specializovaných poliklinik.

5.3 Periferní oblasti a jejich typy

Jak již bylo zmíněno v metodické kapitole 4.3, *periferní oblasti* se skládají z minimálně 5 sousedících sídel (polygonů přiřazených k těmto sídlům) periferního a ultraperiferního typu + sídla bez spojů + sídla zaniklá a chalupářská. Okres České Budějovice nemá příliš dlouhou hranici s Rakouskem, nicméně u této hranice byly vymezeny 2 *pohraniční periferní oblasti* – Dobrovodsko (1), ležící v horské části Novohradských hor a Byňovsko (2), nacházející se severovýchodně od Nových Hradů – Mapa 3, Tabulka 7. Okres České Budějovice se nedotýká hranic dalších krajů, takže mezikrajské periferní oblasti nebyly vymezovány.

Velký Českobudějovický okres má u svých hranic množství spíše menších *vnitrokrajských periferních oblastí*, které mají většinou pokračování na druhé straně okresní hranice, v sousedních okresech Český Krumlov, Prachatice, Strakonice, Písek, Tábor a Jindřichův Hradec. Vnitrokrajské periferní oblasti leží také na rozhraní SO ORP Týn nad Vltavou a České Budějovice – Mapa 3, Tabulka 7. Dříteňsko (a) leží daleko od Českých Budějovic i Týna nad Vltavou, Mydlovarsko (b) je dosažitelné automobilem rychleji než autobusy a pomalými vlakovými spoji. Holašovicko (c) s vesnicemi s ceněnou barokní architekturou leží na vzdálených svazích Blanského lesa. Kroclovsko (d) tvoří většinou sídla bez spojů. Římovsko (e) je od Českých Budějovic značně vzdáleno, ale pracovní je na uvedené město napojeno. Ještě dál od Českých Budějovic, a také dosti daleko od Trhových Svinů, leží periferní oblast Rychnovsko (f). Periferní oblastí je překvapivě také Komařicko (g), jehož některá sídla nemají autobusové spoje. Petříkovsko (h) má vlakové spojení s Českými Budějovicemi, ale cesta do uvedeného města trvá déle než půl hodiny. Libínsko (ch) již leží za Lišovským prahem v Třeboňské pánvi. Štěpánovicko (i) příliš periferní není, protože má blízko do nedaleké Třeboně. Mazelovsko (j) je tvořeno spíše lesními prostory kolem rybníka Dvořiště, autobusy odtud směřují nedříve do Lišova a pak až do Českých Budějovic. Dolnobukovsko (k) má blízko do Veselí nad Lužnicí (pokud bude toto městečko zařazeno do kategorie mikroregionálních měst). Pořežansko (l) se nachází na rozhraní ORP České Budějovice a ORP Týn nad Vltavou.

Opatření regionálního a lokálního rozvoje ke zmírnění perifernosti uvedené v předchozí kapitole lze použít i pro v této kapitole zmíněné periferní oblasti. Dala by se ještě zmínit opatření vhodná pro jednotlivé typy periferních oblastí. V pohraničních periferních oblastech, které většinou leží v horských územích, je účelné rozvíjet cestovní ruch a přeshraniční spolupráci s obcemi v Rakousku (pokud hranici protíná hraniční přechod). U konkrétních vnitrokrajských periferních oblastí lze také uvést několik dalších opatření. Dříteňsko by mohlo ještě více těžit z rozvojových pobídek ze strany Jaderné elektrárny Temelín (elektrárna podporuje obce Dříteňska už nyní). Mydlovarsko by potřebovalo vylepšit autobusová spojení, stejně tak Holašovicko. Do Říмова a Ločenic (Římovsko) by bylo účelné zavést rychlé autobusové spoje, umožňující lepší dojížděku zdejších obyvatel do Českých Budějovic. To platí i pro Libínsko a Mazelovsko. Také Pořežansko s malými zemědělskými vesnicemi by si zasloužilo lepší autobusové napojení Týn nad Vltavou, případně Hlubokou nad Vltavou a České Budějovice.

Tabulka 7. Periferní oblasti okresu České Budějovice na mikroregionální úrovni a jejich typy (2021)

Kód	Název periferní oblasti (sídla v periferní oblasti)
Pohraniční periferní oblast	
1	Dobrovodsko (Dlouhá Stropnice, Dobrá Voda, Hojná Voda, Paseky, Staré Hutě, Šejby, Veverčí)
2	Byňovsko (Byňov, Hranice, Nakolice, Obora, Štiptoň, Trpnouze, Vyšné)
Vnitrokrajská periferní oblast	
a	Dříteňsko (Dívčice, Dříteň, Dubenec, Chvalešovice, Knín, Kočín, Křtěnov, Libív, Malešice, Nákří, Nová Ves, Radomilice, Sedlec, Strachovice, Temelínec, Velice, Záblatí)
b	Mydlovarsko (Česká Lhota, Hlavatce, Lékařova Lhota, Malé Chrástřany, Mydlovary, Novosedly, Olešník, Pašice, Plástovice, Sedlec, Vlhavy, Zahájí)
c	Holašovicko (Čakov, Čakovec, Dehtáře, Dobčice, Habří, Holašovice, Holubovská Bašta, Jankov, Kvítkovice, Lipanovice, Radošovice, Slavče, Strýčice, Tupesy, Záboří, Žabovřesky)
d	Kroclovsko (Březí, Bukovec, Jamné, Koroseky, Kroclov, Milíkovice, Opalice, Radostice, Rančice, Zahorčice)
e	Římovsko (Braníšovice, Dolní Vesce, Horní Vesce, Chlum, Kladiny, Lahuť, Ločenice, Mokrý Lom, Nesměň, Polžov, Římov, Sedlce, Sedlo, Stradov, Svatý Jan nad Malší)
f	Rychnovsko (Bedřichov, Božejov, Humenice, Chlupatá Ves, Klačary, Konratice, Krčín, Mezilesí, Meziluží, Olbramov, Rychnov u Nových Hradů, Střeziměřice, Svěbohy, Vesce, Žumberk)
g	Komařícko (Jedovary, Komařice, Lomec, Pašínovice, Řevňovice)
h	Petříkovsko (Buková, Hrádek, Jiterní Ves, Lhotka, Nepomuk, Petříkov, Šalmanovice, Těšínov, Třebeč)
ch	Libínsko (Kojákovice, Kramolín, Lhota, Libín, Lipnice, Mladošovice, Petrovice, Růžov, Slavošovice, Spolí, Vlachnovice, Vrcov)
i	Štěpánovicko (Dolní Miletín, Dolní Slověnice, Horní Miletín, Horní Slověnice, Hvozdec, Štěpánovice)
j	Mazelovsko (Bošilec, Červený Újezdec, Dynín, Hrutov, Kolný, Levín, Lhota, Lhotice, Mazelov, Velechvín)
k	Dolnobukovsko (Dolní Bukovsko, Hartmanice, Horní Bukovsko, Hrušov, Hvozdo, Krakovčice, Pelejovice, Popovice, Sedlíkovice, Sobětice)
l	Pořežansko (Buzkov, Drahotěšice, Hroznějovice, Jaroslavice, Jeznice, Kostelec, Líšnice, Litoradlice, Modrá Hůrka, Podhájí, Poněšice, Pořežánky, Pořežany, Purkarec, Radonice, Štipoklasy, Tuchonice, Vlkov)

Zdroj: Vlastní analýzy na základě IDOS (2021)

5.4 Lidský a demografický kapitál odlehlostních typů sídel

V kapitole 4.4 bylo definováno 11 ukazatelů lidského a demografického kapitálu sídel. Hodnoty těchto ukazatelů pro sídla okresu České Budějovice jsou uvedena v Tabulce 11. V Tabulce 4 jsou vypočítány intervaly hodnot prvních a čtvrtých kvartilů všech ukazatelů. V Tabulce 11 a v Mapě 3 jsou barevně a jinak vyznačeny typy sídelních středisek a odlehlostní typy sídel okresu České Budějovice. Hodnoty ukazatelů lidského a demografického kapitálu u sídel stejného typu byly zprůměrovány a zaneseny do Tabulky 8. Tato tabulka tedy umožňuje porovnávat lidský a demografický kapitál sídelních středisek a odlehlostních typů sídel okresu České Budějovice.

Mikroregionální města jako celek od roku 1991 populačně rostla (DVOB – 1,10; SVOB – 1,03; KVOB – 1,02), zejména díky údajům za Trhové Sviny. České Budějovice zaznamenaly

mírné úbytky obyvatel v dřívějších obdobích, v posledním desetiletí pak mírný růst. Týn nad Vltavou rostl v době výstavby jaderné elektrárny, později populaci mírně ztrácel. Všechny ostatní hodnoty za mikroregionální města leží ve druhých a třetích kvartilech, pouze průměrný věk zastupitelů je nepříznivý. Je překvapivé, že tato města nevykazují nejvyšší vysokoškolskou vzdělanost. Před nimi jsou kromě suburbánních sídel dokonce i velmi malá města. Vysvětlení je takové, že velmi malá města okresu České Budějovice jsou do značné míry suburbánními velmi malými městy.

Tabulka 8. Hodnoty ukazatelů lidského a demografického kapitálu sídelních středisek a odlehlostních typů sídel okresu České Budějovice (2020, 2011)

Typy sídel (jejich počet)	Průměr hodnot ukazatelů										
	DVOB	SVOB	KVOB	DĚTI	SENI	ZÁKL	VYSO	NOBY	PODN	NEZA	ZAVE
<i>Mikroregionální města (3)</i>	1,10	1,03	1,02	14,73	14,40	17,13	11,83	30,10	267,33	2,30	48,45
<i>Velmi malá města (4)</i>	1,17	1,12	1,07	14,62	15,10	17,33	12,03	34,00	259,48	1,80	49,83
<i>Městyse (2)</i>	1,08	1,07	1,00	15,57	14,80	18,95	10,3	44,10	261,78	2,48	49,06
<i>Střediskové vesnice (5)</i>	1,26	1,20	1,09	16,70	12,55	19,74	9,32	49,11	246,77	2,26	46,35
<i>Významnější vesnice (12)</i>	1,49	1,33	1,11	17,12	12,85	19,78	8,23	48,57	254,34	2,02	46,09
<i>Věšší vesnice (10)</i>	1,28	1,15	1,09	15,08	13,90	19,30	8,03	39,03	264,24	2,22	43,95
<i>Mikroregionální města (3)</i>	1,10	1,03	1,02	14,73	14,40	17,13	11,83	30,10	267,33	2,30	48,45
<i>Suburbánní sídla (48)</i>	1,93	1,65	1,18	16,90	11,79	15,52	15,57	74,05	296,73	1,95	47,30
<i>Semiperiferní sídla (96)</i>	1,17	1,19	1,07	14,15	15,74	21,13	8,17	35,24	254,80	2,35	46,85
<i>Periferní sídla (91)</i>	1,21	1,25	1,10	15,21	17,64	20,53	8,87	36,63	266,44	2,21	46,23
<i>Ultraperiferní sídla (27)</i>	1,14	1,21	1,05	14,23	18,02	22,46	6,78	37,65	241,34	2,57	46,54
<i>Sídla bez spojů (55)</i>	1,94	1,86	1,11	14,58	17,17	20,51	8,68	46,08	275,40	2,43	45,59
<i>Všechna sídla¹ (333/331)²</i>	1,40	1,35	1,08	14,69	15,58	20,11	9,53	43,87	267,56	2,28	46,50

Poznámky: ¹Bez zaniklých sídel a chalupářských sídel, průměrné hodnoty jsou ovlivněny rozdílným počtem sídel a zvláště obyvatel v jednotlivých typech sídel. ²V okrese České Budějovice je 333 obcí, ale bakalářská práce pracuje s 331 geografickými sídly. Zkratky ukazatelů jsou vysvětleny v textu a v Tabulce 4. Červeně zvýrazněné rámečky zobrazují hodnoty v prvním kvartilu, modře zvýrazněné rámečky zobrazují hodnoty v posledním kvartilu.

Zdroje dat: ČSÚ (2021a), ČSÚ (2021c), ČSÚ (2021d), ČSÚ (2020c), ČSÚ (2018), ČSÚ (2015), ČSÚ (2013a), ČSÚ (2011), Kubeš, Ouředníček (v přípravě)

Velmi malá města (Hluboká nad Vltavou, Lišov, Borovany, Zliv) se vyznačují průměrnými hodnotami ukazatelů lidského a demografického kapitálu, hodnotami ležícími ve druhých a třetích kvartilech. Populační vývoj velmi malých měst je příznivý. Populačně rostou na bázi původních

obyvatel a v menší míře i díky suburbanizaci Českých Budějovic a stěhování z okolního venkova. Také tato města mají zastupitele staršího věku. *Městysy* (Nové Hrady, Kamenný Újezd) tvoří poněkud nesourodou skupinu dvou sídel – suburbánního sídla a periferního sídla. To se pak odráží i v průměrných hodnotách ukazatelů tohoto typu sídelních středisek – Tabulka 8. Zatímco Kamenný Újezd populačně roste (DVOB – 1,34; SVOB – 1,31; KVOB – 1,15) a má příznivou věkovou strukturu a vyšší vzdělanost, tak u Nových Hradů (DVOB – 0,82; SVOB – 0,82; KVOB – 0,85) tomu bylo a je naopak.

Střediskové vesnice (Ševětín, Ledenice, Horní Stropnice, Dubné, Dolní Bukovsko) se vyznačují velmi příznivým populačním vývojem – v dlouhodobém vývoji s hodnotou indexu 1,26. V předchozích bakalářských pracích, zpracovávajících okresy Klatovy, Prachatice a Český Krumlov (Houdková 2020; Červík 2020; Maxa 2021), by takto vysoké hodnoty indexu populačního vývoje znamenaly umístění v prvním kvartilu. Příznivý populační vývoj střediskových vesnic Českobudějovicka je také dán jejich polohou – Dubné je suburbium, suburbanizace také zasahuje do Ševětína a Ledenic, Horní Stropnice soustřeďuje obyvatelstvo Novohradských hor a Dolní Bukovsko je administrativním městyssem. Střediskové vesnice mají také málo seniorů a vyšší úroveň podnikání.

Významnější vesnice mají ještě příznivější populační vývoj než střediskové vesnice (DVOB – 1,49; SVOB – 1,33; KVOB – 1,11). Lze se domnívat, že tento příznivý vývoj je dán jednak příznivou polohou většiny významnějších vesnic (často semiperiferní poloha na významných komunikacích, případně suburbánní poloha) a jednak aktivitou managementu obecních úřadů lokalizovaných v tomto typu vesnic. Poslední z typů sídelních středisek – *větší vesnice* – mají také jako celek rostoucí populaci. Vzdělanost je u nich nižší, ale pořadí je ve druhém až třetím kvartilu. Poměrně vysoká je u nich podnikavost obyvatel. Mají velmi mladá zastupitelstva obcí (hodnota ukazatele ZAVE je 43,95), hodnota ukazatele je v prvním kvartilu.

Ve druhé části Tabulky 8 jsou uvedeny průměrné hodnoty ukazatelů lidského a demografického kapitálu odlehlostních typů sídel. Mikroregionální města již byla zmíněna výše. *Suburbánní sídla*, především suburbia v rozsáhlém suburbánním zázemí Českých Budějovic, se vyznačují velmi příznivými hodnotami lidského a demografického kapitálu. Sedm hodnot sledovaných ukazatelů leží v prvních kvartilech. Populace těchto sídel od roku 1991 narostla téměř dvojnásobně (DVOB – 1,93). I když se jejich populační vývoj v posledních 10 letech zpomalil, pořád rostou nejvíce ze všech sledovaných typů sídel Českobudějovicka. Hodnoty ukazatelů věkového složení obyvatel neleží v prvních kvartilech. Přece jen od boomu suburbanizace Českých Budějovic už uběhla delší doba, děti suburbanitů již často dosáhly dospělého věku (šetřená věková struktura se váže k roku 2021). Snižující se podíl dětí je předzvěstí dalšího

demografického vývoje suburbánních sídel, u kterých lze předpokládat stárnutí populace. Zcela mimořádně příznivé hodnoty vykazují suburbánní sídla z hlediska vzdělanosti obyvatel. Ještě více příznivé hodnoty vykazují suburbánní sídla v případě bytové výstavby. Tato výstavba ale již poněkud zpomaluje – Kubeš, Ouředníček (v přípravě). Řada suburbanitů podniká doma, což se promítá do příznivých hodnot ukazatele PODN. *Semiperiferní sídla* mají u všech ukazatelů „průměrné“ hodnoty druhých a třetích kvartilů. Neztrácejí obyvatelstvo, také věková struktura obyvatel vykazuje „průměrné“ hodnoty, úroveň vzdělanosti je spíše nižší, stejně tak hodnoty dalších ukazatelů. Jde ale o průměrné hodnoty se značnou variabilitou uvnitř souboru hodnot za semiperiferní sídla. Značné rozdíly budou u semiperiferních sídel s obecním úřadem a bez obecního úřadu nebo s aktivním managementem obce a s pasivním managementem obce.

Periferní sídla se překvapivě vyznačují příznivějším populačním vývojem než sídla semiperiferní, a to zvláště po roce 2000. Na tuto skutečnost nedávno upozornila ve své magisterské práci Edelmanová (2019), zpracovávající celý Jihočeský kraj na úrovni obcí. Analyzovala také bilanci migrace a migrační proudy, a konstatovala slabou bilanční kontraurbanizaci směřující do semiperiferních a periferních sídel Jihočeského kraje. Periferní sídla jsou většinou populačně malými sídly zasaženými tvrdou depopulací v období socialismu. Absolutně malé přírůstky obyvatel v těchto sídlech v postsocialistickém období pak znamenají relativně vysoké populační přírůstky. Periferní sídla mají dokonce o něco větší zastoupení dětí a o něco vyšší úroveň vzdělanosti než sídla semiperiferní. To je pozoruhodné a také tyto údaje svědčí o kontraurbanizaci. Také *ultraperiferní sídla* populačně rostla, zvláště po roce 2000. Leží jednak v zázemí Jaderné elektrárny Temelín, která silně finančně podporuje zdejší obce, a jednak v Novohradských horách, kde byla pohraniční sídla téměř vylidněna a v současnosti se v nich usazují podnikatelé v cestovním ruchu, chalupáři a další lidé.

Specifickým typem sídel jsou *sídla bez spojů*. Jde o malá sídla ležící stranou významnějších silničních komunikací. Většinou leží v přírodně a krajně hodnotném prostředí, kde je klid a příznivé životní prostředí. Zdůvodnění extrémního populačního růstu těchto sídel (DVOB – 1,94; SVOB – 1,86; KVOB – 1,11), zvláště v období 1991 až 2011, může být postaveno jedině na kontraurbanizaci (Šimon 2014; Edelmanová 2019) a amenitní migraci (Bartoš a kol. 2011).

Geograficky velmi zajímavý je územní výskyt sídel s velmi příznivými a s velmi nepříznivými hodnotami ukazatelů lidského a demografického kapitálu v prostoru okresu České Budějovice – Mapa 5. V mapě se vytvářejí zajímavé shluky sídel se 7–10 hodnotami v prvních kvartilech. Tato sídla se vyskytují jihozápadně, jižně a jihovýchodně od Českých Budějovic. Většinou se jedná o suburbia různě vzdálená od Českých Budějovic a také o suburbia směrem od

nedalekého Českého Krumlova. Menší shluk těchto sídel je také na Římovsku (Římov je podle Kubeš, Nováček 2019 vzdáleným semisuburbním Českých Budějovic).

V mapě se také vytvářejí zajímavé shluky sídel se 7–9 hodnotami ve čtvrtých kvartilech – Mapa 5. Tentokrát se jedná o populačně malá semiperiferní, periferní a ultraperiferní sídla (případně i sídla bez spojů). První shluk se nachází v širším okolí Týna nad Vltavou. Velký shluk těchto sídel se nachází také v horské a podhorské části Novohradských hor. V tomto případě jde o původně německá a následně výrazně vysídlená sídla, dnes s několika málo obyvateli. V této části Novohradska totiž došlo k soustředění obyvatel do střediskových vesnic, konkrétně do Horní Stropnice a Rychnova u Nových Hradů. Malý shluk těchto sídel je i v okolí Čížkrajic (jde o malá sídla na dřívějším česko-německém rozhraní) a u sídla Hranice (2 sídla značně odlehlá od mikroregionálních měst).

Pokud odhlédneme od mapového vyjádření, tak 10 hodnot v prvních kvartilech měla suburbia Mokré (v přírodně hodnotném prostředí blízko ČB) a Roudné (probíhající silná výstavba suburbánních domů na okraji ČB). Celkem 9 hodnot v prvních kvartilech vykazují suburbia Homole a Nové Homole (jihozápadně od ČB), Litvínovice a Šindlovy Dvory (navazují na sebe, silná výstavba u západního okraje ČB), Srubec + Stará Pohůrka a Jivno (východně od ČB). Osm hodnot v prvních kvartilech měla sídla Břehov, Jaronice, Dubné, Třebín a Zavadilka (suburbia a další sídla severo-západně od ČB), také suburbium Nedabyle, Hůrka a Vráto (leží poměrně blízko ČB) a ještě vzdálené Dolní Vesce. O jednu červenou hodnotu méně měly až na výjimky suburbia Boršov nad Vltavou + Poříčí, Branišov, Doubravice, Dubičné, Hlincová Hora, Černý Dub, Hradce, Hvozdec, Milíkovice, Radostice, Branišovice, Horní Vesce, Římov, Staré Hodějovice a Kroclov.

Devět hodnot ukazatelů lidského a demografického kapitálu ležících ve čtvrtých kvartilech vykazují Dlouhá Stropnice, Humenice, Staré Hutě a Knín (až na jednu výjimku se jedná o sídla Novohradských hor a jejich blízkého okolí). Osm hodnot ve čtvrtých kvartilech mají Čížkrajice, Chvalkov, Bedřichov, Hlinov, Hojná Voda, Chlupatá Ves, Konratice, Světví, Vyhlídky a Trpnouze (všechny v jižní části okresu České Budějovice), a ještě Hrušov, Hosty, Krakovčice, Karlov-Nepomuk, Štipoklasy, Horní Kněžeklady a Březí u Týna (v okolí Týna nad Vltavou). Sedm modrých hodnot ukazují Dobrá Voda, Paseky, Svěbohy, Veverčí, Mezilesí, Olbramov, Hranice a Vesce (v jižní části okresu České Budějovice), a také Březí, Dražíč, Vranov, Dolní Kněžeklady, Doubravka, Pašovice, Sedlec, Nuzice a Tuchonice (na Vltavotýnsku).

Autorka bakalářské práce doplňuje analýzy sídelní střediskovosti a perifernosti, a v této kapitole analýzy lidského a demografického kapitálu typů sídel, návrhy některých opatření, jak pomocí lokální a regionální politiky zlepšit některé nepříznivé charakteristiky sídel okresu České

Budějovice. V zásadě se jedná o opatření na zmírnění odlehlostní perifernosti sídel (viz předchozí kapitoly) a o opatření ke zlepšení lidského a demografického kapitálu sídel, zvláště sídel periferních a ultraperiferních.

Periferní a ultraperiferní sídla by měla mít příznivý populační vývoj – neměla by výrazně ztrácet populaci. Jak ale ukazují v Tabulce 8 uvedené hodnoty vývojových indexů populace, tento problém v posledních letech není u těchto sídel aktuální, alespoň u většiny sídel tohoto typu. Populační stabilitu a růst lze zajistit pobídkami pro přistěhovalce – nabídkou pozemků pro výstavbu domů, nabídkou obecních bytů, nabídkou pracovních míst, nabídkou zařízení a služeb pro mladé rodiny a jejich děti. Příchod nových obyvatel, zvláště těch mladších, se pak příznivě projeví ve věkové struktuře a ve vzdělanosti. Pokud mají obce obecní pozemky využitelné k výstavbě bytů a domů, a tyto pozemky prodávají levně, potom to může být další pobídka, která zvýší bytovou výstavbu a příchod nových obyvatel. Vyšší míru podnikání lze ovlivnit nabídkou nevyužitých budov a pozemků ve vlastnictví obce. Příchod podnikatelů pak může příznivě ovlivnit i míru zaměstnanosti. Tam, kde se systematicky rozvíjí sociální kapitál komunit sídel a obcí, tam většinou stoupá zájem obyvatel o dění v obci. To se pak může příznivě projevit v práci managementu a zastupitelstva obcí a tedy i ve věkové skladbě zastupitelstev obcí.

5.5 Lidský a demografický kapitál periferních oblastí

V Tabulce 9 jsou uvedeny hodnoty ukazatelů lidského a demografického kapitálu v periferních oblastech nacházejících se v okrese České Budějovice. Také v této tabulce jsou barevně odlišeny hodnoty spadající do prvních a čtvrtých kvartilů. Bohužel, okres České Budějovice nemá společnou hranici s jiným českým krajem, není tedy možné porovnávat hodnoty za mezikrajské periferní oblasti. Také *pohraničních periferních oblastí* je málo – pouze dvě. Vyznačují se nepříznivými hodnotami lidského a demografického kapitálu. Jejich populační vývoj byl příznivý ve druhém sledovaném desetiletí, tedy mezi roky 2001 až 2011, zvláště u Byňovska, které má navíc běžnou věkovou strukturu. Dobrovodsko se vyznačuje vysokou výstavbou bytů, nicméně jde o výstavbu několika rodinných a rekreačních domů vzhledem k jeho malé populaci.

Vnitrokrajské periferní oblasti (celkem 13 periferních oblastí tohoto typu) jsou hodnotami lidského a demografického kapitálu značně rozdílné. Nepříznivější hodnoty (celkem 8 hodnot v prvních kvartilech) má Kroclovsko. Jde o území přírodně, krajinně a rekreačně zajímavé, ležící jihozápadně od Českých Budějovic, na okraji jejich suburbánního zázemí. Proniká sem suburbanizace, resp. kontraurbanizace, a také amenitní migrace českobudějovických obyvatel. Dobře je na tom rovněž Římovsko s 5 hodnotami v prvních kvartilech. O sídlech Římovska se příznivě píše i v předchozí kapitole. Komařicko (jižně od Českých Budějovic, 3 červené a 2 modré

hodnoty) je přechodovým územím vhodným pro kontraurbanity z Českých Budějovic. Mydlovarsko (nedaleko Zlivi), Holašovicko (na svazích Blanského lesa), Libínsko (již v Třeboňské pánvi), Štěpánovicko (na dohled od Třeboně), Mazelovsko (ve veselské části Třeboňské pánve) a Petříkovsko (podél říčky Stropnice) se projevují neutrálními hodnotami lidského a demografického kapitálu nacházejícími se ve druhých a třetích kvartilech. Dříteňsko (2 modré hodnoty) má periferní polohu vůči mikroregionálním městům, ale leží na dohled od Jaderné elektrárny Temelín. V Novohradském podhůří ležící periferní oblasti Dobrovodsko, Byňovsko a Rychnovsko již mají více hodnot (5 až 6) obarvených modře – hodnot ukazatelů lidského a demografického kapitálu ležících v posledních kvartilech. Také periferní oblasti Dolnobukovsko a Pořežansko na periferním Vltavotýnsku mají více modrých hodnot.

Co se týká vhodných opatření pro stabilitu a rozvoj periferních oblastí řešeného okresu, tak lze použít opatření zmíněná v předchozích kapitolách, s tím, že je třeba pečlivě vyhodnotit a do opatření zakomponovat geografickou polohu každé z vymezených periferních oblastí.

Tabulka 9. Hodnoty ukazatelů lidského a demografického kapitálu v periferních oblastech v okrese České Budějovice (2020, 2011)

Periferní oblast (kód)	Průměr hodnot ukazatelů										
	DVOB	SVOB	KVOB	DĚTI	SENI	ZÁKL	VYSO	NOBY	PODN	NEZA	ZAVE
<i>Pohraniční periferní oblast</i>											
Dobrovodsko (1)	0,70	1,09	0,98	12,24	27,05	27,90	6,13	51,98	238,84	4,16	44,79
Byňovsko (2)	1,02	1,48	0,91	16,77	14,05	23,39	7,53	24,12	272,21	2,93	54,62
<i>Vnitrokrájská periferní oblast</i>											
Dříteňsko (a)	1,19	1,09	0,96	12,71	15,02	22,23	5,24	33,72	243,50	2,69	44,73
Mydlovarsko (b)	1,34	1,28	1,06	16,75	16,41	21,00	8,60	44,20	241,61	1,99	46,72
Holašovicko (c)	1,34	1,35	1,10	15,79	16,97	19,41	9,74	40,17	290,74	2,10	44,74
Kroclovsko (d)	2,62	1,86	1,17	19,07	10,41	15,94	13,68	70,28	272,38	2,01	46,02
Římovsko (e)	1,57	2,53	1,17	18,90	13,24	16,89	9,94	52,96	307,01	1,86	45,75
Rychnovsko (f)	2,06	1,29	0,88	11,18	19,40	29,07	5,31	51,39	241,90	4,08	44,08
Komaňicko (g)	1,34	1,62	1,18	9,63	19,69	17,70	7,66	39,06	281,74	2,14	43,04
Petříkovsko (h)	1,02	1,19	1,09	12,27	15,10	22,31	7,51	41,03	271,12	1,37	43,03
Libínsko (ch)	1,31	1,50	1,09	15,67	16,77	20,62	8,47	38,22	264,76	1,60	45,11
Štěpánovicko (i)	1,44	1,37	1,13	14,97	16,85	17,18	9,38	33,65	261,66	1,55	49,58
Mazelovsko (j)	1,01	1,12	1,07	14,68	16,98	19,77	8,51	34,70	265,42	1,50	49,71
Dolnobukovsko (k)	0,94	1,14	1,12	12,98	20,87	20,62	6,54	9,10	230,87	2,22	45,24
Pořežansko (l)	0,86	1,01	1,05	10,16	18,40	19,14	11,69	26,96	296,58	2,49	48,21

Poznámky: Zkratky ukazatelů jsou vysvětleny v textu a v Tabulce 4. Červeně zvýrazněné rámečky zobrazují hodnoty v prvním kvartilu, modře zvýrazněné rámečky zobrazují hodnoty v posledním kvartilu.

Zdroje dat: ČSÚ (2021a), ČSÚ (2021c), ČSÚ (2021d), ČSÚ (2020c), ČSÚ (2018), ČSÚ (2015), ČSÚ (2013a), ČSÚ (2011), Kubeš, Ouředníček (v přípravě)

6. Závěr

Hlavní cíl bakalářské práce – hodnocení lidského a demografického kapitálu v periferních a dalších sídlech okresu České Budějovice – se snad podařilo naplnit. Také postupové cíle bakalářské práce – vymezení mikroregionálních a nižších sídelních středisek a vymezení ultraperiferních, periferních, semiperiferních a suburbánních sídel a periferních oblastí v řešeném okrese se také podařilo uskutečnit. Uvedeným cílům odpovídá i struktura bakalářské práce. Nejprve však bylo třeba v Úvodu definovat cíle a vstupní předpoklady práce, analyzovat příslušnou literaturu, stručně charakterizovat okres České Budějovice a popsat metodické postupy uplatněné v bakalářské práci. Součástí bakalářské práce je rozsáhlý soubor odborné a šedé literatury a také rozsáhlé přílohové tabulky s údaji za všechna sídla řešeného okresu. Do bakalářské práce jsou zahrnuty velkoformátové mapy.

První vstupní předpoklad předběžně vymezoval tři mikroregionální města okresu České Budějovice (České Budějovice, Týn nad Vltavou a Trhové Sviny) s odkazem na sídelně-geografickou literaturu. Bylo konstatováno, že Týn nad Vltavou, a zvláště Trhové Sviny, se nacházejí na rozhraní mikroregionálních měst a velmi malých měst. Bylo také konstatováno, že podpurnou okolností pro ustanovení Trhových Svinů a Týna nad Vltavou je existence jejich poměrně rozsáhlých spádových zázemí. Na základě provedených analýz lze potvrdit, že jak Týn nad Vltavou, tak Trhové Sviny mají dostatečný počet a druhové zastoupení sledovaných služeb, dostatečnou dojížděku a značný počet autobusových a vlakových spojů – Tabulka 5. Týn nad Vltavou má i dosti velký počet obyvatel. První vstupní předpoklad lze tedy potvrdit.

Druhý vstupní předpoklad upozorňoval na možnou existenci velmi malých měst okresu České Budějovice – zejména Hluboké nad Vltavou, Zlivi, Lišova, Borovan a Nových Hradů. Po provedených analýzách sídelní střediskovosti lze potvrdit zařazení prvních 4 sídel do kategorie velmi malých měst. Nové Hrady ovšem požadovaná kritéria nespĺňují a hodnoty ukazatelů sídelní střediskovosti mají o něco nižší než další uvedená sídla. Nicméně Nové Hrady by bylo dobré podpořit cestou regionální politiky a strategického plánování, protože mají poměrně rozsáhlé venkovské zázemí, které je navíc mikroregionálně, mezoregionálně i makroregionálně periferní. Nové Hrady by se na základě cílené podpory pak mohly stát velmi malým městem.

Třetí vstupní předpoklad o výskytu periferií a ultraperiferií mikroregionální úrovně v okrese České Budějovice lze potvrdit a upřesnit. Očekávané periferní oblasti na Dříteňsku bakalářská práce skutečně vymezila, včetně rozšíření do prostoru Pořežanska a Dolnobukovska. Také cíp okresu České Budějovice v blízkosti Lhenic je periferním územím, stejně tak některé části Novohradska. K předpokládaným periferiím přibyl ještě pás sídel podél hranice

s Třeboňskem a také Římovsko. Pro ultraperiferie není okres České Budějovice s mezoregionálními Českými Budějovicemi příhodným územím, přesto bylo nalezeno několik ultraperiferních sídel na Novohradsku a Dříteňsku.

Čtvrtý vstupní předpoklad upozorňoval na možný příznivý lidský a demografický kapitál periferních a ultraperiferních sídel s rozvinutým cestovním ruchem a u hraničních přechodů. Skutečně se potvrdilo, že některá periferní a ultraperiferní sídla vyznačující se určitým cestovním ruchem mají příznivé hodnoty sledovaných indikátorů. V tomto ohledu se jeví nejlépe Římov s významným poutním kostelem, křížovou cestou a přehradní nádrží (7 příznivých hodnot v prvních kvartilech), Slavče v CHKO Blanský les (6 příznivých hodnot v prvních kvartilech a 1 nepříznivá hodnota ve čtvrtém kvartilu) a Libín s mnoha chatami u Spolského rybníka (3; 0). Neutrální se jeví Holašovice s památkově chráněnou venkovskou architekturou (2; 1), Purkarec uprostřed území rekreační Hněvkovické přehradní nádrže (4; 3), Horní Slověnice (0; 1) a Dolní Slověnice (0; 3) u rybníka Dvořiště. Naopak rekreační sídla Novohradských hor se stále vyznačují zbytky trvalého obyvatelstva s nedostatečným lidským a demografickým kapitálem – Dobrá Voda s významným poutním kostelem a chatami (2; 7), Hojná Voda s penziony a mezi dvěma vrcholy Novohradských hor (2; 8) a Staré Hutě s chatami a chalupami v jádru Novohradských hor (2; 9).

Závěrem je třeba přiznat, že se bakalářská práce vyznačuje některými metodickými problémy. Některé ukazatele sídelní střediskovosti a lidského a demografického kapitálu pracují s údaji za celé obce, nikoliv za sídla (části obcí). Data za části obcí v případě těchto ukazatelů totiž nejsou publikována, respektive podléhají ochraně individuálních dat. Týká se to například dojížděky za prací a do škol, bytové výstavby, vzdělanosti, podnikání atp. Dalším problémem je neaktuálnost dat některých ukazatelů, kdy nejstarší data pocházejí ze Sčítání 2011 (data se Sčítání 2021 bohužel ještě nejsou k dispozici). To se týká zejména sledování úrovně vysokoškolského vzdělání. Nicméně rozdíly mezi sídly (obcemi) asi zůstávají, i když vysokoškolská vzdělanost za posledních 10 let výrazně narostla.

Vzhledem k rozsahu datových analýz a mnoha sídlům v okrese České Budějovice autorka bakalářské práce již nemohla uskutečnit posouzení vlivu mikroregionálních měst ležících za hranicí okresu České Budějovice a ovlivňujících sídla okresu České Budějovice, stejně tak působení mikroregionálních měst okresu České Budějovice na sídla sousedních okresů. Za zvážení stojí také alternativní posuzování časových vzdáleností od mikroregionálních měst prostřednictvím individuální automobilové dopravy. Ta je většinou výrazně rychlejší než veřejná doprava, avšak kombinované hodnocení by bylo náročné.

Velkou diskuzi lze mít také v případě použitých ukazatelů lidského a demografického kapitálu. Existující databáze neumožňují pokrýt všechny aspekty lidského a demografického

kapitálu. Schází údaje o schopnostech obyvatel, o přirozené a migrační bilanci obyvatelstva sídel. Lze také diskutovat rozdílnou významnost použitých ukazatelů. Hodnocení lidského a demografického kapitálu sídel se opíralo o zařazování hodnot do prvních až čtvrtých kvartilů hodnot. Asi by se daly vymyslet složitější postupy hodnocení těchto dat. Může se totiž stát, že podle velikosti uspořádané hodnoty vytvářejí určité shluky blízkých hodnot, přičemž tyto shluky ostře rozděluje rozhraní kvartilů. Dost podobné hodnoty pak mohou být odlišně hodnoceny.

7. Literatura

Publikace:

- AGARWAL, S., RAHMAN, S., ERRINGTON, A. (2009): Measuring the determinants of relative economic performance of rural areas. *Journal of Rural Studies*, 25, 3, 309–321. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2009.02.003>
- BARTOŠ, M., KUŠOVÁ, D., TĚŠITEL, J. (2011): Amenitní migrace do venkovských oblastí České republiky. Kostelec nad Černými lesy, Lesnická práce, 196 s.
- BERNARD, J. (2011): Endogenní rozvojové potenciály malých venkovských obcí – obtížné hledání a měření jejich vlivu. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*, 47, 4, 745–775.
- BERNARD, J., ŠIMON, M. (2017): Vnitřní periferie v Česku: Multidimenzionalita sociálního vyloučení ve venkovských oblastech. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*, 53, 1, 3–28.
- ČERVÍK, J. (2020): *Sociálně-populační rozvinutost periferních, semiperiferních a střediskových sídel okresu Prachatice*. Bakalářská práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, pedagogická fakulta, katedra geografie, 54 s.
- EDELMANOVÁ, D. (2019): *Populační vývoj a současné migrační tendence venkovských obcí Jižních Čech*. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, 127 s.
- HALÁS, M. (2008): Priestorová polarizácia spoločnosti s detailným pohľadom na periférne regióny Slovenska. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*, 44, 2, 349–369.
- HALÁS, M. (2014): Modelovanie priestorového usporiadania a dichotómie centrum – periféria. *Geografie*, 119, 4, 384–405.
- HAMPL, M. (2005): *Geografická organizace společnosti v České republice: transformační procesy a jejich obecný kontext*. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta a DemoArt, Praha, 147 s.
- HAMPL, M., MARADA, M. (2015): Sociogeografická regionalizace Česka. *Geografie*, 120, 3, 397–421.
- HANSEN, H. K., ANER, L. G. (2017): On the location dynamics of highly educated people migrating to peripheral regions of Denmark. *Population, Space and Place*, 23, 8, 1–12.
- HOLÍKOVÁ, B. (2019): *Periferní sídla, obce a oblasti okresu Znojmo – vymezení, typy a stabilita*. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 55 s.
- HOUDKOVÁ, B. (2020): *Sociálně-populační rozvinutost periferních, semiperiferních a střediskových sídel okresu Klatovy*. Bakalářská práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, pedagogická fakulta, katedra geografie, 61 s.
- CHRISTALLER, W. (1933): *Die zentralen Orte in Süddeutschland. Eine ökonomischgeographische Untersuchung über die Gesetzmässigkeit der Verbreitung und Entwicklung der Siedlungen mit städtischen Funktionen*. Jena, Fischer.
- CHVOJKOVÁ, A. (2019): *Periferní oblasti jižních Čech – vymezení, typy a stabilita*. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 104 s.
- KUBEŠ, J., CHVOJKOVÁ, A. (2020): Back to peripheries based on remoteness. Human capital in the peripheral municipalities of South Bohemia. *Journal of Rural Studies*, 70, 116–124. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2020.08.045>
- KUBEŠ, J., KRAFT, S. (2011): Periferní oblasti jižních Čech a jejich sociálně populační stabilita. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, 47, 4, 805–830.

- KUBEŠ, J., NOVÁČEK, A. (2019): Suburbs around the Czech provincial city of České Budějovice – territorial arrangement and problems. *Hungarian Geographical Bulletin*, 68(1): 65–78. <https://doi.org/10.15201/hungeobull.68.1.5>
- KUBEŠ, J., OUŘEDNÍČEK, M. (v přípravě): Functional types of suburban settlements around two differently sized Czech cities. *Cities*.
- KUBEŠ, J., PODLEŠÁKOVÁ, N. (2021): Lidský a demografický kapitál v periferiích Plzeňského kraje, *Geografie*, 126, 1, 97–122. <https://doi.org/10.37040/geografie2021126010097>
- KUBEŠ, J., VOKROUHLÍK, T. (2019): Strategies and measures for preserving rural and increasing suburban primary schools in the district of České Budějovice, Czechia. *Geographia Cassoviensis*, 13, 1, 53–67. <https://doi.org/10.33542/GC2019-1-05>
- LABRIANIDIS, L. (2017): Introduction. In: Labrianidis, L. (ed.): *The future of Europe's rural peripheries*, Routledge, s. 14–30.
- LORENTZEN, A. B. (2013): The experience turn of the Danish periphery: The downscaling of new spatial strategies. *European Urban and Regional Studies*, 20, 4, 460–472. <https://doi.org/10.1177%2F0969776412441192>
- MAXA, O. (2021): *Rozvinutost periferních, semiperiferních a střediskových sídel okresu Český Krumlov*. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 62 s. + přílohy.
- NOVOTNÝ, L., CSACHOVÁ, S., KULLA, M., NESTOROVÁDICKÁ, J., PREGI, L. (2016): Development trajectories of small towns in East Slovakia. *European Countryside*, 8, 4, 373–394. <https://doi.org/10.1515/euco-2016-0026>
- PILEČEK, J. (2005): Příspěvek k metodice vymezení periferních oblastí: modelové území okresu Prachatice. In: Novotná, M. (ed.): *Problémy periferních oblastí*. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, s. 81–91.
- PODLEŠÁKOVÁ, N. (2019): *Periferní oblasti Plzeňského kraje – vymezení, typy a stabilita*. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 55 s.
- RÉRAT, P. (2014): The selective migration of young graduates: Which of them return to their rural home region and which do not? *Journal of Rural Studies*, 35, 123–132. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2014.04.009>
- SÝKORA, L., MULÍČEK, O. (2017): Territorial arrangements of small and medium-sized towns from a functional-spatial perspective. *Tijdschrift voor economische en sociale geografie*, 108, 4, 438–455. <https://doi.org/10.1111/tesg.12249>
- ŠIMON, M. (2014). Exploring counterurbanisation in a post-socialist context: case of the Czech Republic. *Sociologia ruralis*, 54, 2, 117–142. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9523.2012.00576.x>
- ŠIMON, M. (2017): Multi-scalar geographies of polarisation and peripheralisation: A case study of Czechia. *Bulletin of Geography. Socio-economic Series*, 37, 125–137. <https://doi.org/10.1515/bog-2017-0029>
- WIECZERZAK, J. (2018): Demographic, human and social capital as factors of regional development. *Ekonomia Społeczna/Social Economy*, 1, 68–79. <https://doi.org/10.15678/ES.2018.1.06>
- WÓJCIK, M., DMOCHOWSKA-DUDEK, K., JEZIORSKA-BIEL, P., TOBIASZ-LIS, P. (2018): Understanding strategies for overcoming peripherality: A Polish experience of transition. *Bulletin of Geography. Socio-economic Series*, 40, 173–192. <http://doi.org/10.2478/bog-2018-0022>

Internetové databáze a zprávy:

- ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ (2016): *ArcČR 500 – digitální geografická databáze, verze 3.2.* www.arcdata.cz (cit. 12. 10. 2021)
- ČSÚ (2011): *Tab. 112 Obyvatelstvo podle pohlaví a podle věku, rodinného stavu a nejvyššího ukončeného vzdělání v obci.* Praha, Český statistický úřad. https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&f=TABULKA&z=T&katalog=30814&pvo=OTOB112&u=v157__VUZEMI__43__535826 (cit. 20. 2. 2022)
- ČSÚ (2013a): *Statistický lexikon obcí – 2013.* Praha, Český statistický úřad. https://www.czso.cz/csu/czso/4116-13-n_2013-05 (cit. 10. 11. 2021)
- ČSÚ (2013b): *Dojíždka do zaměstnání a škol podle Sčítání lidu, domů a bytů – Jihočeský kraj – 2011.* Praha, Český statistický úřad. https://www.czso.cz/csu/czso/23031-13-n-k3034_2013-10 (cit. 26. 10. 2021)
- ČSÚ (2015): *Historický lexikon obcí České republiky – 1869 – 2011.* Praha, Český statistický úřad. <https://www.czso.cz/csu/czso/historicky-lexikon-obci-1869-az-2015> (12. 11. 2021)
- ČSÚ (2018): *Kandidáti a zvolení zastupitelé ve volbách do zastupitelstev obcí podle věku a pohlaví.* Praha, Český statistický úřad. https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-parametry&pvo=VOLDZO201807-OB-OR&z=T&f=TABULKA&sp=A&skupId=2383&katalog=32551&pvo=VOLDZO201807-OB-OR&pvokc=65&pvoch=3102&str=v198&v=v206__null__null__null (cit. 5. 2. 2022)
- ČSÚ (2020a): *Demografická příručka – 2020. Rozloha území, počet obyvatel, hustota obyvatelstva a počet obcí podle krajů a okresů k 1. 1. 2020.* Praha, Český statistický úřad. <https://www.czso.cz/documents/10180/142756966/130055210101.pdf/4d5f9376-382d-4b44-b913-9e865aa8ff1f?version=1.1> (cit. 20. 1. 2022)
- ČSÚ (2020b): *Vybrané ukazatele podle okresů, správních obvodů obcí s rozšířenou působností (SO ORP) a správních obvodů obcí s pověřenými obecními úřady (SO POÚ) v Jihočeském kraji k 1. 1. 2020.* Praha, Český statistický úřad. https://www.czso.cz/documents/11256/44998663/OKR_ORP_POU_2020.pdf (cit. 29. 1. 2022)
- ČSÚ (2020c): *Dokončené byty v obcích (správních obvodech).* Praha, Český statistický úřad. https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&f=TABULKA&z=T&skupId=686&katalog=30836&pvo=BYT04-A&pvo=BYT04-A&pvokc=101&pvoch=40282&c=v3~8__RP2020 (cit. 28. 2. 2022)
- ČSÚ (2021a): *Počet obyvatel v obcích České republiky k 1. 1. 2021.* Praha, Český statistický úřad. <https://www.czso.cz/documents/10180/142756350/1300722103.pdf/53ded62a-5c7c-45ba-b17f-ba60021e5c54?version=1.1> (cit. 28. 10. 2021)
- ČSÚ (2021b): *Demografická ročenka správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem – 2011 – 2020.* Praha, Český statistický úřad. <https://www.czso.cz/csu/czso/so-pou-jihocesky-kraj-lohgkky2t> (cit. 28. 10. 2021)
- ČSÚ (2021c): *Ekonomické subjekty podle vybraných právních forem v obcích vybraného okresu.* Praha, Český statistický úřad. https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&f=TABULKA&z=T&skupId=3789&katalog=30831&pvo=ORG01okrobR&pvo=ORG01okrob-R&pvokc=101&pvoch=40282&str=v78&c=v3~2__RP2021MP12 DP31 (cit. 20. 1. 2022)

- ČSÚ (2021d): *Nezaměstnanost v obcích vybraného SO ORP*. Praha, Český statistický úřad. https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&f=TABULKA&z=T&katalog=30853&pvo=ZAMD004&pvokc=65&pvoch=3113&c=v3~2__RP2021MP12DPPDM#w= (cit. 4. 2. 2022)
- HSRJK (2019): *Program rozvoje Jihočeského kraje na období 2021 – 2027*. Příloha č. 2 Vymezení hospodářsky slabých regionů. Praha, BDO Advisory s.r.o., 32 s. <https://www.kraj-jihocesky.cz/sites/default/files/inline-files/Pr%C3%ADloha%20č.%202%20-%20Vymezeni%C3%AD%20Hospodarsky%20slabych%20regionu.pdf>
- IDOS (2021): *Vývěsné jízdní řády*. Informační dopravní systém. <http://portal.idos.cz/Train/Search.aspx?type=sl&mask=&sid=140> (cit. 2. 9. 2021)
- KRCRJK (2021): *Koncepce rozvoje cestovního ruchu Jihočeského kraje 2021–2030*. JCCR (Jihočeská centrála cestovního ruchu), České Budějovice, 44 s. + přílohy. <https://www.jccr.cz/files/uploads/files/Koncepce%20CR%2021%2B/Koncepce%20rozvoje%20cestovn%C3%ADho%20ruchu%20jiho%C4%8Desk%C3%A9ho%20kraje%202021-2030.pdf>
- KURZY.CZ (2022): *České Budějovice, okres – Města a obce*. <https://regiony.kurzy.cz/okres/ceske-budejovice/> (cit. 28. 1. 2022)
- PRKJK (2019): *Program rozvoje Jihočeského kraje na období 2021 – 2027*. Praha, Moore Czech Republic s.r.o., 240 s. <https://www.kraj-jihocesky.cz/sites/default/files/inlinefiles/2020/Program%20rozvoje%20Jihočeského%20kraje%20na%20obdob%C3%AD%202021-2027.pdf>
- STATNISPRAVA.CZ (2021): *Okres České Budějovice – nižší územní celky*. <https://www.statnispava.cz/rstsp/ciselniky.nsf/i/d0055?opendocument&:CZ0311> (cit. 10. 11. 2021)
- ÚAPČB (2020): *5. úplná aktualizace územně analytických podkladů SO ORP České Budějovice*. Rozbor udržitelného rozvoje území. Ostrava, PROCES – Centrum pro rozvoj obcí a regionů, s.r.o., 94 s. + přílohy. <https://geoportal.kraj-jihocesky.gov.cz/portal/up/uap>
- ÚAPTN (2020): *5. úplná aktualizace územně analytických podkladů ORP Týn nad Vltavou*. Ing. Jan Šíma a Ing. Vendula Moravcová, České Budějovice, 105 s. + přílohy. <https://geoportal.kraj-jihocesky.gov.cz/portal/up/uap>
- ÚAPTS (2020): *5. úplná aktualizace územně analytických podkladů SO ORP Trhové Sviny*. Rozbor udržitelného rozvoje území. Ostrava, PROCES – Centrum pro rozvoj obcí a regionů, s.r.o., 86 s. + přílohy. <https://geoportal.kraj-jihocesky.gov.cz/portal/up/uap>

8. Přílohy

Tabulka 10. Služby v potenciálních sídelních střediscích okresu České Budějovice (2021)

Druhy služeb	Body za zastoupení služeb v potenciálních sídelních střediscích														
	České Budějovice	Týn n. Vlt. + Malá	Trhové Sviny	Hluboká n. Vlt.	Zliv	Lišov	Borovany	Smrtec + St. Pohůrka	Dobrá Voda u Č.B.	Rudolfov	Věelná	Nové Hradky + Údolí	Kamenný Újezd	Ledenice	Boršov n. Vlt. + Poříčí
Krajský soud (2b)	2														
Okresní soud (2b)	2														
Katastrální úřad (2b)	2														
Finanční úřad (2b)	2	2	2												
Úřad práce (2b)	2	2	2												
Krajský úřad (2b)	2														
Úřad ORP (2b)	2	2	2												
Matriční úřad (1b)	1	1	1	1	1	1	1		1		1	1	1	1	1
Stavební úřad (2b)	2	2	2	2	2	2	2				2		2		
Policie ČR (2b)	2	2	2	2	2	2					2				2
Městská policie (1b)	1	1	1	1	1				1		1		1	1	1
Hasičský zách. sbor (1b)	1	1	1	1			1								
Krajská nemocnice (5b)	5														
Menší nemocnice (3b)															
Odb. lékař (1b*; m. 5b)	5	2	1	2	1	1			1	1					
Prak. lékař (1b*; m. 5b)	5	5	4	4	4	4	1		1	4	2	1	2		
Lékárna (1b)	1	1	1	1	1	1	1		1		1		1	1	1
LDN (1b)									1						
Domov pro seniory (1b)	1	1	1	1					1						
Hřbitov (1b)	1	1	1	1	1	1			1	1	1	1	1	1	1
Vysoká škola (4b*)	12														
Gymnázium (3b*; m. 6b)	6	3	3	3											
Střední škola (3b*; m.6b)	6	3	3	3						3					
Úplná ZŠ (3b)	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3		
Neúplná ZŠ (2b)	2														2
Mateřská škola (1b)	1	1	1	1		1		1	1	1	1	1			1
Potr. supermarket (3b)	3	3	3	3	3	3	3				3	3	3		
Potr. hypermarket (4b)	4														
Nep. supermarket (4b)	4														
Retail park (3b)	3														
Nákupní galerie (3b)	3														
Větší samo. potravin (2b)	2	2	2	2	2	2	2		2	2	2				
Menší prodejna potr. (1b)	1	1	1	1	1	1		1	1	1	1			1	1
Prodejna stavebnin (1b)	1	1	1	1		1	1				1				1
Čerpací stanice (1b)	1	1	1	1	1	1	1	1		1	1	1	1	1	1
Pošta (1b)	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Banka (2b)	2	2	2	2		2	2				2				
Bankomat (1b)	1	1	1	1	1	1					1				
Prof. divadelní soubor (2b)	2														
Krytý p. baz. 25m+ (2b)	2														
Krytá ledová plocha (2b)	2														
Celkem	99	46	43	38	24	28	19	7	12	20	5	26	12	17	13

Tabulka 10. Služby v potenciálních sídelních střediscích okresu České Budějovice (2021) – pokračování

Druhy služeb	Body za zastoupení služeb v potenciálních sídelních střediscích														
	Borek	Hrdějovice	Ševětín	Staré Hodějovice	Dolní Bukovsko	Litvínovice	Roudné	Adamov	Dřiteň	Štěpánovice	N. Homole + Černý	Dubné	Horní Stropanice	Římov	Šindlovy Dvory
Krajský soud (2b)															
Okresní soud (2b)															
Katastrální úřad (2b)															
Finanční úřad (2b)															
Úřad práce (2b)															
Krajský úřad (2b)															
Úřad ORP (2b)															
Matriční úřad (1b)			1		1				1			1	1		
Stavební úřad (2b)						2									
Policie ČR (2b)			2												
Městská policie (1b)															
Hasičský zách. sbor (1b)															
Krajská nemocnice (5b)															
Menší nemocnice (3b)															
Odb. lékař (1b*; m. 5b)															
Prak. lékař (1b*; m. 5b)			2		1	1			1			1	1	1	
Lékárna (1b)			1		1							1			
LDN (1b)															
Domov pro seniory (1b)															
Hřbitov (1b)			1		1					1		1	1	1	
Vysoká škola (4b*)															
Gymnázium (3b*; m. 6b)															
Střední škola (3b*; m. 6b)															
Úplná ZŠ (3b)			3		3							3	3		3
Neúplná ZŠ (2b)	2	2							2	2				2	
Mateřská škola (1b)	1		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Potr. supermarket (3b)	3				3			3	3				3		
Potr. hypermarket (4b)															
Nep. supermarket (4b)															
Retail park (3b)															
Nákupní galerie (3b)															
Větší samo. potravin (2b)	2	2				2						2		2	
Menší prodejna potr. (1b)					1		1	1			1				1
Prodejna stavebnin (1b)		1				1									
Čerpací stanice (1b)	1														
Pošta (1b)	1	1	1		1	1			1	1		1	1	1	
Banka (2b)															
Bankomat (1b)			1												
Prof. divadelní soubor (2b)															
Krytý p. baz. 25m+ (2b)															
Krytá ledová plocha (2b)															
Celkem	10	6	13	1	13	8	2	5	5	5	2	11	11	6	5

Tabulka 10. Služby v potenciálních sídelních střediscích okresu České Budějovice (2021) – pokračování

Druhy služeb	Body za zastoupení služeb v potenciálních sídelních střediscích														
	Olešnice	Neznašov	Mokré	Bavorovice	Hosín	Olešník	Hůry	Víčov	Vrábče	Ločnice	Homole	Jílovice	Úsilné	Lipí	Doudleby + Stražany
Krajský soud (2b)															
Okresní soud (2b)															
Katastrální úřad (2b)															
Finanční úřad (2b)															
Úřad práce (2b)															
Krajský úřad (2b)															
Úřad ORP (2b)															
Matriční úřad (1b)															
Stavební úřad (2b)															
Policie ČR (2b)															
Městská policie (1b)															
Hasičský zách. sbor (1b)															
Krajská nemocnice (5b)															
Menší nemocnice (3b)															
Odb. lékař (1b*; m. 5b)															
Prak. lékař (1b*; m. 5b)					1	1									
Lékárna (1b)															
LDN (1b)															
Domov pro seniory (1b)															
Hřbitov (1b)	1	1			1				1			1			
Vysoká škola (4b*)															
Gymnázium (3b*; m. 6b)															
Střední škola (3b*; m. 6b)															
Úplná ZŠ (3b)										3		3			
Neúplná ZŠ (2b)	2	2			2	2									2
Mateřská škola (1b)	1	1			1	1				1		1	1	1	1
Potr. supermarket (3b)						3									
Potr. hypermarket (4b)															
Nep. supermarket (4b)															
Retail park (3b)															
Nákupní galerie (3b)															
Větší samo. potravin (2b)	2									2					
Menší prodejna potr. (1b)		1	1					1				1		1	1
Prodejna stavebnin (1b)							1			1	1				
Čerpací stanice (1b)				1		1									
Pošta (1b)	1	1				1				1		1			
Banka (2b)															
Bankomat (1b)															
Prof. divadelní soubor (2b)															
Krytý p. baz. 25m+ (2b)															
Krytá ledová plocha (2b)															
Celkem	7	6	1	1	5	9	1	1	1	8	1	7	1	2	4

Tabulka 10. Služby v potenciálních sídelních střediscích okresu České Budějovice (2021) – pokračování

Druhy služeb	Body za zastoupení služeb v potenciálních sídelních střediscích														
	Libnič	Vráto	Dubičné	Slavče	Temelín	Nedabyle	Nová Ves + Hůrka	Žabovřesky	Pištín	Mydlovary	Žár	Dynín	Planá	Sedlec	Divčice
Krajský soud (2b)															
Okresní soud (2b)															
Katastrální úřad (2b)															
Finanční úřad (2b)															
Úřad práce (2b)															
Krajský úřad (2b)															
Úřad ORP (2b)															
Matriční úřad (1b)					1										
Stavební úřad (2b)															
Policie ČR (2b)															
Městská policie (1b)															
Hasičský zách. sbor (1b)															
Krajská nemocnice (5b)															
Menší nemocnice (3b)															
Odb. lékař (1b*; m. 5b)					1										
Prak. lékař (1b*; m. 5b)									1						
Lékárna (1b)															
LDN (1b)															
Domov pro seniory (1b)	1														
Hřbitov (1b)	1								1		1				
Vysoká škola (4b*)															
Gymnázium (3b*; m. 6b)															
Střední škola (3b*; m. 6b)															
Úplná ZŠ (3b)				3											
Neúplná ZŠ (2b)					2	2									
Mateřská škola (1b)	1			1	1	1	1	1						1	
Potr. supermarket (3b)									3						
Potr. hypermarket (4b)															
Nep. supermarket (4b)															
Retail park (3b)															
Nákupní galerie (3b)															
Větší samo. potravin (2b)							2								
Menší prodejna potr. (1b)	1			1				1							1
Prodejna stavebnin (1b)		1											1		
Čerpací stanice (1b)		1			1		1		1						
Pošta (1b)				1	1				1	1		1		1	1
Banka (2b)															
Bankomat (1b)															
Prof. divadelní soubor (2b)															
Krytý p. baz. 25m+ (2b)															
Krytá ledová plocha (2b)															
Celkem	4	2	0	6	7	3	4	2	7	1	1	1	1	2	2

Tabulka 10. Služby v potenciálních sídelních střediscích okresu České Budějovice (2021) – pokračování

Druhy služeb	Body za zastoupení služeb v potenciálních sídelních střediscích													
	Žimutice	Jankov	Libín	Komařice	Křenovice	Hlincová Hora	Chrástany	Neplachov	Strážkovice	Svatý Jan n. M.	Vítín	Stryčice	Bošilec	Chotýčany
Krajský soud (2b)														
Okresní soud (2b)														
Katastrální úřad (2b)														
Finanční úřad (2b)														
Úřad práce (2b)														
Krajský úřad (2b)														
Úřad ORP (2b)														
Matriční úřad (1b)														
Stavební úřad (2b)														
Policie ČR (2b)														
Městská policie (1b)														
Hasičský zách. sbor (1b)														
Krajská nemocnice (5b)														
Menší nemocnice (3b)														
Odb. lékař (1b*; m. 5b)														
Prak. lékař (1b*; m. 5b)			1			1			1					
Lékárna (1b)				1										
LDN (1b)														
Domov pro seniory (1b)														
Hřbitov (1b)	1					1	1	1		1		1		1
Vysoká škola (4b*)														
Gymnázium (3b*; m. 6b)														
Střední škola (3b*; m. 6b)														
Úplná ZŠ (3b)							3					3		
Neúplná ZŠ (2b)	2									2				
Mateřská škola (1b)	1						1		1	1				
Potr. supermarket (3b)								3						
Potr. hypermarket (4b)														
Nep. supermarket (4b)														
Retail park (3b)														
Nákupní galerie (3b)														
Větší samo. potravin (2b)														
Menší prodejna potr. (1b)		1	1	1	1	1	1		1	1			1	
Prodejna stavebnin (1b)						1								
Čerpací stanice (1b)														
Pošta (1b)	1			1			1			1				1
Banka (2b)														
Bankomat (1b)														
Prof. divadelní soubor (2b)														
Krytý p. baz. 25m+ (2b)														
Krytá ledová plocha (2b)														
Celkem	5	1	2	3	1	4	7	4	2	6	0	4	1	2

Poznámka: Vysvětlení v textu.

Zdroj: Vyhledávání na internetu a vlastní terénní průzkum.

Tabulka 11. Hodnoty ukazatelů lidského a demografického kapitálu v sídlech okresu České Budějovice (2021)

	Sídlo	Hodnoty indikátorů lidského a demografického kapitálu v sídle										
		DVOB	SVOB	KVOB	DĚTI	SENI	ZÁKL	VYSO	NOBY	PODN	NEZA	ZAVE
1.	Adamov	2,00	1,90	1,56	14,19	11,48	14,00	17,50	144,02	274,77	2,42	50,33
2.	Bečice	1,03	0,98	1,09	14,29	26,53	34,50	1,20	0,00	224,30	1,47	39,00
3.	Borek	1,62	1,41	1,15	15,70	15,41	11,80	19,90	24,95	265,13	2,06	47,91
4.	Borovany (VMM)	1,23	1,14	1,06	14,73	13,57	17,90	11,10	42,49	227,32	1,57	48,93
	Dvorec	1,35	1,29	1,06	24,05	10,13	17,90	11,10	42,49	227,32	1,57	48,93
	Hluboká u Borovan	1,42	1,22	1,06	17,96	12,19	17,90	11,10	42,49	227,32	1,57	48,93
	Radostice	1,40	1,41	1,06	17,26	11,50	17,90	11,10	42,49	227,32	1,57	48,93
	Trocnov	1,11	1,17	1,06	10,71	16,96	17,90	11,10	42,49	227,32	1,57	48,93
	Třebeč	1,22	1,09	1,06	18,79	8,48	17,90	11,10	42,49	227,32	1,57	48,93
	Vrcov	1,36	1,12	1,06	15,97	13,89	17,90	11,10	42,49	227,32	1,57	48,93
5.	Borovnice	1,64	1,53	1,28	11,82	12,73	21,60	5,20	85,11	312,06	2,17	51,67
6.	Boršov nad Vltavou + Poříčí	2,33	2,22	1,13	20,61	9,03	16,50	18,10	69,42	256,04	2,15	46,73
	Jamně	1,39	1,53	1,15	7,50	10,00	16,50	18,10	69,42	256,04	2,15	46,73
7.	Zahorčice	1,22	1,60	1,13	15,63	15,63	16,50	18,10	69,42	256,04	2,15	46,73
	Bošilec	0,95	1,07	1,08	14,14	17,28	26,80	4,90	14,56	199,03	1,59	46,78
8.	Braníšov	1,73	1,66	1,06	20,65	9,72	17,90	12,80	95,06	327,00	2,17	48,72
9.	Břehov	1,68	1,65	1,24	17,48	10,49	12,70	12,70	73,03	320,22	2,46	48,47
10.	Čakov	1,69	1,61	1,11	16,84	14,21	22,30	13,50	52,81	270,63	2,50	45,60
	Čakovec	1,46	1,35	1,10	12,24	16,33	22,30	13,50	52,81	270,63	2,50	45,60
	Holubovská Bašta	1,44	1,30	1,11	20,00	31,43	22,30	13,50	52,81	270,63	2,50	45,60
11.	Čejkovice	1,42	1,36	1,14	17,70	10,03	15,80	7,90	56,70	275,77	2,24	52,00
12.	Čenkov u Bechyně	1,10	1,04	1,24	6,52	21,74	32,60	16,30	0,00	245,61	0,00	37,88
13.	České Budějovice	0,98	0,98	1,03	13,35	17,04	14,20	17,10	42,48	306,26	2,73	47,69
	České Vrbné	1,31	1,16	1,16	11,02	12,27	14,20	17,10	42,48	306,26	2,73	47,69
	Haklový Dvory	2,13	1,55	1,55	14,42	11,16	14,20	17,10	42,48	306,26	2,73	47,69
	Kaliště	0,65	0,50	0,50	18,39	18,39	14,20	17,10	42,48	306,26	2,73	47,69
	Třebotovice	0,94	0,79	0,79	28,16	14,08	14,20	17,10	42,48	306,26	2,73	47,69
	Zavadilka	2,20	2,22	2,22	20,09	9,34	14,20	17,10	42,48	306,26	2,73	47,69
14.	Boršíkov	0,87	1,08	1,00	15,38	7,69	27,40	6,10	42,47	305,02	3,21	49,22
	Čížkrajice	0,88	0,88	0,99	10,99	9,89	27,40	6,10	42,47	305,02	3,21	49,22
	Chvalkov	1,14	1,00	0,99	7,41	67,90	27,40	6,10	42,47	305,02	3,21	49,22
15.	Mezilesí	0,94	1,00	1,00	18,00	16,00	27,40	6,10	42,47	305,02	3,21	49,22
	Dasný	1,73	1,50	1,08	19,18	8,81	14,40	12,10	55,07	284,06	3,07	56,22
16.	Česká Lhota	0,99	1,54	1,09	16,18	23,53	20,60	7,00	33,93	266,07	2,21	47,35
	Dívčice (VES)	1,16	1,07	1,06	13,22	12,33	20,60	7,00	33,93	266,07	2,21	47,35
	Dubeneč	1,03	0,97	1,08	7,04	22,54	20,60	7,00	33,93	266,07	2,21	47,35
	Novosedly	1,11	1,17	1,09	14,29	19,64	20,60	7,00	33,93	266,07	2,21	47,35
17.	Zbudov	0,91	1,22	1,09	15,89	15,89	20,60	7,00	33,93	266,07	2,21	47,35
	Dobrá Voda u Č. Budějovic	1,18	1,12	1,00	14,01	23,82	18,00	17,10	28,24	277,86	1,89	47,84
18.	Dobšice	1,04	1,04	1,17	17,48	13,59	23,60	8,20	0,00	239,67	3,57	41,67
19.	Bzí	1,23	1,55	1,12	19,12	19,12	19,40	7,00	9,63	244,76	1,59	45,92
	Dolní Bukovsko (SVE)	1,24	1,24	1,12	15,89	11,92	19,40	7,00	9,63	244,76	1,59	45,92
	Horní Bukovsko	1,04	1,11	1,12	12,87	19,80	19,40	7,00	9,63	244,76	1,59	45,92
	Hvozdná	1,05	1,05	1,11	5,56	25,00	19,40	7,00	9,63	244,76	1,59	45,92
	Pelejovice	0,84	1,18	1,13	10,64	21,28	19,40	7,00	9,63	244,76	1,59	45,92
	Popovice	1,03	1,77	1,11	17,14	25,71	19,40	7,00	9,63	244,76	1,59	45,92
	Radonice	1,11	1,30	1,12	11,76	15,69	19,40	7,00	9,63	244,76	1,59	45,92
20.	Sedlíkovice	0,89	1,00	1,12	8,00	28,00	19,40	7,00	9,63	244,76	1,59	45,92
	Doubravice	1,79	1,66	1,02	17,76	11,84	12,00	21,60	41,80	376,21	1,42	44,56
21.	Doudleby + Straňany (VES)	1,35	1,28	1,10	13,99	17,20	14,90	6,70	54,39	251,05	3,28	42,67
22.	Drahotěšice	1,69	1,61	1,20	16,49	13,62	19,30	12,00	47,76	241,79	4,19	51,50
23.	Břeží	0,86	1,13	1,20	6,67	33,33	21,20	4,10	11,63	220,93	4,61	47,50
	Dražič	0,84	1,08	1,21	11,35	19,86	21,20	4,10	11,63	220,93	4,61	47,50
	Karlov–Nepomuk	0,66	0,77	1,22	5,56	30,56	21,20	4,10	11,63	220,93	4,61	47,50
	Vranov	0,77	1,42	1,23	9,09	27,27	21,20	4,10	11,63	220,93	4,61	47,50

Tabulka 11. Hodnoty ukazatelů lidského a demografického kapitálu v sídlech okresu České Budějovice (2021)
– pokračování

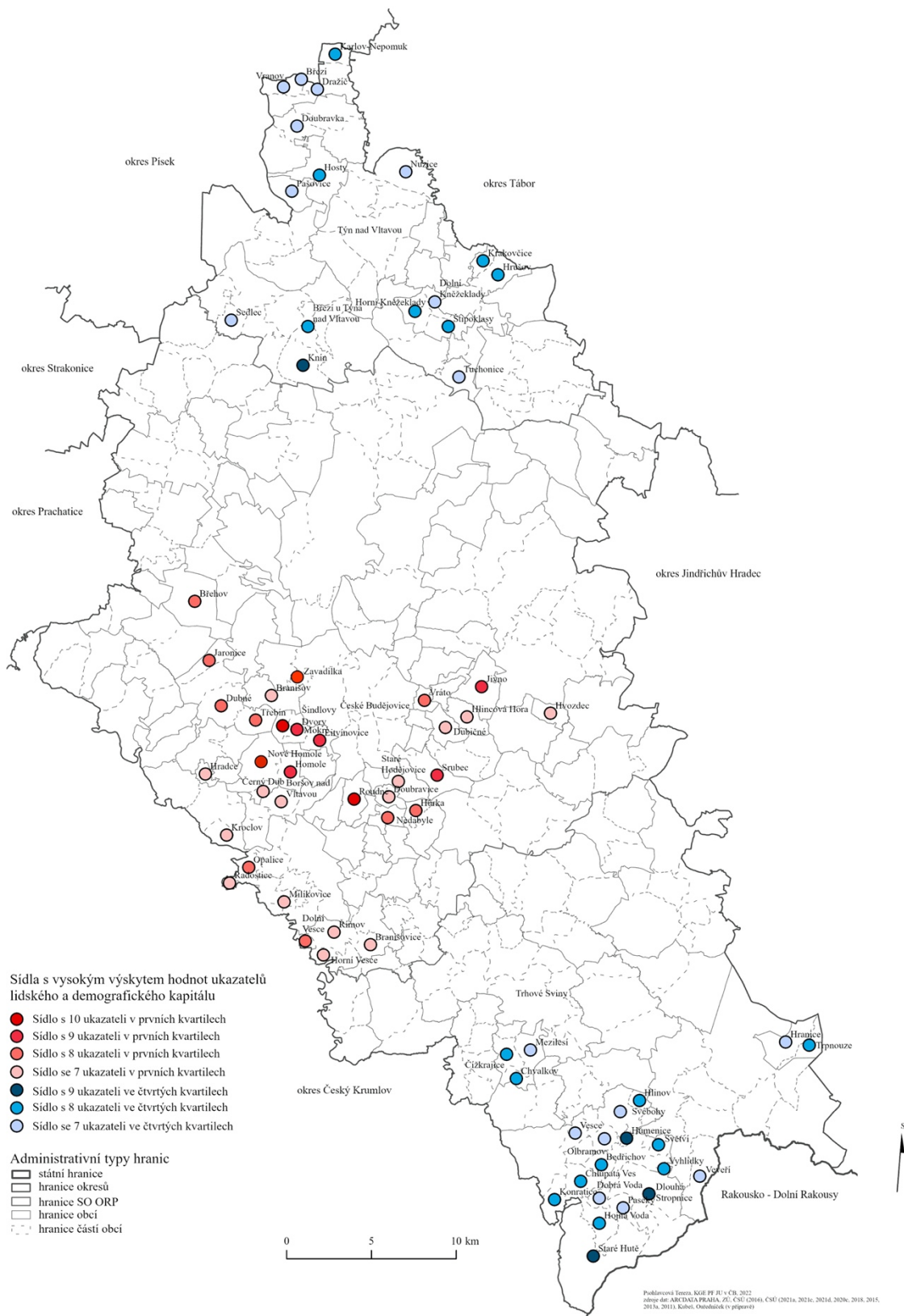
	Sídlo	Hodnoty indikátorů lidského a demografického kapitálu v sídle										
		DVOB	SVOB	KVOB	DĚTI	SENI	ZÁKL	VYSO	NOBY	PODN	NEZA	ZAVE
75.	Planá	1,35	1,14	1,09	14,17	12,96	19,80	10,40	3,72	427,51	3,49	44,29
76.	Plav	2,03	1,48	1,05	15,11	12,59	14,50	14,20	43,06	327,75	2,14	45,50
77.	Radošovice	1,05	1,11	1,04	19,70	10,61	25,20	4,20	38,67	331,49	2,61	41,20
	Tupešy	1,02	1,00	1,05	11,90	33,33	25,20	4,20	38,67	331,49	2,61	41,20
78.	Roudné	2,92	2,42	1,26	21,47	8,70	12,20	20,20	139,01	277,28	0,88	43,82
79.	Hlinsko	1,52	1,21	1,06	19,79	9,09	14,50	15,70	30,72	284,21	1,84	48,18
	Rudolfov	1,09	1,07	1,06	13,22	17,17	14,50	15,70	30,72	284,21	1,84	48,18
80.	Braníšovice	1,54	1,52	1,16	19,79	16,67	15,70	12,40	65,82	302,55	2,33	46,82
	Dolní Stropnice	1,19	1,38	1,16	6,58	18,42	15,70	12,40	65,82	302,55	2,33	46,82
	Dolní Vesce	1,33	2,00	1,33	33,33	0,00	15,70	12,40	65,82	302,55	2,33	46,82
	Horní Vesce	1,33	1,00	1,33	33,33	0,00	15,70	12,40	65,82	302,55	2,33	46,82
	Kladiny	1,50	1,36	1,15	34,62	19,23	15,70	12,40	65,82	302,55	2,33	46,82
	Římov (VVE)	1,48	1,41	1,16	18,23	11,00	15,70	12,40	65,82	302,55	2,33	46,82
81.	Lékařova Lhota	2,24	1,38	1,09	21,43	14,29	23,10	9,00	49,62	223,28	1,86	47,62
	Malé Chrástřany	1,94	1,83	1,10	30,00	13,33	23,10	9,00	49,62	223,28	1,86	47,62
	Plástovice	1,17	1,12	1,10	10,64	18,09	23,10	9,00	49,62	223,28	1,86	47,62
	Sedlec (VES)	1,32	1,10	1,09	16,74	19,31	23,10	9,00	49,62	223,28	1,86	47,62
	Vlhlavy	1,15	1,20	1,09	14,55	12,73	23,10	9,00	49,62	223,28	1,86	47,62
82.	Dobrkovská Lhotka	1,51	1,45	1,18	8,85	14,16	24,00	5,50	46,78	238,30	2,22	44,53
	Kebblany	2,50	4,17	1,79	7,14	14,29	24,00	5,50	46,78	238,30	2,22	44,53
	Lniště	3,30	2,75	2,06	6,25	18,75	24,00	5,50	46,78	238,30	2,22	44,53
	Mohuřice	1,38	1,36	1,18	15,58	12,99	24,00	5,50	46,78	238,30	2,22	44,53
	Slavče (VES)	1,31	1,22	1,18	17,51	11,28	24,00	5,50	46,78	238,30	2,22	44,53
	Záluží	1,33	1,71	1,20	20,00	0,00	24,00	5,50	46,78	238,30	2,22	44,53
83.	Srubec + Stará Pohůrka	4,05	3,07	1,40	19,60	8,59	12,20	23,00	135,65	278,76	2,20	42,93
84.	Staré Hodějovice	2,18	1,67	1,29	14,18	12,02	16,80	17,00	88,26	291,76	2,16	57,89
85.	Lomec	1,33	1,41	1,13	17,39	10,87	19,00	6,40	50,00	262,00	1,85	43,88
	Řevňovice	0,96	1,00	1,18	0,00	27,27	19,00	6,40	50,00	262,00	1,85	43,88
	Strážkovice	1,57	1,50	1,18	16,25	12,04	19,00	6,40	50,00	262,00	1,85	43,88
86.	Strýčice	1,07	1,26	1,19	18,87	18,87	18,60	11,60	0,00	285,71	2,44	37,67
87.	Střížov	1,45	1,27	1,12	11,17	13,71	20,00	9,70	36,20	289,59	1,45	43,00
88.	Chlum	1,60	1,74	1,14	17,14	14,29	16,80	10,20	64,78	267,44	2,54	45,00
	Sedlec	1,81	1,88	1,13	19,54	16,09	16,80	10,20	64,78	267,44	2,54	45,00
	Svatý Jan nad Malší	1,66	1,55	1,13	16,83	11,22	16,80	10,20	64,78	267,44	2,54	45,00
89.	Ševětín (SVE)	1,18	1,09	1,08	16,68	13,45	17,40	9,20	53,98	232,24	1,97	47,29
90.	Štěpánovice (VVE)	1,60	1,48	1,19	19,11	11,77	19,70	8,10	49,84	234,36	1,87	47,55
91.	Břeží u Týna nad Vltavou	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	25,90	3,20	3,57	283,33	4,54	45,24
	Knín	0,09	0,33	1,00	0,00	66,67	25,90	3,20	3,57	283,33	4,54	45,24
	Kočín	1,05	1,34	1,06	19,48	12,99	25,90	3,20	3,57	283,33	4,54	45,24
	Lhota pod Horami	1,47	1,23	1,06	16,67	11,54	25,90	3,20	3,57	283,33	4,54	45,24
	Litoradlice	1,09	1,29	1,05	18,18	14,55	25,90	3,20	3,57	283,33	4,54	45,24
	Sedlec	1,23	1,05	1,07	8,33	21,67	25,90	3,20	3,57	283,33	4,54	45,24
	Temelín	1,19	1,17	1,06	16,67	18,36	25,90	3,20	3,57	283,33	4,54	45,24
	Zvěrkovice	0,98	1,14	1,06	22,22	16,67	25,90	3,20	3,57	283,33	4,54	45,24
92.	Břeží	0,79	1,03	1,06	9,68	19,35	18,90	8,10	44,89	257,25	1,40	47,86
	Bukvice	1,46	1,19	1,06	12,50	16,67	18,90	8,10	44,89	257,25	1,40	47,86
	Čeřejov	1,32	1,54	1,06	11,43	8,57	18,90	8,10	44,89	257,25	1,40	47,86
	Hrádek	0,95	1,11	1,05	18,42	2,63	18,90	8,10	44,89	257,25	1,40	47,86
	Jedovary	1,04	1,27	1,07	9,09	25,00	18,90	8,10	44,89	257,25	1,40	47,86
	Něchov	1,01	1,01	1,06	14,00	15,00	18,90	8,10	44,89	257,25	1,40	47,86
	Nežetice	1,94	1,40	1,06	21,21	9,09	18,90	8,10	44,89	257,25	1,40	47,86
	Otěvěk	1,10	1,16	1,06	16,26	17,73	18,90	8,10	44,89	257,25	1,40	47,86
	Pěčín	0,79	0,85	1,05	14,29	23,81	18,90	8,10	44,89	257,25	1,40	47,86
	Rankov	1,27	1,25	1,06	21,18	14,12	18,90	8,10	44,89	257,25	1,40	47,86
	Todně	1,15	1,05	1,06	14,74	9,47	18,90	8,10	44,89	257,25	1,40	47,86
	Trhové Sviny	1,15	1,14	1,06	15,04	14,11	18,90	8,10	44,89	257,25	1,40	47,86
	Třebíčko	0,89	1,00	1,07	13,79	41,38	18,90	8,10	44,89	257,25	1,40	47,86
	Veselka	0,71	0,71	1,00	0,00	0,00	18,90	8,10	44,89	257,25	1,40	47,86

Tabulka 11. Hodnoty ukazatelů lidského a demografického kapitálu v sídlech okresu České Budějovice (2021)
– pokračování

	Sídlo	Hodnoty indikátorů lidského a demografického kapitálu v sídle										
		DVOB	SVOB	KVOB	DĚTI	SENI	ZÁKL	VYSO	NOBY	PODN	NEZA	ZAVE
93.	Hněvkovice na levém břehu Vltavy	1,16	0,97	0,92	19,72	11,27	18,30	10,30	2,92	238,49	2,78	49,80
	Koloděje nad Lužnicí	0,92	1,12	0,91	15,66	20,71	18,30	10,30	2,92	238,49	2,78	49,80
	Netěchovice	0,68	0,78	0,91	19,54	14,94	18,30	10,30	2,92	238,49	2,78	49,80
	Nuzice	0,86	0,92	0,91	12,28	23,68	18,30	10,30	2,92	238,49	2,78	49,80
	Předčice	0,97	0,91	0,91	13,43	10,45	18,30	10,30	2,92	238,49	2,78	49,80
	Týn n. Vltavou + Malá Strana	1,18	0,96	0,98	15,81	12,06	18,30	10,30	2,92	238,49	2,78	49,80
	Vesce	0,68	0,91	0,91	4,26	27,66	18,30	10,30	2,92	238,49	2,78	49,80
94.	Úsilné	1,75	1,62	1,15	14,16	12,58	18,90	11,00	50,78	281,25	3,17	46,79
95.	Včelná	1,72	1,55	1,46	13,31	15,48	14,30	15,60	95,82	272,97	1,91	44,63
96.	Vidov	2,22	2,02	1,13	22,20	5,60	14,40	18,90	54,37	261,94	2,26	48,44
97.	Vitín	1,77	1,87	1,21	17,89	11,05	13,50	11,90	69,72	274,51	1,64	45,71
98.	Vlkov	1,46	1,71	1,64	8,00	12,00	13,00	17,40	24,39	658,54	3,70	51,86
99.	Koroseky	1,62	1,27	1,24	20,59	20,59	17,00	12,80	107,01	280,44	1,67	48,44
	Kroclov	3,21	2,05	1,22	27,03	8,11	17,00	12,80	107,01	280,44	1,67	48,44
	Slavče	1,74	2,02	1,22	20,15	14,93	17,00	12,80	107,01	280,44	1,67	48,44
	Vrábče	1,95	1,80	1,22	16,05	11,06	17,00	12,80	107,01	280,44	1,67	48,44
	Vráto	2,43	2,26	1,49	12,87	8,58	15,20	15,50	138,82	305,88	2,41	48,57
100.	Bohunice	0,99	1,03	1,12	14,11	11,04	20,50	6,30	10,50	263,34	2,62	43,95
	Neznašov (VVE)	1,38	1,25	1,15	14,92	11,49	20,50	6,30	10,50	263,34	2,62	43,95
	Slavětice	1,30	1,22	1,26	16,13	16,13	20,50	6,30	10,50	263,34	2,62	43,95
	Všemyslice	1,15	1,07	1,15	13,00	13,00	20,50	6,30	10,50	263,34	2,62	43,95
	Všeteč	1,24	1,30	1,15	12,40	11,57	20,50	6,30	10,50	263,34	2,62	43,95
102.	Dobčice	1,39	1,84	1,19	8,33	18,75	21,50	10,00	15,35	301,79	2,47	48,70
	Lipanovice	1,23	1,35	1,23	18,99	13,92	21,50	10,00	15,35	301,79	2,47	48,70
	Záboří	1,43	1,22	1,28	12,43	11,35	21,50	10,00	15,35	301,79	2,47	48,70
103.	Zahájí	1,31	1,37	1,05	18,87	11,93	17,90	9,90	39,18	235,05	2,28	46,71
104.	Závraty	1,65	1,50	1,21	16,67	21,43	11,50	8,60	78,43	352,94	3,70	48,71
105.	Zlív (VMM)	0,94	0,96	1,01	12,87	17,51	17,20	9,30	20,07	230,70	2,36	47,86
106.	Zvikov	1,04	0,99	1,04	16,27	15,87	24,60	6,20	22,81	311,79	2,27	40,96
107.	Dehtáře	1,63	1,48	0,83	18,67	13,33	15,90	10,70	35,38	275,94	2,08	39,75
	Žabovřesky (VES)	1,34	1,06	0,93	17,65	11,00	15,90	10,70	35,38	275,94	2,08	39,75
108.	Božejov	0,82	1,56	1,08	15,38	30,77	29,20	3,90	28,41	250,00	4,13	44,58
	Žár	1,12	1,00	1,11	10,26	9,52	29,20	3,90	28,41	250,00	4,13	44,58
	Žumberk	1,29	1,50	1,13	12,50	28,13	29,20	3,90	28,41	250,00	4,13	44,58
109.	Hrušov	0,59	1,00	1,13	0,00	26,09	22,10	5,90	11,08	229,43	3,42	44,82
	Krakovčice	0,67	0,83	1,13	9,68	25,81	22,10	5,90	11,08	229,43	3,42	44,82
	Pořežany	1,00	1,00	1,13	15,46	15,46	22,10	5,90	11,08	229,43	3,42	44,82
	Smilovice	0,96	1,12	1,13	15,15	15,15	22,10	5,90	11,08	229,43	3,42	44,82
	Sobětice	0,89	1,17	1,14	30,95	9,52	22,10	5,90	11,08	229,43	3,42	44,82
	Třitím	1,14	1,74	1,14	13,79	20,69	22,10	5,90	11,08	229,43	3,42	44,82
	Tuchonice	0,66	1,18	1,14	10,34	51,72	22,10	5,90	11,08	229,43	3,42	44,82
	Žimutice (VES)	1,43	1,08	1,13	14,42	9,62	22,10	5,90	11,08	229,43	3,42	44,82

Poznámky: Červeně označená sídla jsou mikroregionálními městy, oranžově označená jsou suburbánními sídly, žlutě označená jsou semiperiferními sídly, světle zeleně označená jsou periferními sídly, tmavě zeleně označená jsou ultraperiferními sídly a modře označená jsou sídla bez spojů veřejné dopravy. Chalupářská sídla a zaniklá sídla v tabulce nejsou. Sídla vyznačená tučně mají obecní úřad. Velmi malá města mají zkratku VMM, městyse MĚS, střediskové vesnice SVE, významnější vesnice VVE a větší vesnice VES. Hodnoty uvedené červeně spadají do prvního kvartilu, hodnoty uvedené modře spadají do posledního kvartilu.

Zdroje dat: ČSÚ (2021a), ČSÚ (2021c), ČSÚ (2021d), ČSÚ (2020c), ČSÚ (2018), ČSÚ (2015), ČSÚ (2013a), ČSÚ (2011), Kubeš, Ouředníček (v přípravě)

Mapa 5. Sídla s vysokým výskytem hodnot ukazatelů lidského a demografického kapitálu ležících v prvních nebo čtvrtých kvartilech – okres České Budějovice (2022)
 Zdroje dat: viz tiráž Mapy 5